

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH
VAZIRLIGI
TOSHKENT FARMATSEVTIKA INSTITUTI
DORI TURLARI TEXNOLOGIYASI KAFEDRASI**

«Tasdiqlayman»
O'quv ishlari bo'yicha prorektor v.b.
_____X.S.Zaynutdinov
2014__yil “__” _____

**5A 320406 Dori vositalari va preparatlar texnologiyasi ta'lim
yo'nalishi uchun**

**«GOMEOPATIK VA VETERINAR DORI VOSITALARINI
ISHLAB CHIQRISH TEXNOLOGIYALARI»
FANIDAN**

MA'RUZALAR MATNI

Umumiy o'quv soati	210
Shu jumladan:	
Ma'ruza	40
Amaliy	
mashqulotlari	100
Mustaqil ta'lim soati	70

Toshkent 2014

Tuzuvchilar:

f.f.d., professor Z.A.Nazarova
f.f.n., dotsent N.S.Fayzullaeva

Taqrizchilar:

Dori vositalarining sanoat texnologiyasi kafedrası
mudiri, farm.f.n., dotsent V.R.Xaydarov

Dori turlari texnologiyasi kafedrası dotsenti,
farm.f.n., dotsent G.M.Tureeva

O'quv-uslubiy qo'llanma Toshkent farmatsevtika institutini Markaziy uslubiy
kengashida ko'rib chiqilgan va ma'qullangan.
2014 yil 17 mart 8-sonli bayonnoma.

Ma'ruza1

Gomeopatik dori turlari texpologiyasi

Reja:

1. Gomeopatiyaning tarixi.
2. Gomeopatiyani xozirgi xolati.
3. Gomeopatiyani rivojlanishi.
4. Gomeopatiyadagi muammolar.

20-nchi asrning oxirida SS tizimida tabiat xom ashelari asosida tayayrlangan preparatlarni assortimenti ko'payib ist'emol qilinishi oshdi. Ular orasida davolovchi va kasalikni oldini olish uchun bo'lgan usimlik preparatlari, gomeopatik, nutritsevtika, parafarmatsevtika parhez uchun maxsulotlar va BADlardir. Farmakolog, fitoximik va shifokorlarni ular juda qiziqtiradi. 100 yil avval farmatsevtika sanoatini ular tashkil etishgan, lekin sun'iy moddalar antibiotik, sulfanilamidlar, o'simlik preparatlarini chetlab, birinchi o'ringa chiqishgan. Bugungi kunning masalasi fitopreparatlar va gomepatiya zamonaviy tibbiyotda qaysi o'rinda turishi kerak? Bu savolga birinchi bo'lib sanoat miqyosida o'simlik DV, gomepatik va kombirlangan preparatlar chiqarilmoqda.

Fransiyada gomeopatik vositalari bilan 30 % aholi, Germaniyada 25 %, Angliyada 45 % foydalanadi. Evropa esa fitopreparatlar ishlab chiqarishda birinchi (lider). Xozir 12 mlrd dollarni tashkil etadi. Birinchilar qatorida Germaniya 44 %. Biz doim esimizda tutishimiz kerakki odamzot kup DVni dorivor usimlik va gomepopatik preparatlardan tashkil topishni xoxlaydi, chunki eng zarur masala bu maksimal darajada dorilar bezarar bo'lishi kerak.

Gomeopatik dorilarni qayd etilishi:

Ukrainani olsak uch yil davomida 100 ta preparat, 8 ta chet el firmalardan qayd etilgan. Ukrainani o'zida 3 ta firma gomeopatik preparat chikaradi. O'zimizda bugungi kunda 11 gomeopatik preparatlar qayd etilgan. Respublikada 1 ta firma Gomeofarm atigi 2 ta preparatni qayd etgan, qolganlari chet elniki.

Lekin SSVgi oldida – O'zbekiston Respublika aholisini sog'lig'ini va farovonini ko'tarish, birinchi masalalar qatorida turipti. Uning uchun

O'zbekistonni jahon farmavsevtika ishlab chiqarish tizimiga integratsiya jarayonini tezlashtirish kerak, xar bir o'zimizda arzon va samarali DVLarni ishlab chiqaruvchi va izlanuvchilarni qo'llab va ularni himoya qilish kerakligi ko'rinib turipti. Gomeopatik preparatlarni yaratishda dunyodagi malaka va bilimlarni o'rganish, qullash kerak ayniqsa Evropa Soyuzi a'zolari bo'lgan davlatlarni. Xozircha ushbu davlatlarni gomeopatik dori vositalarni qayd etilishida yondoshish xar xilroq, sh.u. Evropa farmakopeyasini ahamiyati o'zgacha. U 1964 y tashkil topkan bo'lib, gomeopatik preparatlar ham 1997 yilda buyoq Evr.F. kiritilgan.GP eng kamida 2 ta kompanetdan iborat bo'lib konsentratsiyasi 8SN suyultirishdan oshiq bo'lmasligi kerak (boshqachalari yangi dori deb ko'rilishi kerak).

Evropa F. ga kura: xom ashyo sifatida o'simlik, kimyoviy, mineral va xayvon mahsoloti bo'ladi. YAngi mahsulotni yaxlatilgan xolatda (dii fgozen) saqlash mumkin. Birlamchi suyultirish Stocks deyiladi.

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. “Дори тайёрлаш технологияси” фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 2

Mavzu: Noan'aviy davolash usullari. Gomeopatik dorilarga organizmni reaksiyasi.

Reja

1. Gomeopatik davolash tizimidagi zamonaviy yo'nalishlar:
 - 1.2. Kompleks preparatlar bilan davolash usuli
 - 1.3.1. Fol' va 3 Gabovich usullari
 - 1.4. G.G. Rekevech nazariyasiga asoalangan noan'aviy gomeopatik usuli
 - 1.5. E. Bax usuli asosida gullar dorilari bilan davolash usuli
2. Gomeopatiyani spetsifikasi
3. CHap va o'ng tomonlama ta'sir etuvchi gomeopatik vositalari

Gomeopatik preparatlar o'xshashlik qonuniyati asosida yakka xolda tanlab olinsa eng yuqori samara ega.

Lekin buning uchun shifokor maxsus tayyorgarlik ko'rgan bo'lishi va katta amaliy ish ko'nikmasiga ega bo'lishi kerak. Bunday mutaxassislar deyarli kam va xozircha shifokorlar umumiy mutaxassislik bilimlariga ega. SH.u. bugungi kunda butun dunyoda gomeopatik yordam berishi faqat kompleks gomeopatik preparatlarni yaratib, ularni ishlatilishi aniq ko'rsatilgan bo'ladi. Bu xol esa gomeopatiyada bilimi chuqur bo'lmasa xam shifokor qo'llaydi, xatto bemorlar xam o'z-o'zini davolashda ishlatishi mumkin. Kompleks gomeopatik dorilarni nojo'ya ta'siri yo'q. Agar qaysidir bemorga to'g'ri kelmasa, faqat oddiy organizmga ta'siri bo'lmaydi. Bemorni kassaligini diagnozi ma'lum bo'lsa, o'zining kassalligining simptomlarini bilsa standart gomeopatik kompleks preparatlarini ishlatish mumkin shifokorni buyurtmasiz ham.

CHet elda anchadan beri kompleks gomeopatik preparatlar ishlatilmoqda. Oxirgi yillarda O'zbekiston dorixonalarida ular mavjud. Qayd etilgan gomeopatik preparatlarni keltirish!!!

Gomeopatiya kassallikni emas kasalni davolaydi. O'xshashlik qonuni asosida dori tanlanadi, lekin kasalning kassalligi to'g'risida aniq ma'lumot bo'lishi shart, ya'ni kasallik simptomlari o'xshashligi (ob'ektiv va sub'ektiv ma'lumotlar).

Dorilar guruxida aynan patogenizida ushbu siptomlar bo'lsa, ana shular tanlab olinadi. Lekin yuzaki o'xshash siptomlar yig'indisi emas, yoki siptomlar yig'indisi emas, balki kasal odamni va dorivor preparatni siptomlar kompleksi (ichki o'xshashlik) bo'lishi kerak. SHuning uchun dorining asosiy siptomlarga patogeniziga katta ahamiyat beriladi. Undan tashqari, dori tanlashda albatta tajriba natijalari: kasallikni kelib chiqishi sabablari, odamning tuzilishii, yoshi, kasallikni o'tishi va hakoza hisobga olinadi.

Agar dori siptomlari kasallik siptomlariga yaqin kelmasa, unda 2 ta yoki ko'proq dori tanlash lozim bo'ladi. Ular o'xshashlik siptomlari bilan ta'sir etish uchun. Dorilarni ketma-ketlikda qabul qilinadi, avval bittasi uzoq muddat davomida, keyin boshqasi, u ham uzoq muddatda, yoki bir-birini almashtirib bir kunda.

Aynan barcha siptonlarni qoplovchi dorilar kam. SH.u. xar xil dorilarni ketma-ket berilip qo'llaniladi, chunki davolash jarayonida kasallikni siptomi kompleksi o'zgaradi.

Noto'g'ri tanlangan dori zarar keltirmaydi, lekin qancha qimmatbaho vaqt sarf bo'ladi.

Dozalar, qabul qilish va ovqatlanish usullari

Dozaning miqdori emas, to'g'ri tanlangan dorining davolash ta'siri yordam berishi aniq.

Qaytanga dozalar kichik bo'lishi kerak, chunki katta dozalar kasallikni zo'raytirib boradi. Lekin ko'zga ko'rinar ko'rinmas sag'al siptomni oshishi, gomeopatik dorini to'g'ri tanlanganidan darak beradi.

Ko'p tajribalar natijasida yangi R. Fol usuli, Z. Gabovich diagnostikasi va boshqalar amaliy ravishda qo'llanilyapti. Tibbiyot markazi "S Velen" qoshidagi Rossiya-AQSH korxonasida ishlab chiqarilgan, "PELAD" nomli elektropunktura diagnostik pribori bor. Xar bir dorivor o'simliklardan olingan gomeopat vositalarning spektral-to'lqinli xususiyatlari mikrokompyuter xotirasiga kiritilib, shu kunda 2047 preparat to'g'risida ma'lumot bor. Gomeopat-shifokor Fol usulini ishlatgan xolda qo'l va tovondagi akupunktura nuqtalarga bosib ko'rib "apparat-

kasal” knopka orqali dori vositasini tanlaydi. Test qilinayotgan dorilar bilan kasal organizmi alohida to‘lqinlar yordamida bog‘lanadi, chatishtiriladi va salbiy yoki ijobiy organizmni reaksiyasi priborni indikatorenda ko‘riladi. Organizmga ta’siri ijobiy belgilangan dori priborni kompyuter xotirasiga o‘tkaziladi. Bitta emas bir necha dori vositalari ijobiy ta’sir ko‘rsatishi xam mumkin. Keyin shu dorilarni potentsiyasini gomeopat belgilaydi va oldindan tayyorlab qo‘yilgan bo‘lsa, o‘sha zaxoti bemorga beriladi.

Gabovich elektropunktura diagnostika usuli “Test” apparatida olib boriladi, uning yordamida organizmning xar bir a’zosini ishi funksiyasi yoziladi, ma’lumot olinadi va keyin shu a’zoni qaysi gomeopatning dorisiga sezgirligi topiladi. Apparat orqali faqat gomeopatik dori emas , balki oziq ovqat, kosmetika va taqinchoqlarga xam munosabtni ko‘rsatadi. 15-20 minut ichida yurak, nafas, oshqozon va alohida ishi to‘g‘risida ma’lumot gomeopatik preparatlarni dozasi belgilanadi.

Boshqa noan’anaviy gomeopatik davolash tizimlardan gomotaksikozni eslash mumkin. Barcha kasalliklarni rivojlanishi asosida gomotoksikoz to‘g‘risidagi G. G. Rekevich nazariyasi yotadi. Bunga misol qilib “Xeel” Germaniya firmasi ishlanmalarini keltirish mumkin. Xel firmasi tomonidan tomchi, granula, tabletka, surtma, krem, kapsula, shamcha, in’eksiya uchun eritmalar tarkibida 5 dan 30 gacha potentsiyali moddalar nomlari uchraydi. Murakkab tarkibli preparatlardir va ular patogenizi prinsip asosida tuzilgan. Vakillari; traumel, vertigoxil, mimfomiozot (A.I.Tixonov 543-557 bb).

Gomotoksikologik davolashda organizmdan toksinlar chiqariladi gomeopatiya yordamida, nozod, sarkodlar, katalizator va gomeopatik va allapotiya preparatlar bilan (G.G.Rekevich – 20 asrning 50nchi yillarida).

E. Bax tomonidan gullar dorlari yaratilgan. U Britaniyalik bakteriolog va gomeopat bo‘lgan. Kasal bo‘lgan hayvonlar turli xil gullardagi shudringni yalap yurganini kuzatgan va 38 gullar turida davolovchi xususiyatlar borligini Bax topgan. Xar bir gul aniq emotsional xolatga mansubligini bilgan. SH.u. Baxning gul dorilarni faqat emotsional va psixologik (ruxiy) simptomlarga asoslangan xolda

beriladi, keyin fiziologik simptomlar dorini tanlashda xisobga olinmaydi. Xozirgi kunda amaliyotda Bax sistemasi kengaytirilib, uning tuzgan gullar ro'yxatiga juda ko'p qo'shilgan.

S. Ganeman o'z tajribalari, olgan bilimlari asosida chiqargan xulosalardan biri; shunday kasalliklar borki, ular bir-birini qirib tashlaydi. Lekin buni aniqlab olish zarur. Kasalliklarni o'xshashlik prinsipi asosida davolash— bu ushbu xolatni echimidir.

Bu xolatni tushunish uchun oddiy bir misolni Ganeman keltirgan. Odam organizmiga issiq va sovuqni ta'sir. Agar sovuq olgan qo'lni issiq suvga solinsa, qo'l darrov isiydi. (bu birlamchi reaksiya). Lekin undan keyin 2-nchi reaksiya — qarama-qarshisi bo'ladi. Chunki issiq suvga solingan qo'l sovuq qotadi suvdan chiqargandan so'ng.

Agar, o'xshashlik prinsipi asosida, sovuq olgan qo'lni muzday suvga solinsa, avval shol xolat vujudga keladi, keyin esa suv isib ketadi- bu ximoyalash reaksiyasidir. Qo'lni suvdan chiqarilsa, u issiq bo'ladi. Demak organizm bor ximoyalavchi kuchlarni yig'ib ta'sir ko'rsatadi. O'xshashlik qonuni asosida davolash bu gomeopatik dorilarni himoyalash kuchlarini uyg'otib ta'sir etishga qaratilgan.

O'xshashlik qonunini tadbqiq etish uchun xar bir shaxsiy xolatda beriladigan dorining patogenizi bilan tabiiy kasallik belgilarini juda chuqur barcha alomatlarini nixoyatda sinchkilab o'rganish, konstitutsional ham ruhiy xolatlarni hisobga olish va o'zaro taqqoslash asosida to'g'ri xulosaga kelish mumkin.

Gomeopatiyada o'ziga xos xususiyatlardan biri konstitutsional dorilardir. Bunday dorilar odam tanasi tuzilishga asabga qarab, ularni hulqi - atvori xar xil narsalarga bo'lgan munosabati turlichaligini hisobga olgan holda tayinlanadi.

Odam konstitutsiyasi katta ahamiyatga ega, u bir necha xillarga bo'linib, bularni aniqlash, bilish kasallikni emas, balki kasallikni davolash imkoniyatiga e'tiborni qaratadi.

Gomeopatiyaning asosi — murojaat qilgan bemorni kasallik (simptom) belgilari bilan chegaralanib qolmay, ular orqali tirik odamning ichki dunyosiga kira bilish

va kasallik belgilarini boshidan kechirayotgan kasalni shaxs sifatida o'rganish kerak – deb yozgan Zeduck (Belgiya gomeopatiyasi, 1981y.).

SHunday qilib odam konstitutsiyasi kasalning reaktivligini aniqlovchi barcha nasl belgilari, tananing morfologik va funksional xususiyatlari bo'yicha ma'lumotlar beradi.

Odam konstitutsiyasini o'rganishda kasallikning paydo bo'lish davrida tananing qanday o'zgarishlarga uchrashi, atrofdagi narsalarga qanday munosabatda bo'lishiga katta ahamiyat beriladi.

Konstitutsional deganda xar bir kasalga alohida yondashish zarurligi da'vat etiladi. Asosiysi – tashqi ko'rinishi: yuz tuzilishi, chunki yuzda odamning tabiati, xulqi, fe'li, mijozi, tana reaktivligi xususiyatlari namoyon bo'ladi. Bularni birinchi marta Gippokrat, uning fikrini rivoj etishida Paratsels, keyin esa Abu Ali ibn Sino hissa qo'shgan. Asoschi bo'lib Ganeman tan olingan. U 1811 y. yozgan "Organon" asarida odamning konstitutsional turida to'xtab o'tgan.

1. Psora – sirtki xarakterga ega bo'lgan organizmni reaksiyasi (qo'tir), u sekin o'tadi
2. Sikoz – organizmda giperreaksiya kejadi (so'gal tashish, xolera)
3. Sifilina – organizmda potologik reaksiya kechadi (sifilis, rak).

Organizmning reaksiyasini oshiruvchi maxsus ta'sirli dorilar

Gomeopatik dori noto'g'ri tanlanganda xech qanday ta'sir ko'rsatmaydi, chunki organizm uni qabul qilmagan. Organizmning doriga bo'ladigan reaksiyasini oshirish maqsadida quyidagi vositalardan biri kuniga 3 marta 2-4 kun davomida beriladi:

1. Sulfur 6 – birinchi o'rinda va bemorda avval teri kasalligi bo'lgan bo'lsa;
2. Karbo vegetabilis 6 - ichki a'zolar kasalligada;
3. Kamfora 6 – asab tizimi bo'shashib tajang bo'lganda;
4. Opium 6 – bo'shashib uyqusi kelganda;
5. Kuprum 6 – tirishish, muskullari tortishganda;
6. Valeriyana 3 - asab kasalliklarida.

Quyidagi dorilar simptomakompleks sifatida ishlatilib, qon va limfa tarkibiga kiruvchilardir: kislotalar: benzoy, ftor, nitrat, muriatinum, yodum, kalium bixramikum, sinxona va boshqalar (Malchanov kitobi 87-90 b,b).

Gomeopatik spetsifikasi

Gomeopatatsiyaga oid, spetsifikali degan atama bor. Kasallikni ob'ektiv – sub'ektiv kompleksi patogeniz bilan ifodalanganiga aytiladi.

Dorini o'ziga xosligi gomeopatsiyaga oid, lekin gomeopatiyaga oidligi - xar maxal xam spetsifikali emas. Gomeopatik dori spetsifikali bo'lishi - kasallikni davomida bir-birini almashib turuvchi simptomlar patogenizi bo'lishidir.

Masalan, ayrim gomeopatik dorilarni ob'ektiv simptomlari:

1. Atsedum atsetikum – peshobda atseton bo'lishi
2. barium muriatikum – miya sklerozi
3. kaktus – arterial bosim pasayishidagi yurak kasalligi
4. kantaris – peshobda oqsil bo'lishi
5. kretepus – arterial bosim oshishidagi yurak kasalligi
6. likopodium – qonda siydik kislotasi miqdorini oshishi
7. tabakum – yurak sosudlari sklerozi
8. Terebentina – peshobda qon bo'lishi

O'ng va chap tomonlama ta'sir etuvchi gomeopatik vositalar

Izlanish natijalari shuni ko'rsatadiki, dori simptomlari a'zolarning bir tomonida ko'proq boshqa tomonida esa kamroq bo'ladi. Gomeopatiyaning asosiy o'xshashlik qonuniyatiga ko'ra dorilar asosan a'zoning qaysi tomonini ko'proq shikastlantirsa, aynan shu tomoniga ta'sir etadi.

Agar ushbu qonuniyatga rioya qilinsa dorini tanlash osonlashadi.

O'ng tomonga ta'sirli dorilar:

Agerikus
Alyumina
Argentum
Belladonna
Gepar sulfuris
Drozera
Ignatsiya

CHap tomonga ta'sirli dorilar:

Aponitum
Apis
Arnika
Arsenikum
Grafit
Yod
Kalsium parbonikum

Kantaris
Karbo vegetabilis
Paustikum
Lipapadium
Plyuibum
Rus toksikodondron

Polotsint
Laxezis
Merkurius
Nups vomika
Sulfur
Xima

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. “Дори тайёрлаш технологияси” фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 3

Mavzu: «Ganeman bo'yicha gomeopatik dorilar patogenezi».

Reja

1. Gomeopatik usulda davolash qoidalari
2. Gomeopatik dorini tanlash
3. Dorilar patogenezi
4. Gomeopatik spetsifikasi
5. O'ng va chap tomonlama ta'sir etuvchi gomeopatik vositalar.

Gomeopatiya kasallikni emas kasalni davolaydi. O'xshashlik qonuni asosida dori tanlanadi, lekin kasalning kasalni to'grisida anik ma'lumot bo'lishi shart, ya'ni kasallik simptomlari o'xshashligi (ob'ektiv va subektiv ma'lumotlar)

Dorilar gurihidan aynan patogenezida ushbu simptomlar bo'lsa, aynan shular tanlab olinadi. Lekin yuzaki o'xshash simptomlar emas, yoki simptomlar yigindisi emas balki kasal odamni va dorivor preparatni simptomlar kompleksi (ichki o'xshashlik) bo'lish kerak. SHuning uchun dorining asosiy (simptomlariga) patogeneziga katta ahamiyat beriladi. Undan tashkari, dori tanlashda albatta tajriba natijalari: kasallikni kelib chikish sabablari, odamning tuzilish yoshi, kasallikni o'tishi va xokazolar hisobga olinadi.

Agar dori simptomlari kasallik simptomlariga yaqin kelmasa, unda 2 ta yoki ko'prok dori tanlash lozim bo'ladi. Ular o'xshashlik simptomlari bilan ta'sir etishi uchun. Dorilarni ketma- ketlikda qabul qilinadi avval bittasi uzoq muddat davomida keyin boshqasi u ham uzoq muddatda yoki bir birini almashtirib bir kun ichida.

Aynan barcha simptomlari koplovchi dorilar kam. SHu xar xil dorilarni ketma- ket berilishi ko'llaniladi chunki davolash jarayonida kasallikni simptomi kompleksi o'zgaradi.

Noto'g'ri tanlangan dori zarar keltirmaydi, lekin qancha qimmat baho vaqt sarf bo'ladi.

Dozalar qabul qilishi va ovqatlanish usullari. Dozaning mikdori emas to'ri tanlanganidan dorining davolash ta'siri, yordam berishi aniq.

Qaytanga dozalar kichik bo'lishi kerak chunki katta dozalar kasallikni zo'raytirib boradi. Lekin, ko'zga ko'rinar ko'rinmas sagal simptomni oshishi gomeopatik dorini to'ri tanlanganidan darak beradi. SHu paytda dorini iste'mol qilinishi vaqtincha to'xtatiladi.

Bir yoki bir necha marta dori iste'mol kilingandan so'ng dorini isti'mol kilish davom etadi.

O'tkir kasalliklarda 4 soatdan so'ng xech kanday, o'zgarshishi bo'lmasa ushbu dori kasallikga to'ri kelmaganini ko'rsatadi vam osi tanlanadi

Dorining dozasi suyultarishlar bilan belgilanadi, kancha mikdorda ichkanligi 1 yoki 5 donacha 5 yoki 10 tomchi farki yo'q.

Suyultirshishi xar xil bo'ladi pastlari 1x dan 3gacha, o'rtasi – 3dan 6gacha va yukorilari -12 dan 30gacha.

O'tkir kasalliklarda past suyultirshi ishlatilib qabul qilinishi tezroq bo'ladi.

Masalan, yurak spazmasida burundan qon ketganda oftob urganda miya chaykatilsa, astmada xar 5 dakikada 1 marta;

Grippda, o'pka shamollaganda, dizenteriyada xar 1-2 soatda; gastrit ko'zgaganda, radikulitda xar 3-4 soatda; baland xaroratda – xar 15 dakikada.

Kasallikni simptomlari kamayib pasaygandan so'ng dorini iste'mol kilinishi xam kamayadi.

Surunkali kasalliklarda dorilarni yukori suyultirishda kuniga 1-3 marta 3-6 kun beriladi.

Bemor o'zini yaxshi seza boshlaganda yoki simptomlar o'zgarsa dorini qabul qilinishi to'xtatiladi (5 kundan kam emas)

Surunkali kasalliklarni davomida, sulfur 6 dan boshlash kerak, bundan avval bemor, agar allopatik dori bilan davolangan bo'lsa unda nuks vomika 3 beriladi.

Dorining patonegezi kasallik patogeneziga to'lik mos kelsa yukori suyultirshida kuniga 1-2-3 mahal ichiladi keyn 2 xafta to'xtatiladi.

Albatta bemorning xolati yaxshi tomonga o'zgaradi. YUkori suyultirishlar ayniksa organizimning faoliyati pasaygan yoki tayanch xolga kelganda qo'llanishi maqsadga muvofiqdir. Masalan, 30nchi suyultirshishi lekin kuniga 1 marta beriladi.

Dori turini tez-tez o'zgartirishi xavfli hisoblanadi.

Gomeopatik dorilar ertalab och qoringa kabul qilinishi yaxshi, nuks vomikani kechasiga tavsiya etiladi.

Gomeopatik dorilarni saklanishi quruq qorongu salqin joyda xar xil xidlar (ayniksa kamfara) bo'lmasligi kerak. Uy xolatda 20 yil ham saqlash mumkin xuddi xozir tayyorlangandek ta'sirini ko'rsatadi.

Parxez; spirtli ichimliklar, mineral suvi, xar xil o'tkir marinadalar, konfet, shokolad, kofe, achchik choy, yongok, bodom, konservalar, tuz, tamaki achchik achuklar ma'n etiladi.

Engil to'ymli ovkatlar xar doim bitta vaktda yaxshilab chaynab iste'mol qilinadi, gigienaga turi rejimga rioya qilinishi tinch- xotirjamlik bo'lishi kerak.

CHarchab kolishi, asab buzilishidan extiyotlik qilinishi lozim.

Patogenez nima? Bu dorivar modda bilan zaharlanganda (katta dozasi soglom organizm tomonidan kilingan) asosiy doim kaytariladigan va shu dori turini belgilaydigan simptomlar ko'rsatmasi.

Kasallikni nomi kompleks simptomlarga mos kelishi asosiy deb hisoblanadi. Molchanov qo'llanmasi T. Popovaning materiya medika va V. SHvabe farmakopeyasidan dorilardan akonit, belladonna, ignatsiya, sulfur, sinkum ko'rib chikiladi.

Organizimning reaksiyasini oshiruvchi maxsus ta'sirli dorilar.

Gomeopatik dori turi tanlanganda u xech kanday ta'sir ko'rsatmaydi chunki organizm uni qabul qilmagan. Organizmning doriga bo'ladigan reaksiyasini oshirish maqsadida quyidagi vositalardan biri kuniga 3 marta 2-4 kun davomida beriladi.

1. Sulfur 6 – birinchi o'rinda va bemorda avval kasalligi bo'lgan bo'lsa.

2. Karbo vegetabilis 6 – ichki a’zolar kasalligida;
3. Kamfora 6- asab tuzilishi bo’shashib tajang bo’lganda;
4. Opium 6- bo’shashib uyqusi kelganda;
5. Kutsprum6- tirishishi, muskullari tortishishganda;
6. Valeriana 3 –asab kasalliklarida.

Quyidagi dorilar simptomokompleks sifatida ishlatilib, qon va limfa tarkibini to’grilovchilar;

Kislotalar; benzoy, ftor, nitrat, muriatikum, yodum, kalium, bixromikum, sinxona va boshkalar.

Gomeopatik spetsifikasi.

Gomeopatiyaga oid “spetsifikasi” degan atama bor- kasallikni obektiv- subektiv kompleksi patogenez bilan ifodalanganligiga aytiladi.

Dorini o’ziga xosligi gomeopatiyaga oid, lekin gomeopatiyaga oidligi – xar mahal ham spetsifikali emas. Gomeopatik dori spetsifikali bo’lishi – kasallikni davomida bir birini almashib turuvchi simptomlar patogenezi bo’lishidir.

Masalan, ayrim gomeopatik dorilarini obektiv simptomlari:

1. Atsidum atsetikum- peshobda atseton bo’lishi
2. Garium muriatikum-miya sklerozi.
3. Kaktus – arterial bosim pasayishidagi yurak kasalligi.
- 4 Kantaris Peshobda oqsil bo’lishi
- 5 Kretepus – arterial bosim oshishidagi yurak kasalligi.
- 6 Likopodkum – qonda siydik kislotasi mikdorini oshishi
- 7 Tabakum - yurak sosudlari sklerozi
- 8 Terebentina peshobda qon bo’lishi

O’ng va chap tomonlama ta’sir etuvchi gomeopatik vasitalari.

Izlanish natijalari shuni ko’rsatadigi, dori simptomlari a’zolarining bir tomonida ko’prok boshqa tomonda esa kamroq. Gomeopatiyaning asosiy o’xshashlik konuniyatiga ko’ra dorilar asosan qaysi tomonini ko’proq

shikastlantirsa aynan ana shu tomoniga ta'sir etadi. Agar ushbu konuniyatga rioya qilinsa dorini tanlash osonlashadi.

O'ng tomonga ta'sirli dorilar;

CHap tomonga ta'sirli dorilar;

Agerikus

Akonitum

Alyumin

Apis

Argentum

Arnika

Belladonna

Arsenikum

Gepar sulfuris

Grafit

Drozero

Iod

Ignatsiya

Kalsium karbonikum

Kantaris

Kolotsint

Karbo vegetabilis

Laxezis

Kaustikum

Merkurius

Likopodium

Nuks vomika

Plyumbum

Sulfur

Rus toksikodendron

Xina.

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. “Дори тайёрлаш технологияси” фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 4

Mavzu: «Gomeonatiya dorilarni tanlash asoslari»

Reja:

1. Diagnostika, uning ta'rifi, ahamiyati
2. Gomeopatiya dorilarni tanlash asoslari;
3. Umumiy xolat
4. Bemorlarni partasinituzish
5. Gomeopatik dorini tanlanishidagi ko'rsatmalar.

Diagnostika grek tilidan olingan bo'lib – aniklash, toki kasallikni aniklab toshin degan ma'noni bildiradi.

Diagnostika aniklash nimaga kerak?

1chidan kasallik xolatini aniklash va kerakli terapiyani (davolashni) belgilash uchun;

2chidan, ambulatoriya kartosida diagnostika yozilishi kerak, bu yuridik xujjat bulib, kanday davolash olib borganligini ko'rsatadi;

3chidan, kasallikni tarkalishi xakidagi statistik ma'lumotni taxliya kilishi uchun (masalan, gripp, skarlatina, oshkazon- ichak kasalliklari va b);

4chidan, endemik kasalliklar mavjud bo'lgan endemik joylarni aniklash uchun (masalan , bukuk)

Nozologik diagnostika aniklab bo'lgach gomeonatshifokor organizmdagi o'zgarishlarni kelib chikish va gemeonatik davolash ko'rsatmani tayyorlaydi gomeonat- shifokor albatta bemorni shikoyatini eshitib kasallik anamnezini yigadi, oilaviy anamnezni, bemorni ko'radi va natijada uning yiggan materiallari gomeonotik vositalari patogenezi bilan solishtiriladi.

Demak, davolash samarali bo'lishi uchun: birlomchi surov, bemorni ko'rish(xatto kanday maydachuyda joylari tushib kolmasdan) so'ng dori vositalari gomeopotogenezinini bilmokdan iborat. Ushbu asosiy koydalar majburiy, bu4zilishi mumkin emas.

Gomeopatik dorini tanlash uchun umumiy xolatlar.

Asosiy belgilar ular organizmda o'zgarishi keltiradi: uyku simptomlari, yoshi, yashash tarzi va o'rgangan odatlari.

2O'xshashlik konuni asosida

3 gomeopatik vasitalarni sinalishi.

4Gomeopatiyada konstitutsionnaya dorilar.

S Ganeman o'z tajribalari, olgan bilimlari asosida chikargan xulosalaridan biri: shunday kasalliklar borki, ular bir birini kirib tashlaydi. Lekin buni aniklab oliyushi zarur.

Kasalliklarni uxshashlik prinsipi asosida davolash bu ushbu xalatni echimidir.

Bu xolatni tushinishi uchun oddiy bir misolni Ganeman keltirgan. Odam organizmiga issiq va sovuqni ta'siri. Agar sovuq olgan qo'lni issiq suvga solinsa qo'l darov isiydi (bu birlamchi reaksiya) Lekin undan keyin 2nchi reaksiya qarama qarshisi bo'ladi, chunki issiq suvga solingan qo'l sovuq qotadi suvdan chiqargandan so'ng.

Agar, o'xshashlik prinsipi asosida, sovuq olgan ko'lni muzday suvga solinsa avval shok xolat vujudga keladi, keyin esa qo'l isib ketadi- bu himoyalash reaksiyasidir.

S. Ganeman o'z tajribalari, olgan bilimlari asosida chiqargan xulosalaridan biri; shunday kasalliklar borki, ular bir birini qirib tashlaydi. Lekin buni aniqlab olish zarur. Kasalliklarni o'xshashlik prinsipi asosida davolash bu ushbu xolatni echimidir. Bu xolatni tushinishi uchun oddiy bir misolni Ganeman keltirgan odam organizmiga issiq va sovuqni ta'siri . Agar sovuq olgan qo'lni issiq suvga solinsa qo'l darrov msitdi(bu birlamchi reaksiya) Lekin undan keyin 2nchi reaksiyag' qarama qarshisi bo'ladi, chunki issiq suvga solingan qo'l sovuq otadi,suvdan chikargandan so'ng.

Agar o'xshashlik prinsipi asosida, sovuq shok xolat vujudga keladi, keyin esa qo'l isib ketadi bu ximoyalash treaksiyasidir. Qo'lni suvdan chiqarilsa, u issiq bo'ladi. Demak organizm bor ximoyalovchi kuchlarini uyvotib ta'sir etushincha

keratilgan. O'xshashlik qonunini tadbiq qilishi uchun xar bir shaxsiy xolatda beraladigan dorining patogenezi bilan tabiiy kasallik belchilarini juda chukur barcha alomatlarini nixoyatda sinchkilab o'rganish, konstitutsional xam ruxiy xolatlarini xisobga olish va o'zaro taqqoslash asosida to'g'ri xulosaga kelish mumkin. Gomeopatiyada o'zaga xos xususiyatlaridan biri konstitutsional dorilardir. Bunday dorilar odam tanasi tuzilishiga asabiga qarab, ularni xo'lkivari har xil narsalarga bo'lgan munosabati turimchaligini xisobga olgan xolda tayinlanadi.

Odam konstitutsiyasi katta axamiyatga ega, u bir necha xillarga bo'linib, bularni aniqlash bilishi kasallikni emas, balki kasalni davolash imkoniyatiga e'tiborni qaratadi.

Gomeopatiyaning asosi murojat qilgan bemorni kasallik(simptom) belgilari bilan chegaralanib qolmay, ular orqali tirik odamning ichki dunyosiga kira bilishi va kasallik belgilarini boshidan kechirayotgan kasalni shaxs sifatida o'rganishi kerak deb yozgan. Zeduck(belgiya gomeopatiyasi 1981y). SHunday qilib odam konstitutsiyasi kasalning reaktivligini aniqlovchi barcha nasl belgilari, tananing morfologik va funksional xususiyatlari bo'yicha ma'lumotlar beradi.

Odam konstitutsiyasini o'rganishida kasallikning paydo bo'lishi davrida tananing qanday o'zgarishlarga o'chrashi, atrofdagi narsalarga qanday munosabatda bo'lishiga katta ahamiyat beriladi.

Konstitutsional deganda har bir kasalga alohida yondalish zarurligi da'vat etiladi. Asosiy tashqi ko'rinishi: yuz tuzilishi, chunki yuzda odamning tabiati, xulqi, fe'li, mujozi, tana reaktivlari hususiyatlari namoyon bo'ladi. Bularni birinchi marta Gippokrat uning fikrini rivoj etishda Paratsels keyin esa Abu Ali Ibn Sino xissa qo'shgan. Asoschisi bo'lib Ganeman tan olingan. U 1811 yozgan " Organon" asarida odamning 3ta konstitutsional turida to'xtab o'tgan.

1. Psora sirtki xarakterga ega bo'lgan organizmni reaksiyasi(qutir), u sekin o'tadi.
2. Sikoz organizmda giperriaksiya kechadi(so'gal toshishi, xolera)
3. Sifilina organizmda patologik reaksiya kechadi (sifilis, rak)

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. “Дори тайёрлаш технологияси” фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

MA'RUZA -5

Mavzu: “Mahalliy xom ashyolar yordamida gomeopatik preparatlar yaratish. Nomenklatura lug‘ati”

Reja:

1. Kompleks ta'sirli gomeopatik preparatlarning ishlatish zaruriyati (axdmiyati).
2. Kompleks ta'sirli gomeopatik preparatlar tarkibi, texnologiyasi.
3. Kompleks ta'sirli gomeopatik preparatlar nomenklaturasi
4. Kompleks ta'sirli gomeopatik preparatlarning xar xil kasalliklarni davolash uchun ishlatilishi: O'RK (ORZ) va gripp, virusga qarshi, immunomodullovchi, konstitutsional vositalar (bolalar va kariyalar uchun) psixika buzilishida, alkogol va tabak chekish muammolarida, uyqusizlik va gormonal o'zgarishlar vaqtida va xokazo.
5. Gomeopatik dorivor vositalarni V.SHvabe qo'llanmasidagi nomenklaturasi.
6. O'zbekiston xududlarida o'sadigan va madaniylashtirilgan o'simlik xom ashyolar soni.
7. Gomeopatik dorilarni tayyorlashda ishlatiladigan o'simliklarni qismlari va ularni yigib terish vaqti.
8. Gomeopatiya va allopatiya amaliyotida qo'llaniladigan o'simliklar turlari uzaro mosligi.
9. Jadval yordamida V. SHvabe qo'llanmasi, XI DFsi va mahalliy o'simliklar turlarini keltirish.

Gomeopatik dorilarni alohida terapevtik sistemada ishlatiladigandan ayirib ko'rilishi mumkin emas. Alternativ meditsinani eng bir tarqalgan turidir. Ilmiy asosini Xristian Fridrix Samuil Ganeman (1775-1843) yaratgan.

Gomeopatik dorilarni ta'siri hozirgi zamon tadqiqotlari asosida informatsion bo'lib, suvning kvazikristalik strukturasi samarasiga bog'liq. Natijada organizmni o'z-o'zini boshqarish funksiyasi amalga oshadi. SHuning uchun kasallikni diagnostini belgilash asosiy ahamiyatga ega. Klassik an'anaviy diagnostikadan gomeopatik diagnoz qo'yish bu kasallikni emas, balki kasal odamdagi psixik va fiziologik o'zgarishlar bog'lami ifodasidir.

Gomeopatik diagnoz bu birinchi o'rinda bitta gomeopaik dorini tanlash, qachonki uning patogeneza bemorda topilgan krizis, vegetativ va somatik simptomlar belgilari bo'lganda. Demak, gomeopatik dori patogenezi bu bemorning organizmini

faoliyatini buzilishi modeli deb hisoblasa bo‘ladi.

Diagnoz qo‘yishning ikki xil usuli bor:

1. Qisqa, shifokor katta tajribaga ega bo‘lsa, u kasal kirib kelishidayoq; kasalini aniklay oladi;
2. Uzoq bo‘lib, diagnozi simptomlar lug‘ati yordamida (repertorium) aniklanadi.

Masalan: Dj. T. Kent repertoriumi asosida aniqlagan. SHu bilan birga gomeopat shifokorlar amaliyotida 2-3 oddiy gomeopatik dori vositalari ishlatilishi tabiiy bo‘lib qoldi.

Ularni ketma-ketlikda yoki bittasini berib turib undan keyin boshqasini, shunday belgilanishi kompleks gomeopatik dorini aynan ushbu tarkibli berilishdan farqi yuq;.

Kompleks gomeopatik preparatlarni tuzilishi bo‘yicha quyidagi xolatlar hisobga olinadi:

1. Dorilarni ta’siri bitta emas, balki xar xil a’zo va to‘qimalarga tarqalganlari qo‘shib tayyorlanadi;
2. Dorilarni ta’siri bir xil a’zo va to‘qimalarga, lekin xar xil ta’sir etadiganlari;
3. Dorilarni patogenezi juda bir-biriga yaqin bo‘lsa, unday dorivor moddalardan kompleks gomeopatik preparatlar tayyorlanmaydi.

Gomeopatik vositalarning dozalari monopreparat va kompleks dorilar uchun bir xil. Barcha kompleks gomeopatik preparatlar albatta Davlat kaydnomasidan o‘tadi va qayd etish xujjati sanasi bo‘ladi.

Kompleks gomeopatik preparatlar nomenklaturasi.

1. Xell (Germaniya) firmasi. Birinchi bo‘lib nemets shifokori va olim X.X.Regeveg tomonidan tashkil topgan.
2. Farmatsevtik jaxon qonsern Velea (25 filiali bor) Kosmetik preparatlarini xam chiqaradi.
3. AQSH firmasi Bob Uolsh Enter prayzis, ink(11 kompl.prep. chiqaradi)
4. Labor Buaron Fransiya firmasi 10 preparat chiqaradi.

5. Nemets gomeopat Soyuz (Germaniya) V.SHvabe tashkil etgan, ular asosai Ganeman retseptlari asosida kompleks gomeopat preparatlar ishlab chiqaradi (Rossiyada 6tasi qayd qilingan)
6. Materiya Medika Rossiya firmasida 26 ta preparat o'z nomlari bilan chiqadi, asosan xammasini tarkibi 3 ta komponentdan iborat
7. Rixard Bittner Avstriya firmasi.
8. Jaxon Edas qonserni (Rossiya)
9. 000 Gomeopat farmatsiya Sank-Peterburg va Rossiya qo'shma firma
10. NPO Vilar Rossiyaning Sandra preparati va boshqalar.

Kompleks gomeopat preparatlar mustaqil ravishda bemor tomonidan iste'mol qilingani uchun ularning tarkibini ahamiyati bor.

Kompleks gomeopat preparatlar yordamida xar xil kasalliklarni davolashi

- I. URK va gripp. Kasallikni boshlanish davrida ratsional terapiyani o'tkazish gomeopatiya usulini afzalligidir. Tixonovdan nomlari va tarkibi kuriladi; antigrippin, Sandra, Edas-103, Edas-307, Aflubin, Kold, Gripp-Xell tarkibida asosan brioniya, ipekakuana, lobeliya, drozera, evkaliptus, sabadilla, tartarus.
- II. Immunomodulyatorlar. Antigrippin, paragripp, Kold, Sandra, Aflubin, gripp Xell, Inflyudo i inflyusid, Edas-103, Edas-104,117,125,307,308. Exinatseya- Kompozitum. Tarkibida exinatseya, fosfor, silitsealar immun tizimini mustaxkamlaydi.
- III. Qonsgitutsional vositalar. Bolalar amaliyotida diatezni to'xtatadi. Qariyalar amaliyotida chesnok granulasi, Vozraston, Zolotoy yodlar sklerozga karshi ta'sir ko'rsatadi. SHu jumladan: Ledum surtmasi, Edas-402, Edas-119 lar qabul qilinadi.
- IV. Psixika buzilishida. Uspokoy, Antistress, Kardioika, Nuks Vomika, Gomak kord juda ish bilan band bo'lgan erkaklar uchun Edas-306, Valeriana xel tajang bolalarga.

V. Alkogol va tabak chekish muammolarida. Atsidum S, antialkogol va Edas121, Anti E(etanol v potensii 1000s) nuks vomika gommakord, proproten 100, tabakga karshi stop smokium, tabakum.

VI. Uykusizlikka karshi. Nevroxel, Klimaktoplan, Feminalgin, Uspokoy, Vernison, Son, Insomniya, Edas111.

VII. G ormonal buzilishida. Antiklimaks, Klimakson, Klimaktoplan, Klimat-xel, Mastodinon, Edas101.

Kasalliklarni o'xshashlik prinsipi asosida davolash bu ushbu xolatni echimidir. Gomeopatik dorivor vositalar arsenali bugungi kunda 2000ta nomlarni tashkil etadi. Lekin qullanmalarda 500 ta nomi keltirilgan; ulardan 378 tasi asosiylar va 136 tasi qo'shimchalar:

- O'simlik xom ashyolari 68% dan ortiq 349ta nomi;
- Minerallar 25%gacha 128ta nomi;
- Xayvonotlardan olingani 7%gacha 34ta nomi keltirilgan.

Keltirilgan gomeopatik dori vositalari nomenklaturasi muntazam to'ldirilib, kengaytirilmoqda. Agar qo'llanmada 349ta o'simlik xom ashyonomlari bo'lsa, ulardan 150 tachasi O'zbekistonda o'sadiganlari, 50 tachasi madaniylashtirilgan. Davlat reestriga 16% kiritilgan (150tadan 24tasi). Demak, o'simlik turlari gomeopatiyasidagi va ofitsional tibbiyotdagi bilan mos kelmaydi.

Ayrim o'simliklar bir necha dori vositalarini olinishida ishlatilishi mumkin.

Masalan: aloe xam ichki va sirtki qo'llanilishi uchun aloxida gomeopatik dori sifatida ko'rib chiqiladi. Ayrim o'simliklarni gomeopatik dori vositasini ishlab chiqish xar xil organlari olinishi mumkin. Ularga arnika misol bo'la oladi, xam butun o'simlik va er ostki qismlari ishlatiladi, bangidevona o'simligining er ustki qismi va urug'i. Kuyidagi jadvalda V. SHvabe qo'llanmasiga va XI DFga, xamda o'zimizda o'sadigan maxalliy o'simlik turlari keltirilgan. Gomeopatik dorilarni o'simlik xom ashyolardan tayyorlash uchun aynan ushbu xududda tabiiy ravishda o'sib tarkalgan o'simliklar ishlatiladi:

- Butun o'simlik, gullagan vaqtda;
- Barglar, o'simlik gullashdan oldin;

- Gullar, to'la ochilishdan oldin;
- SHoxlari, gullashidan avval;
- Mevasi va urug'i, to'la pishganda;
- Daraxtni o'rtasini, baxordan oldin, kurtagi chiqmasidan;
- O'ti, yukorisidagi kesiladi;
- Pusti, a) smolali daraxtlardan bargi o'sib bo'lgach; b) smolasi yuq daraxtlardan kuzda;
- Smolasini esa sharbati yigilganda olinadi;
- Ildizi, a) bir yillik o'simliklarda urug'i pishgandan oldin b) ikki yillik o'simliklarda ikkinchi yilda v) kuzda ikkinchi yoki uchinchi yilda.

1) Qo'llanmalarda 500 ta nomi keltirilgan; ulardan 378 tasi asosiylar va 136 tasi qo'shimchalardir

2) Qo'llanmada 349 ta o'simlik xom ashyo nomlari bo'lsa, ulardan 150 tachasi O'zbekistonda o'sadiganlari, 50 tachasi madaniylashtirilgan

3) Gomeopatik dorilarni o'simlik xom ashyolardan tayyorlash uchun aynan ushbu xududda tabiiy ravishda o'sib tarqalgan o'simliklar ishlatiladi.

Gomeopatiya va allopatiya amaliyotida kullaniladigai o‘simlik turlari uzaro mosligi.

G omeopatik vosita	Maxalliy nomi	Ishlatilishi
1 .Millefolium- Millefolium	ТЫСЯЧЕЛИСТНИК обыкновенный Bo‘ymodaron	Qon ketishi, qon qusish, pnevmotoraks
2.Calamus aromaticus- Kalamus aromaticus	Air обыкновенный	Ishtaxa ochish uchun, gastrit, kolit, gepatit
3.Absintum- Absintum	Рольм гorkaya Achchiq toron	Asab tarangligi, tremor, gepatit, xoletsestit, safro chiqaruvchi vullar diskenezivasi
4.Calendula- Kalendula	Kalendula Tirnoqgul	Jarohatlanish, trofik yaralar, bachadon va kukrak usmasi
5 .Thlapsi bursa- Tlpsi burza pastoris	Pastushya sumka Jag‘ - jag	Til osti tupuk bezini yopilib qolishi, siydik yuli achishi, bachadondan qon ketishi
6.Senna- Senna	Kassiya ostrolistnaya Sano	Enterit, bolalar ich ketari, jigar kasalliklari
7.Chamomilla- Xamomilya	Romashka aptechnaya	Nevrasteniya, uyqusizlik, dismenoreya, gastroduodenit, xoletsistit, dermatit, narkotik iste’mol qilinishi
8.Grataegus- Kratagus	Боуарышник kolyuchiy Do‘lana	Kardialgiya, yurak urishi, aritmiya, gipertoniya, miokardit
9.Cucurbita- Kukurbita	Тыква обыкновенная Qovoq urug‘i	Gijja, to‘g‘ri ichakda o‘zgarishlar
10.Stramonium-	Durman	Ichkilik psixozi,

Stramonum	обыкновенный Bangidevona	homiladorlikdagi psixoz, tutilib gapirish, hikichoq, epilepsiya, xoreya, nevralkiya
11 .Equisetum arvense- Ekvezetum arvenze	Хвощ полевой Qirqbo'g'im	Modda almashinuvini buzilishida, bavosil, sistit, pielit
12.Frangula- Frangulya	Krushina lomkaya Krushina	Oshqozon ichak faoliyati buzilishi, gemmoroy, shishlar
13.Gnaphalium arenarium-G nafalium uliginosum	Gnafalium Gnafalium	YUqori jag og'rishi, gastroenterit, qusish bilan hiqichoq, dismenoreya
14.Hypericum- G iperikum	Zveroboy prod ryavenny Qizilpoycha	To'qimalarni ezilishi, ishialgiya, kuyosh dermatiti
15.Menta Piperita- Menta piperita	Myata perechnaya Qalampir yalpiz	Quruq yutal, ovoz bugilishi
16.Origanum- Origanum	Dushitsa обыкновенная Tog'rayhon	Osteomielit, miozit, isteriya, gripp, faringit, laringit
17.Plantago-riflaHTaro	Подорожник bolshoy Katta zubturm	Tamakidan jirkanish, yuz va orqa buyin nevralkiyasi, gemmoroy, tish va bosh og'rig'i
18.Hydropiper- G idropiper	Gorets perechnyy Suv qalampiri	Enterokolit, dizenteriya, gemmoroy, gonoreya
19.Leonurus~ Leonurus	Пустырник serdechniy Arslonquyruq	Ishemiya, miokardit, nevrasteniya
20.Rheum-PeyM	Ревень дланевидный tangutskiy	Bolalar enterokolita, jigar kasalligi

	Ravoch	
21. YAiBIa-Rubiya	Marena krasilnaya Ro‘yan bo‘yoqli	Surunkali artrit, podagra, nevroz, melanxoliya
22.8aMa-Salviya	SHalfey lekarstvennyy Dorivor mavrak	Revmatizm, artrozoartrit, trofik yaralar
23. Tanacetum- Tanatsetum	Pijma obyknovennaya Dastarbosh	Asab buzilishi, kuloq shangillashi, dismenoreya, kekirish
24. Taraxacum- Taraksakum	Oduvanchik obyknovennyy Gulqoqi	Xoletsestit, gepatit, jigar faoliyatini ishdan chiqishi
25. Valeri apa- Valeriana	Valeriana lekarstvennaya valeriana	Tinchlantiruvchi, nevroz, tirishish

O‘simlik turi va ulardan olingan xom ashyo

O‘simlik turi	G omeopatik vosita	Xom ashyoning morfologik guruxd	
		XI DF	V. SHvabe
Achillea millefolium L.- Тысячелистник обыкновенный	Millefolium- Milefolium	Qurtilgan o‘ti	YAngi uzilgan o‘ti
Acorus calamus L.- air обыкновенный	Calamus aramaticus- kalamus Aromaticus	Qurtilgan ildizpoyasi	Qurtilgan ildizpoyasi
Artemisia absintum-	Absinthum-	Qurtilgan barg	YAngi uzilgan

polʻyn gorkaya	Absintum	va oʻti	bargi
Calendula officinalis L.- nogotki lekarstvennaya	Calendula- Kalendula	Quritilgan guli	Quritilgan yoki yangi uzilgan oʻti va guli
Capsella bursa pastoris L.Medic.- pastushya sumka	Thlaspi bursa pastoris- tlapsi bursa pastoris	Quritilgan uti	YAngi yigʻilgan er ostki va er ustki qismi
Cassia acutifolia Del- kassiya ostrolistnaya	Senna - senna	Quritilgan bargi	Quritilgan bargi
Camomilla recutita L.-	Chamomilla- Xamomilla	Quritilgan guli	YAngi yigʻilgan er ostki va er ustki qismi
Crategus lavegiata (Poir) DC.Syn.C. oxyacanta sensu Pojark.	Crataegus- Kratagus	Quritilgan mevasi va guli	YAngi mevasi
Datura stramonium L.-	Stramonium- Stramonum	Quritilgan bargi	YAngi uzilgan oʻti
Equisetum arvense L.-	Equisetum arvense- ekvizetum Arvenze	Quritilgan oʻti	YAngi uzilgan oʻti
Frangula alnus Mi 11-	Frangula- Frangulya	Quritilgan poʻstlogi	YAngi pustlogi
Helichrysum arenarium Moench-	Helichrysum arenarium- gelixrizum Arenarium	Quritilgan oʻti	YAngi uzilgan oʻti
Hypericum perforatum L.-	Hypericum- Giperikum	Quritilgan oʻti	Quritilgan oʻti
Inula helenium L.-	Inula- inula	Quritilgan oʻti	YAngi ildizpoyasi va

			ildizi
Leonurus cardiac L.-	Leonuris- Leonurus	Quritilgan ildizpoyasi va ildizi	YAngi uzilgan o't
Mentha piperita L.-	Mentha piperita- menta piperita	Quritilgan o'ti	YAngi yigilgan er ostki va er ustki
Origanum vulgare L.-	Origanum- Origanum	Quritilgan bargi	YAngi uzilgan ut
Plantago major L.-	Plantago- Plantago	Quritilgan o'ti	YAngi yigilgan er ostki va er ustki kismi
Polugonum hydropiper L.-	Hidropiper- Gidropiper	K,uritilgan bargi	Quritilgan o'ti
Rheum palmatum L var Tanguticum Maxim. -	Rheum- reum	Quritilgan o'ti ildizpoyasi va ildizi	Quritilgan ildizpoyasi va ildizi
Rubia tinctorum-	Rubia- rubia	Quritilgan ildizpoyasi va ildizi	Quritilgan ildizpoyasi va ildizi
Salvia officinalis L.-	Salvia- salvia	Quritilgan bargi	YAngi uzilgan bargi
Tanacetum vulgare L.-	Tanacetum- Tanatsetum	Quritilgan guli	Quritilgan guli
Taraxacum officinaleWigg.-	Taraxacum- Taraksakum	Quritilgan ildizi	YAngi yigilgan er ostki va er ustki qismi

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. “Дори тайёрлаш технологияси” фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 6

Mavzu: Gomeopatik vositalarning ishlab chiqarish masalalari (chet elda)

Reja

1. Gomeopatik vositalarning ishlab chiqarish masalalari, muammolari.
2. Zamonaviy ishlab chiqarilayotgan gomeopatik vositalar nomenklaturasi va har xil firmalar tomonidan ishlab chiqarilayotgan preparatlar (chet el firmalari: Germaniya, Avstriya, Fransiya, AQSH, va boshqalar).

Kompleks gomeopatik preparatlar nomenklaturasi.

1. Xeel (Germaniya) firmasi. Birinchi bo'lib nemis shifokori va olim X. X. Regeveg tomonidan tashkil topgan.
2. Farmatsevtik jahon konsern Veleda (25 filiali bor). Kosmetik preparatlarini ham chiqaradi.
3. AQSH firmasi Bob Uolsh Enterprayzis, ink 11 kompl.prep. chiqaradi.
4. Labor Buaron Fransiya firmasi 11 prep. chiqaradi.
5. Nemis gomeopat Soyuz (Germaniya) V. SHvabe tashkil etgan. Ular asosan Ganeman retseptlari asosida kompleks gomeopat preparatlar ishlab chiqaradi. (Rossiyada 6 tasi qayd etilgan).
6. Materiya Medika Rossiya firmasida 26 ta preparat o'z nomlari bilan chiqadi, asosan hammasining tarkibi 3 ta komponentdan iborat.
7. Rixard Bittner Avstriya firmasi.
8. Jahon Edas konserni.
9. OOO Gomeopat farmatsiya Sankt – Peterburg va Rossiya qo'shma firma.
10. NPO Vilar Rossiyani Sandra preparati va boshqalar.

Kompleks gomeopat preparatlar mustaqil ravishda bemor tomonidan iste'mol qilingani uchun ularning tarkibini ahamiyati bor.

Gomeopatik preparatlarini tayyorlashda bir muncha sanitariya-gigienetik ishlar kompleksi bajariladi, ular: mikroiklim, yorug'lik, havoning tozaligi va boshqalar. Albatta umr talablariga rioya qilinadi, shuningdek, havfsizlik texnikasiga ham

ahamiyat beriladi. Zaxarli, kuchli ta'sir etuvchi moddalar bilan ishlash qoidalari SSVning ko'rsatmasi bo'yicha olib boriladi.

Gomeopatik dorilarni yuqori darajada sifatli bo'lishi uchun texnologik rejim – asosiy omillardan biridir. Uni buzish ma'n etiladi. Eng birinchi texnologik jarayonning bosqichi – tayyorlov ishlar: xona, yordamchi materiallar, asbob-uskuna, jihoz vositalar, dorivor va yordamchi moddalarni tayyorlash.

Ma'lumki, gomeopatik dorilar texnologiyasi umumiy texnologiyadan farqlanadi. Bilish kerak:

- zaxarli va narkotik moddalar nomeopatiyada – 4,9 % ni;
- kuchli ta'sir etuvchi moddalar – 19,2 % ni;
- umumiy ro'yxatdani moddalar – 75,9 % ni tashkil etadi.

Zaxarli va kuchli ta'sir etuvchi dori moddalari bemorga 4 X suyultirishdan boshlab beriladi. Ular Tixonov A. N.da jadval 4 da keltirilgan (ko'rib chiqiladi).

Gomeopatik dorilarning ta'sir etishi quyidagi omillarga bog'liq:

- ishlatilgan xom-ashyo;
- uning tayyorlanishi; potensiyalanishi;
- qo'llanishi.

Gomeopatik dorilar sifati V. SHvabe farmokopiyasi va 11 DFsi asosida aniqlanadi va ularda qo'yilgan talablarga javob berishi kerak. Asosan 2 ta talab asosida baholanadi:

1. gomeopatik xususiyatlari; 2. dinamik xossalari.

Gomeopatik xususiyatlari: xom-ashyoning chinligi, olingan manbai (o'simlik, hayvon (yangi uzilgan, so'yilgan yoki quritilgan), mineral yoki kimyoviy modda va ulardan tayyorlangan dori shakli.

Ikkinchi dinamik xossalar – potensiyalash qaysi usulda olib borildi (Ganeman bo'yicha yoki Korsanov), suyultirish shkalasi (past, o'rta, yuqori), jihozi, qo'llanishi (lokal, parenteral).

Gomeopatik dori vositalariga tarkibidagi BFMning miqdori asosida quyidagi talablar qo'yiladi:

- BFM miqdori 2 S gacha bo'lsa talablar allopatik dorilardek;

- agan BFMlar 3 S gacha bo'lsa avval konsentirlanib: o'chirish, yondirish, kuydirish keyin aniqlanadi;

BFMlar 4 S dan 6 S gacha bo'lsa, unda bir sutkali namunada, ayrim paytda 1 davolash kurs namunasida aniqlanadi;

BFM 6 Sdan yuqoribo'lsa texnologik reglamentga qat'iy rioya qilish kerak va solingan ingredientlarga akt tuziladi.

Gomeopatik preparatlarni ishlatilishiga ruxsat olish.

Davlat reestriga kirgan va qayd etilgan gomeopatik dori vositalarini ishlatishga ruxsat beriladi.

Muammolar

1.V. SHvabe qo'llanmasida keltirilgan tahsil usullari eskirgan, qiyin bajariladi;

Ayrim ko'rsatkichlar: tashqi ko'rinishi, organeliptik nazorati (rangi, hidi, ta'mi), mikroskopiya, sifat va miqdor tahlillar DFsida keltirilgan usullar yordamida bir necha gomeopatik usullarni standartlash mumkin.

Gomeopatik dastlabki preparatlarni (essensiya, tindirma eritmalar) V. SHvabe qo'llanmasi va DFsi asosida sifati nazoratlanadi.

Mikrobiologik tozaligi esa DF talablariga mos kelishi kerak.

Gomeopatiyaning asosiy qoidalari va prinsiplari Olmoniya, Fransiya, Buyuk Britaniya, AQSH, Rossiya gomeopatik farmokopeyalarida rivojlanmoqda.

2.Zamonaviy sezgir tahlil usullarini (yupqa qavatli xromatografiya, UB – spektroskopiya, fotokolorimetriya va boshqalar) kiritilishi.

3.Kompleks gomeopatik vositalardan granula, tomchilarga ANXlar ishlab chiqilgan. Demak, boshqa dori shakllariga ham ishlab chiqilishi lozim.

4.Zamonaviy texnologik ishlarda – fizik-kimyoviy va kimyoviy-kompleks usullardan foydalanish bu farmtahlilning asosiy muammosi.

5.Gomeopatik preparatlarni chet el firmalari chiqarayotganlari bilan raqobatdosh bo'lishi uchun GV sifatini nazorat qilish, tizimni ishlab chiqish lozim.

№	Korxona	Davlat	GV	Dori shakli	Kasallik
1.	Buaron	Fransiya	Avenok	Surtma shamcha	Gemorroy
2.	Gastrotsinezin			T-ka	Dispensiya
3.	Gepatodrenol	Tomchi		Jigar	
4.	Gomeovoks Draje	Ovoz yo‘qolishi			
5.	Gomeoplarmin	Surtma		YAralar, kuygan	
6.	Gomeoflyu	T-ka	Gripp		
7.	Kokkulin	T-ka	CHayqalish		
8.	Korilaziya	T-ka, p\o	Rinit		
9.	Petyud	T-ka	Tinchlantiruvchi		
10.	Stodal	Sirop	Yo‘tal		
11.	Sikaderma	Maz	kuygan		

Nemetskiy gom. soyuz

1.	Aurokard	Tomchi	YUrak kasalligi
2.	Dismenorm	T-ka	Menstrual sikl
3.	Infiiyusid	T-ka, tomchi	Gripp
4.	Kalendoderm	Krem	Teri kasalligi
5.	Kakadol	Tomchi	Bosh og‘rig‘i
6.	Klimaktoplan	T-ka	Klimaks
7.	Menalgin	T-ka	Disminoreya
8.	Pasidorm	Tomchi	Teri kasalligi
9.	Psorpaten	Surtma	Teri kasalligi
10.	Revma-gel	Gel	Revmatizm
11.	Rinital	Tomchi	Allergiya
12.	Tonzilotren	T-ka	Tonzillit
13.	Umkalor	Eritma	Uxo-gorlo nos
14.	Sinabein	T-ka	Sinusit

“BITTNER” Avstriya

1. Atma Tomchi Gripp
2. Aflubin Tomchi Jigar
3. Galstena Tomchi Jigar
4. Gentoz Tomchi Prostata
5. Durabil akut Eritma

Distoniya

6. Durabil-8 Eritma
7. Durabil-xronik Eritma
8. Malean-S Aerosol burunga
9. Pumpan Tomchi
10. Remens Tomchi Menstr. buzilishi

“Xomviora” Germaniya

1. Xomviokorin N Tomchi YUrak kasalliklari
2. Xomviotenzin t-ka

Xeel Gmox Germaniya

1. Angin-gel S T-ki Tonzillit
2. Angio-in'el In'eksiya Ishemiya
3. Berberis-gomapord Tomchi Siydik yo'llari kasalligi
4. Bronxalis-xel T-ki Otxarkivayuvchi
5. Valeriana-xel Tomchi Sedativ
6. Vertigo-xel Tomchi Bosh aylanishi
7. Viburpol SHamcha Og'riq qoldiruvchi
8. Galium-xel Tomchi Immunitet
9. Gastripumel T-ki Gastrit
10. Gepar pomkozitum S In'eksiya Jigar
11. Ginepo-xel Tomchi Polpit

12. Gormel-S Tomchi Menstr. buzilishi
13. Gripp-xel T-ki gripp
14. Gustel Tomchi Allergiya
15. Diskus kompozitum In'eksiya Asteoxondroz
16. Duodeno-xel T-ki 12 barmoq
17. Klimakt-xel T-ki Klimaks
18. Kralonin Tomchi YUrak
19. Poenzim kompozitum In'eksiya Intoksikatsiya
20. Lektandra kompozitum Tomchi Gastro
21. Limfomiozot Tomchi Limfatizm
22. Mukoza kompozitum In'eksiya
23. Nervo-xel T-ki Depressiya
24. Nuks vomika-gomakord Tomchi Polit
25. Populyus kompozitum Tomchi Sistit
26. Psorino-xel Tomchi Teri, jigar
27. Renel T-ka Siydik yo'li
28. Sabal-gomakord Tomchi Prostata
29. Spaskukrel T-ki Spazm
30. Spigelon T-ki Og'riq qoldiruvchi
31. Tartefedrel Tomchi Allergiya
32. Traumel S Surtma, t-ki, in'eksiya Podpgra
33. Ubixinon kompozitum In'eksiya O'sma
34. Xelidonium gomakord Tomchi Sariq gepatit
35. Xekel T-ki Safro chiqaruvchi
36. Sel-T In'eksiya, t-ki, surtma Artrozlar
37. Serebrum kompozitum In'eksiya Bosh miya
38. Eskulyus kompozitum Tomchi Trombofiebit, gemorroy
39. Engistol T-ki Seisis
40. Euforbium kompozitum nazentrokfen S Aerosol nazalныy Rinit
41. Exinatseya komp. S fortes In'eksiya Immunitet

Bionorika Germaniya

1. Mastodinon Tomchi Bepushtlik

AQSH Bob Uomi Enterirayzes Ink

1. Biolatn allergi. T-ki Allergiya
2. T-ki Artrit
3. T-ki Bol
4. T-ki Bros kurit
5. T-ki Gripp
6. T-ki Detostikatsiya
7. T-ki Insomnia
8. T-ki Kandida
9. T-ki Nervoznost
10. T-ki Prostata
11. T-ki prostuda

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. “Дори тайёрлаш технологияси” фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 7

Mavzu: Gomeopatik vositalarning ishlab chiqarish masalalari (SNG, O'zbekistonda)

Reja:

1. Zamonaviy ishlab chiqarilayotgan gomeopatik vositalar nomenklaturasi va har xil firmalar tomonidan ishlab chiqarilayotgan preparatlar (MDH firmalari: Rosssiya, O'zbekiston va boshqalar)

Ukraina firmasi "Natsionalnyy gomeopaticheskiy soyuz" tomonidan chiqarilayotgan gomeopatik vositalar (granulada):

- Adenoma – gran
- Adkekso – gran
- Angin – gran
- Antigrippin
- Antistress
- Artro – gran
- Astma – gran
- Adidum S
- Bronxo – gran
- Ves - norma
- Gaymorin
- Gastro – gran
- Gelminton
- Gikerton
- Gomeo – pil
- Kardio – gran
- Klimakto – gran
- Masto – gran
- Paradontan
- Prostaton
- Rino – gran
- Rost – norma

- Son – norma
- Sklero – gran
- Tabakum – plyus
- Travma – gran
- Uro – gran
- Xole – gran
- Enuran

“Arnika” firmasi tomonidan chiqarilayotgan gomeopatik vositalar (SH. Xarkov):

Allergin – ARN

Antigrippin

Kordalon

Spazminal

Farimgol

Rossiya firmalari:

1.NPO “VILAR”

-Sandra

2. “Materiya medika”

-Aviya-more

-Agri

-Vernison

Vozraston

Diet-komfort

Kardioika

Klimaksan

Meteo-plyus

Migrin

Miekoin

Netizjog

Poslegrippin

Rinosennat

Uspokoy

Feminalgin

SHalun

3.”Alkoy”

Akogrippin

Algiston

Antizanoy

Anuderm

Beloxol

Bellandin

Bronxostat

Gastronal

Gepatonorm

Gipposed

Dietol – kompozitum

Klimaksin

Nevrosed

Poyalgil

Neotonenlpr

Selensin

Potensin

Psorizer

Stoptoks

Exnabel

“Edas” konsern tomonidan chiqarilayotgan gomeopatik vositalar:

Edas – 101,102, 103, 104, 105, 106 – 132, 150.

Edas – 201-203; 306-308; 401-402.

Edas – 801-802, 903-911, 917, 919, 924-928.

Edas – 951-953.

ОАО “Moskovskaya farm. Fabrika”

Nastoyki gomeopvticheskie

Mazi

Svechi

O‘zbekiston Respublikasida xususiy ishlab chiqarish firmasi “Yomeo-Farm” tomonidan 7 ta preparat “Arbio” nomida chiqarilgan, ular “Arbio” gomeopatik tomchilar:

Arbio-1 gripp, shamollash kasalliklarida;

Arbio-2 oshqozon-ichak, gepatit kasalliklarida;

Arbio-3 anemiyada;

Arbio-4 yurak qon-tomir kasalliklarida;

Arbio-5 prostatitda;

Arbio-6 asab kasalligi, klimaksda;

Arbio-7 tinchlantiruvchi sifatida ishlatiladi.

Arbio dorilariga litsenziya mavjud.

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. “Дори тайёрлаш технологияси” фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 8

Mavzu: “ Gomepatik dori preparatlari texnologiyasini takomillash tirshi”

Reja

1. Gomeopatik va allonatik davolash usullarini mutanosibligi masalasini xolati.
2. Gomeopatik davolash usulini boshka tibbiyotini noan'anaviy davolash usullari bilan birga ko'llanishi.
3. Gomepatik dorilar arsenalini boshkatdan ko'rib chikish va importlilari o'rniga maxalliylarini ishlab chiqishi.
4. Gomeopatik dori turlari assortimentini kengaytirishi. Masalan, in'eksiya eritmalari, ko'z dori turlari, aerosollar, tabletkalar, terapevtik sistemalarni gomeopatiyaga kiritib gomeopatiyada reglamentirilgan preparatlarni ko'paytirish.
5. Gomeonatik dori preparatlari texnologiyasida zamonaviy yordamchi moddalar YUm, Sfm, erituvchilar, stabilizatorlar, surtma dorilar uchun emulsion va gidrafil asoslar ishlatilishi.
6. Gomeopatik essensiyalar, tinktura, granula, tomchilar texnologiyasini takomillashtirish.
7. Har xil suyultirishlarda ishlatiladigan gomeopatik dori vasitalarini sifatini boholash uchun keng ko'lamda zamonaviy, sezgir bo'lgan fizik kimyoviy tahlil usullarini qo'llanilinishi.
8. Eng zarur bo'lgan masalalardan biri.

Dorivor o'simik va xayvonotdan olingan xomashyoni sifatligini gomeopatik vositalarini saqlash davomidagi turgunligini o'rganish . Ayniqsa O'zR gomeopatik farmakopeyasini chiqarish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Gomeopatik preparatlari o'zaro nomutanosib:

1. Apis va rus
2. Fosforus va merkurius
3. Kaustikum va fosforus

4. Nuks vomika va zinkum
5. Kislotalar va ilon zaxari
6. Bitta botanika guruxdagi dorilar
7. Xamomilla va nuks vomika, ignatsiya, stafizariya
8. Kamfora xech narsa bilan to'g'ri kelmaydi, universal gomeopatik antidot
9. Akonitum va gelseminum
10. Pulsatilla va sepiya

Gomeopatik dorilarni allopatiklar bilan nomutanosibligini o'rganish lozimdir.

Gomeopatik davolash usilini boshqa noan'anaviy usullar: ignarefleksoterapiya, lazer va aromoterapiyalar bilan kompleks davolash usulini obovish kerak.

Masalan, A. I Tixonov kitobida 503 505bb surtmalar nomenklaturasi keltirilgan, lekin barcha surtmalar vazelin lanolinli asosda berilgan, ushbu asosni emulsion yoki gidrofin asoslarga almashtirish mumkin.

Ilovada tabletkalar (513,531 532, 534,535,537,538, 541, 544,547 betlar), suppozitoriyalar(531b), sirop(533b), krem, gel(535b), aerosol-sireylar(540b) in'eksiya dori turi(544, 547, 554b) keltirilgan.

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. “Дори тайёрлаш технологияси” фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 9

Mavzu: Dori vositalarni dinamizatsiyalash. Materiya medikadagi gomeopatik dinamizatsiyalangan dori vositalarni ko'rib chiqish.

Reja

1. Dori vositalarni dinamizatsiyalash.
2. Materiya medikadagi gomeopatik dinamizatsiyalangan dori vositalari texnologiyai.

Ganemanning ilimlaridan biri bo'lgan "-ratsional bo'lim" bemorlarga kam dozada dorilar tayinlashga asoslangan. Ganeman dastlabki yillari yangi usul bilan davolashni qo'llaganda dorilarni katta miqdorda qo'llagan, keyinchalik u shuni aniqlaganki, bemor sog' odamga nisbatan kuchliroq qitiqlanishni namoyon qiladi. SHunday qilib, Ganeman "dori moddalarni maksimal darajada maydalangan holda va kam dozalarda berish kerak ekan" degan xulosaga keladi.

Ganeman o'zining "Tibbiyot san'ati organoni" deb nomlangan asarida shunday deb yozadi: "Dori moddasining qaysi kasallik bilan bo'lsa ham o'xshashligi uning nafaqat gomeopatikligi bilan, balki dorining miqdori bilan aniqrog'i, uning kam miqdorda qabul qilinishi bilan tushuntiriladi. o'ta yuqori dozada dorini, xox u gomeopatik dori bo'lsin, qabul qilish bemor axvolini og'irlashtiradi. CHunki bunda dorining kuchi keragidan ortiqcha ta'sir qiladi va bemorning kasallangan eriga zarar etkazadi (dorining ta'siri va shikastlangan joyning og'rig'i birgalikda kasallik siptomlarining zo'rayishiga olib keladi). SHuning uchun gomeopatik dorini yuqori miqdorda qabul qilish zararli".

Oxirgi yillarda tibbiyot amaliyotida ayrim dorilarga nisbatan ularni past dozada qabul qilish oqimi yaratildi. Tibbiy-biologik tajribalarda hayvonlar uchun dori moddalarni 1:1 000 000 va undan ortiq suyultirilgan holda qo'llanilmoqda. Fermentativ jarayonlarni samaradorligiga mos keluvchi fermentlarning minimal miqdori bilan ham bog'liq. Keyingi yillarda og'ir metallarning turli ta'siri haqida ham gapirish mumkin, ya'ni ular hayvon, o'simlik organizmida va tuproqda minimal miqdorda saqlanadi.

Muayyan sharoitda o'tkazilgan N. P. Kravkovning tajribalaridan shu ma'lum bo'ldiki, 10-32 suyultirish darajasidagi zahar hali ham o'z faolligini saqlagan bo'ladi. Bu ta'sirni Kravkov "parafarmakologik" deb atagan va uni molekula parchalanishi bilan ta'sirlashuvi bilan tushuntirgan. I. P. Pavlov shuni ta'kidlaganki, brom miqdori bemorning nerv sistemasi turiga bog'liq bo'lgan nevroz kasalligiga 100 marta o'zgarishi mumkin va katta dozalariga nisbatan kichik dozalari samaraliroq ta'sir ko'rsatadi. M. K. Petrovaning tajribasidan brom tuzlari milligramm miqdorida berilganida terapevtik effekt namoyon qilingaligi aniqlandi.

Har bir dori moddasining fiziologik ta'sirini alohida o'rganganida quyidagilar hisobga olinadi:

1. Hayvonlarda farmakologik tajribalarda sinalgan dorining nati-jalari.
2. Kishilarning tasodifiy zaharlanishlaridagi toksikologik kuzatish-lar.
3. Bu modda bilan sog'lom odamlarda Ganeman tomonidan o'tkazilgan tajriba natijalari.

O'simlik dorivor moddalar davolash bahosining ketma-ketligi darajasi jihatdan botanik oilalarga bo'linadi.

Ayrim dori vositalari o'rganilmagan bo'lgani uchun, ya'ni gomeopatik farmakodinamikasi o'rganilmaganligi uchun ular kam ishlatiladi.

Adabiyotlarni hamma bo'limlarida va terapevtik ko'rsatkichda kasalliklarning nomi va patogenezini, kasalliklarning belgilari keltirilgan. "Tayyorlash va tayinlash usullari" va "Terapevtik qo'llanilishi" deb nomlangan bo'limlarda dori moddalarni past, o'rta va yuqori darajada suyultirilgan holda tayinlanadi; amaliyotda bemorlarni davolashda ko'pincha qo'llaniladigan dorilar dozalari qalin bosma harflar bilan ajratilgan.

Xaqiqiy gomeopatiya qo'llanmalarini tuzuvchilar V. SHvabe gomeopatik farmakopeyasida ko'rsatilgan dori moddalar nomenklaturasiga tayandilar.

Gomeopatik dorilar tayyorlash yurtimizda va chet ellarda hozirgacha shu farmakopeya asosida tayyorlanmoqda. Bu farmakopeya 1872 yilda yozilib, ko'p

tillarga tarjima qilingan, xususan, rus tiliga 1899 yil tarjima qilingan. Ganeman bergan nomlar hali ham saqlanib qolgan.

Ayrim dori moddalar o'z nomiga mos kelmaydi, lekin ular 1796 yildan boshlab yozib kelingan gomeopatik terapevtik adabiyotga kiritilgani uchun, gomeopatik dorixonalar va davolovchi shifokorlar yanglishmaslik uchun dorilarning qadimgi nomenklaturasiga tayanadilar.

Zamonaviy gomeopatiya albatta aniq ilmiy-materialistik asoslarga ega bo'lishi kerak. Gomeopatiya xalq tabobatining ko'plab bo'limlari ichida kerakli o'rinlardan birini egallashi zarur.

Gomeopatiya yunoncha homoios-o'xshash va pathos- kasallik so'zlaridan tashkil topgan. SHunga asoslangan gomeopatiya dorivor modda sog'lom odamda sinalganda, u dori qaysi kasallik belgilarini paydo qilsa, o'sha kasallikni aynan shu dori bilan, nihoyatda kam dozalarda va maxsus usulda kuchi oshirilgan dorilar bilan davolaydi.

200 yillik gomeopatiya dori vositalari bilan davolashda biron-bir qo'shimcha ta'sir yoki zaharlanish kuzatilmagan. SHuning uchun kasallikni gomeopatiya usulida davolash AQSH, Angliya, Fransiya, Olmo-niya va boshqa mamlakatlarda rivojlangan.

Hozirgi vaqtda Ganeman g'oyalariga tayangan holda V.SHvabe tomonidan yozilgan gomeopatiya dorilari bo'yicha qo'llanma 70 dan ortiq mamlakatlarda farmakopeya sifatida ishlatib kelinmoqda.

Gomeopatiya dorilarining 78-80% dorivor o'simliklar, 14%ga yaqini kimyoviy va 6% atrofida jonivorlarga to'g'ri keladi. Gomeopatiya dorilarining alopatiyanikidan asosiy farqi barcha o'simlik va jonivor, ular mahsulot-larining yangi yig'ilganlarini ishlatishdir.

Gomeopat shifokorlar dori yozishda retsept so'zini ishlatishmaydi. Dori miqdori ko'pincha ko'rsatilmay uni suyultirish darajasi va dori turiga mansubligi ko'rsatiladi.

Gomeopatiyada ishlatiladigan dori kuchlari (konsentratsiya) o'nlik (X yoki D) va yuzlik (S) birliklari bilan ifoda etilib, ular necha marta suyultirishni belgilovchi

raqam yoniga qo'yiladi. Masalan: 2x (2 o'nlik), 3x (3 o'nlik), 3s (3 yuzlik) va shu kabi. Bir kecha kunduzda ichish uchun beriladigan go-meopatiya dorilari odatda 5-8 tomchi 3-4 dona granulani tashkil etadi.

SHifokorning yozadigan dori nomi lotincha bo'lib, dorixonadagi dorilarga yopishtiriladigan yorliq kirilcha harfi bilan lotin tilida yoziladi. Masalan: Tartarus Emetikus, Mercurius Solyubilis.

Hozirda ma'lumki vitamin V_{12} ni ayrim kamqonlik kasalligida beriladigan miqdori undagi kobaltning bir grammning milliondan birini tashkil qiladi. Odam tanasidagi hatto o'lchash qiyin bo'lgan miqdordagi mikro-elementlarning tana o'sishi va faoliyatidagi muhim o'zni beqiyosdir. Odam ta-nasida bir kunda ishlab chiqariladigan tireodining miqdori juda ozgina bo'lib, 0,0000005g tengdir.

Bu qonuniyatning ya'ni potensiyalashning yuzaga kelishi gomeopatiyada ayrim metallar: oltin, kumush, mis, platina, temir, qo'rg'oshin va shunga o'xshash hamda yog'och ko'miri, qum va shu kabilarni dori-darmon sifatida keng qo'llash imkoniyatini yaratdi. Vaholanki yuqorida keltirilganlar tabiiy holda dorivor modda sifatida ishlatilmaydi.

Ganeman birinchi bo'lib, dori vositalarni oldin sog'lom organizmda sinab ko'rish kerakligini aytgan edi va shu bilan birga dorilar patogenezi topgan edi. Chunki dorining patogenezi xuddi kasal simptomi bilan bir xil bo'ladi, lekin dori patogenezlari Ganeman qanday odam qiyofasiga-o'xshashligini yozgan.

Gomeopatiyada biologik jihatdan odam konstitutsiyasi ishlatilgan. Odam konstitutsiyasi nimadan iborat. U ijtimoiy va tabiiy sharoitda har xil ta'sir ko'rsatgich omillar ostida paydo bo'lgan odamdagi shaxsiy fiziologik va anatomik xususiyatlar kompleksidir.

Demak gomeopatik davolash usulida odamning konstitutsiyasi, ya'ni uni morfologik, fiziologik va psixika tomonlari o'rganilib hisobga olinishi shart.

Gomeopatiya jihatdan morfologiya nimani ko'rsatadi. Tirik organizmlarning tuzilishini va shaklini o'rganadi.

Fiziologiya – organizmning funksiyalarini o'rganishi yoki odamning xulq atvorini, tabiatini ko'rsatadi.

Psixologiya- ruxiy holatini ko'rsatadi. SHu tufayli kasal qabul qilinganda uni ob'ektiv va sub'ektiv (xolissalo mustaqil ravishda kasalning yaqinlarini va kasalning shaxsiy o'zi aytgan ma'lumotlari katta ahamiyatga ega).

SHunday qilib kasal ustida olgan ma'lumotlarni "Materiya medika"da keltirilgan dorilar patogenezi bilan solishtirgan holda kasalga gomeopatik dori tanlash mumkin. SHu bilan bir qatorda kasalning miazmasi ham hisobga olinishi kerak, ya'ni bu yunon so'zi bo'lib mhia-pashsha degani.

Mhia-pashsha tuxumlari chaqiradigan kasalliklar miazma-tashqi muhitdan odam organizmiga tushgan yuqumli kasallik tarqatuvchi mikroblardir (marazlar).

Demak, gomeopatik davolash usulini qo'llashda odam konstitutsiyasini hisobga olgan holda kasallarni qaysi dorilar patogenezigacha to'g'ri kelishiga qarab turib, ularni uch toifaga bo'lish mumkin: kalkarea fosforika, kalkarea karbonika, kalkarea flyuorika.

SHu uchta guruhlarga mansub odamlar o'ziga xos yuqorida aytganimizdek morfologik va psixologik tomondan xususiyatlarga ega va farq qiladi. YA'ni kasalni toifasiga qarab birinchi konstitutsional dorisi belgilanadi.

Ma'lumki, kasallangan bo'lim sog'lom qismlarga nisbatan har bir narsaga juda sezgirdir, ayniqsa, dorilarga nisbatan. Xuddi shunday kasal ko'z yorug'-likka, kasallangan quloq-kattik tovushga, yara-chaqa esa ustiga tegadigan narsalarga va shunga o'xshashlar.

Gomeopatiyada shaxsiy sezgirlikka juda katta ahamiyat beriladi. Har bir odamda nimagadir, qandaydir bir narsaga nisbatan shaxsiy sezgirlik mavjuddir. Buni "idiosinkraziya" deb ataladi. SHularni va gomeopatiyaning "o'x-shashlik" qonunini hisobga olganda o'z-o'zidan yoki kasalga buyuriladigan dori-ning qandaydir bir qismigina davolashga taaluqli va etarlidir.

Gomeopatiyada beriladigan dozalar juda aniq bo'lishi kerak. Bu ham qonuniyatlardan biri, chunki, ma'lum suyultirishda aniq to'xtalmasa u doridan ta'sir aksini kutish mumkin.

Masalan: taxikardiya kasalligida *Kalmia latifolia* 3X yuzlik suyultirishda beriladi, bradikardiya esa 6S suyultirishda buyuriladi. Gipotoniyada *Akonitum*

napellus 6 S suyultirishda buyurilib, gipertoniya esa 3 x da buyuriladi. Ich qotganda Bryonia alba 6 S, ich ketganda 3x berilishi tavsiya etiladi.

Gomeopatiya bo'yicha davolashda o'ziga xos xususiyatlardan biri buyuriladigan dorilar dozasi. Bu dozalar allopatiya dozalaridan ancha-muncha, balki tubdan farq qiladi. Biz ilgari eslatib o'tganimizdek, ma'lum bir kasal uchun tanlangan dorining eng shifobaxsh miqdori aniqlanib olinishi shart, bu miqdor optimal ta'sir etuvchi doza (me'yor) deb ataladi.

Optimal doza, ilmiy asos va klinik kuzatishlar yordamida aniqlanishi kerak. Ma'lumki gomeopatiyada kichik, o'rta va yuqori suyultirishlar o'z o'rnini topgan. Ko'rsatilgan suyultirishda qaysi dorini qanchadan berishlik juda katta mahorat talab qiladi.

Gomeopat shifokorlar ko'pincha 1, 3, 6, 12, 18, 24, 30, 100, 200, 1000 hatto 50000 suyultirish darajalardan (shkala) foydalanishadi.

Fransiyalik gomeopat shifokor J. SHarretning yozishicha 1dan 6 gacha bo'lgan suyultirishlar kichik, 6-12 gacha o'rtacha, 18 dan 100gacha yuqori va 100 dan ortiqarli juda yuqori suyultirishlarga kiradi. Uning fikriga ko'ra kasal-likning zo'rikkan chog'ida dorining birlamchi yoki kichik suyultirishdakisini, surunkali holatida-o'rtacha yoki juda yuqori suyultirishdakisini berish yaxshi natija beradi.

Asab kasalligida yuqori yoki juda yuqori suyultirishlari natijali deb topilgan. Dorilarni iste'mol qilish muxlati va vaqti ham turlichadir.

Misol: bemorning kasalini zo'riqqan davrida dori tez-tez (har soatda), surunkali kasalda bir kunda 1-2 marta beriladi.

Gomeopatik davolash usulida dorini to'g'ri ravishda tanlash, uni dozasini, qanchadan va necha marotaba qabul qilinishini topish eng muhim muammo bo'lib kelmoqda.

Ko'p tajribalar natijasida yangi R. Fol usuli, Z. Gabovich diagnostikasi va boshqalari amaliy ravishda qo'llanilyapti. Tibbiyot markazi "S Velen" qoshidagi Rossiya-AQSH korxonasida ishlab chiqarilgan, "PELAD" nomli elektropunktura diagnostik pribori bor. Har bir dorivor o'simliklardan olingan gomeopat

vositalarning spektral-to'liqlik xususiyatlari mikro-kompyuter xotirasiga kiritilib, shu kunda 2047 preparat to'g'risida ma'lumot bor.

Gomeopat-shifokor Fol usulini ishlatgan holda qo'l va tovondagi akupunktura nuqtalarga bosib ko'rib "apparat-kasal" knopka orqali dori vositasini tanlay. Test qilinayotgan dorilar bilan kasal organizmi alohida to'liqliklar yordamida bog'lanadi, chatishtiriladi va salbiy yoki ijobiy organizmni reaksiyasi priborni indikatorida ko'rinadi.

Organizmga ta'siri ijobiy belgilangan dori priborini kompyuter xotirasiga o'tkaziladi. Bitta emas bir necha dori vositalari ijobiy ta'sir ko'rsatishi ham mumkin. Keyin shu dorilarni potentsiyasini gomeopat belgilaydi va oldindan tayyorlab qo'yilgan bo'lsa, o'sha zaxoti bemorga beriladi.

Gabovich elektropunktura diagnostika usuli "Test" apparatida olib boriladi, uning yordamida organizmning har bir a'zosini ishi funksiyasi yoziladi, ma'lumot olinadi va keyin shu a'zoni qaysi gomeopatning dorisiga sezgirligi topiladi. Apparat orqali faqat gomeopatik dori emas, balki oziq-ovqat, kosmetika va taqinchoqlarga ham munosabatini ko'rsatadi. 15-20 minut ichida yurak, nafas, oshqozon va alohida ishi to'g'risida ma'lumot gomeopatik preparatlarini dozasi belgilanadi.

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. "Дори тайёрлаш технологияси" фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 10

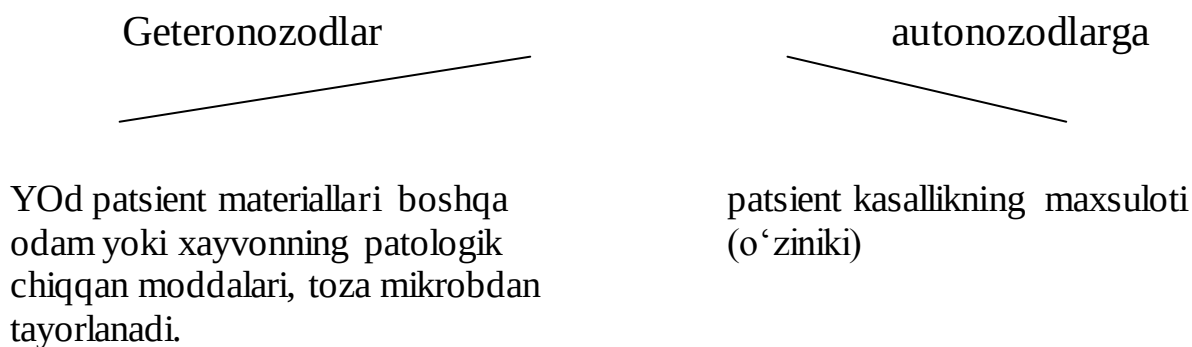
Mavzu: Gomeopatiyada qo'llaniladigan nozodlar va sarkordlarning ishlab chiqarilishi, guruhlari va ishlatilishi

Reja:

1. Nozodlar ta'rifi, tasnifi.
2. Sarkordlar ta'rifi, tasnifi, guruhlari, ishlatilishi va klinik aspektlari.
3. Nozod va sarkord preparatlarining ishlab chiqarishi va zamonaviy nomenklaturasi, texnologiyasi

Nozodlar –kasallikni chaqiruvchi mikroorganizmlar, yoki uni sterillangan maxsulotlaridan gomeopatiya prinsipida tayorlangan preparatlar.

Nozodlar bo'linadi:

Birinchi nozodni amerikalik vrach K.Gering tayorlagan, u qo'tirning vezikulasidan olib psoridum deb nomlagan (psora-qo'tir). Keyinroq tuberkulinum sil to'qimasidan karqinozinumo'sma xujayrasidan, medorinum-gonoreyada chiqqan suyuqlikdan paydo bo'ldi. Gomeopatiya amaliyotida nozodlar patsientning kasallik maxsulotidan tayorlanmaydi, oldin sinalgan preparat ishlatiladi.

Ganeman bu masala xali javob topmagan edi. Infedksion material avval sterillanadi, mikroblar, virus, kasallikni moddalari, emlash uchun preparatlar va zardoblar, patologik a'zo va to'qimalar toksik mikroorganizmlar saqlamaydi. Demak, nozodlar- endi infeksiyon bo'lmagan materiallardan tayorlangan preparatlardir.

Nozodlar, odam yoki xayvon to'qimasidan tayorlangan bo'lib, organizmga etishmagan oqsil fragmenti va u gomeopatik usulda tayorlangan va o'xshashlik prinsipiga ko'ra organizmni maxsus ximoyalovchi reaksiyasini faollashtiradi va patologik jaraenni neytrallaydi.

Izopatiya –autonozod preparati, u kasallikni yoki kasalni materialdan tayorlangan. Demak , kasallikni o'zining maxsuloti bilan davolash furunkulyozni – o'zini yiringi bilan . hozir ma'lum bo'lgan autogemoteragiya- patsientni o'z qoni bilan davolash.

Boshqa kasaldan olingan modda bilan davolash –geteronozodli terapiya . Xozirgi emlash- spetsifik antigenlar patsientda ximoyalovchi antitela xosil qiladi.

Emlashdan farqi-xavsizdir.

Bilish kerakki, odamning oqsili o'zining maxsus tuzilishi ishga ega va bitta odamdan tayorlangan nozod, boshqasiga o'xshaydi, lekin bir xil emas. Demak o'xshashlik asosidagi terapiya samaraliroq, bir xildan ko'ra.

Ganeman vafotidan so'ng1856y uning asarlari goi etilganva unda nozodlar bilan davolashni Ganeman “ Davolashning uchinchi turi” deb keltirgan, yani alloniya , gomeepatiya bilan bir qatorda.

Oxirgi 10 yillarda nozodlar toksikga qarshi va antibakterial terapiyada muxim o'rinda turupti. Asosiy masala-organizmda tomotoksinlar miqdori oshib ketmasligi uchun, nozodlar to'g'ri tayorlanishi lozim. Nozodlar faqat ma'lumotni etkazib turib organizmni spetsifik ximoyalovchi reaksiyasini ko'tarib turishi kerak, chunki jaroxatlangan a'zo yoki to'qima kerakli miqdorda ximoyalovchi ommalari yo'k.

Nozodlar bilan davolashdan oldin gomeopatik preparatlar bemorga beriladi, masalan, sumfur kodatum, fitolakka.

Misol taraqasida xozir keng tarqalgan sistopielonefritni keltirish mumkin. Antibiotik va antibakterial preparatlar bilan davolanadi. Lekin kasallik butunlay tuzalib ketmasdan, qaytarilib turadi (retsdiv). YAna dorilarni nojuya ta'siri xam bor. Bitta buyrak olib tashlansa va davolashni allopatik dorilar bilan davom etilsa, bu xol o'limga olib keladi. Gomeopatik va nozodlar pielonefritda yordam beradi

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. “Дори тайёрлаш технологияси” фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 11

Mavzu: "Gomeopatik dori preparatlarini turli kasalliklarda qo'llash asoslari"

Reja

1. Gomeopatik dori turlarining zamonaviy tasnifi
2. Gomeopatiyada BFM ni ishlatilishi
3. Kompleks gomeopatik preparatlar shakllari ,ta'rifi:in'ellar, gomokordlar, maxsus gomeopatik preparatlar
4. Gomeopatik preparatlarni xar hil kasalliklarda qo'llash asoslari

Gomeopatik dorilarni aloxida terapevtik sistemada ishlatiladigandan ayirib ko'rilishi mumkin emas. Alternativ meditsinani eng bir tarkalgan turidir. Ilmiy asosini Xristian Fridrix Samuil Ganeman (1775-1843) yaratgan.

Gomeopatik dorilarni ta'siri xozirgi zamon tadqiqotlari asosida informatsion bo'lib, suvning kvazikristallik strukturasi samarasiga bog'liq. Natijada organizmni o'z-o'zini boshqarish funksiyasi amalga oshadi. SHuning uchun kasallikni diaqnozini belgilash asosiy ahamiyatga ega. Klassik an'anaviy diagnostikadan gomeopatik diaqnoz qo'yish – bu kasallikni emas, balki kasal odamdagi psixik va fiziologik o'zgarishlar bog'lami ifodasidir. Gomeopatik diaqnoz – bu birinchi o'rinda bitta gomeopatik dorini tanlash, qachonqi uning patogeneziida bemorga topilgan psixik, vegetativ va somatik simptomlar belgilari bo'lganda. Demak, gomeopatik dori patogenezi – bu bemorning organizmini faoliyatini buzilishi modeli deb hisoblasa bo'ladi.

Diaqnoz qo'yishni ikki xil usuli bor:

1. qisqa, shifokor katta tajribaga ega bo'lsa, u kasal kirib kelishidayoq kasalini aniqlay oladi;
2. uzoq bo'lib, diagnozi simptomlar lug'ati yordamida (repertorium) aniqlanadi.

Masalan, Dj. T. Kent repertoriumi asosida aniqlagan.SHu bilan birga gomeopat – shifokorlar amaliyotida 2-3 oddiy gomeopatik dori vositalari ishlatilishi tabiiy bo'lib qoldi.

Ular ketma – ketlikda, yoki bittasini berib turib undan keyin boshqasini, shunday belgilanishi kompleks gomeopatik dorini aynan ushbu tarkibli berilishdan farqi yo'q.

Kompleks gomeopatik preparatlarni tuzilishi bo'yicha quyidagi xolatlar hisobga olinadi:

1. Dorilarni ta'siri bitta emas, balki xar xil a'zo va to'qimalarga tarqalganlari qo'shib tayyorlanadi.
2. Dorilarni ta'siri bir xil a'zo va to'qimalarga , lekin xar xil ta'sir etadiganlari.
3. Dorilarni patogenezi juda bir-biriga yaqin bo'lsa, unday dorivor moddalardan kompleks gomeopatik preparatlar tayyorlanmaydi.

Gomeopatik vositalarining dozalari monopreparat va kompleks dorilar uchun bir xil. Barcha kompleks gomeopatik preparatlar albatta Davlat qaydomasidan o'tadi va reg. Udostovereniyasi nomeri bo'ladi.

Kompleks gomeopatik preparatlar nomenklaturasi.

- 1.Xeel (Germaniya) firmasi. Birinchi bo'lib nemets shifokori va olim X.X.Regeveg tomonidan tashkil topgan.
2. Farmatsevtik jahon konsern Veda (25 filiali bor). Kosmetik preparatlarini ham chiqaradi.
3. AQSH firmasi Bob Uolsh Enterprayzis, ink 11 kompl.prep. chiqaradi.
4. Labor Buaron Fransiya firmasi 10 prep. CHikaradi

5. Nemets gomeopat Soyuz (Germaniya) V. SHvabe tashkil etgan – ular asosan Ganeman retseptlari asosida kompleks gomeopat preparatlar ishlab chiqaradi (Rossiyada 6 tasi qayd etilgan)
6. Materiya Medika Rossiya firmasida 26 ta preparat o‘z nomlari bilan chiqadi, asosan hammasini tarkibi 3 ta komponentdan iborat.
7. Rixard Bittner Avstriya firmasi.
8. Jahon Edas konserni.
9. OOO Gomeopat farmatsiya Sank – Peterburg va Rossiya qo‘shma firma
10. NPO Vilar Rossiyani Sandra preparati va boshqalar.

Kompleks gomeopat preparatlar mustaqil ravishda bemor tomonidan ist’emol qilingani uchun ularning tarkibini ahamiyati bor.

Kompleks gomeopat preparatlar yordamida xar xil kasalliklarni davolanishi

- I. O‘RK va gripp. Kasallikni boshlanish davrida ratsional terapiyani o‘tkazish gomeopatiya usulini afzalligidir. Tixonovdan nomlari va tarkibi ko‘rilida; antigrippin, Sandra, Edas – 103, Edas – 307 , Aflubin, Kold, Gripp – Xell, tarkibida asosan brioniya, ipekakuana, lobeliya, drozera, evkaliptus, sabadilla, tartarus.
- II. Immunomodulyatorlar. Antigrippin, paragripp, Kold, Sandra, Aflubin, gripp – xell, Inflyudo i Inflyusid, Edas – 103, Edas – 104, 117, 125, 126, 307, 308. Exinatseya – kompozitum. Tarkibida exinatseya, fosfor, silitsealar imun tizimini mustahkamlaydi.
- III. Konstitutsional vositalardan bolalar amaliyotida diatezni tuxtatadi. Qariyalar amaliyotida chesnok granulasi, Vozraston, Zolotoy yodlar sklerozga qarshi ta’sir ko‘rsatadi. SHu jumladan: Ledum surtmasi, Edas – 402, Edas – 119 lar qabul qilinadi.
- IV. Psixika buzilishida. Uspokoy, Antistress, Kardioika, Nuks – Vomika GOMak Kord juda ish bilan band bo‘lgan erkaklar uchun Edos – 306, Valeriana xel – Tajang bolalarga.

- V. Alkogol va tabak chekish muammolarida. Atsidum S, antialkogol va Edas 121, Anti E (etanol v potensii 1000 s) nuks vomika gomakkord, proproten 100, tabakga qarshi stop smokium, tabakum.
- VI. Uyqusizlikka qarshi. Nevroxel, Klimaktoplan, Feminalgin, Uspokoy , Vernison, Son, Insomniya, Edas 111.
- VII. Gormonal buzilishda. Antiklimaks, Klimakson, Klimaktoplan, Klimat – Xel, Mastodinon, Edas 101.

Kasalliklarni o‘xshashlik prinsini asosida davolash bu ushbu xolatni echimidir.

Bu xolatni tushinishi uchun oddiy bir misolni Ganeman keltirgan.

odam organizmiga issiq va sovuqni ta’siri . Agar sovuq olgan qo‘lni issiq suvga solinsa qo‘l darrov msitdi(bu birlamchi reaksiya) Lekin undan keyin 2nchi reaksiyag‘ qarama qarshisi bo‘ladi, chunki issiq suvga solingan qo‘l sovuq otadi,suvdan chikargandan so‘ng.

Agar o‘xshashlik prinsipi asosida, sovuq shok xolat vujudga keladi, keyin esa qo‘l isib ketadi bu ximoyalash reaksiyasidir.

Kompleks gomeopatik preparatlarini shakllari.

In’ellar (inject)- injection- so‘zidan olingan –bu ineksion preparatlar, tarkibida bitta ingradient, lekin bir necha suyultirishda bo‘ladi. M. , Belladonna Injekt bitta ampulada D10, D30, D200, D1000 beladonnaning suyultirishlari bor.

Aralash- in’el preparatlar bittadan ko‘proq ingradientlar bor .

Gomakordlar- ta’siri oddiy va kuchaytirilgan preparatlar. Bular ineksion va peroral dorilar tarkibida 2, 3 potensiyali har xil preparatlarni saqlashi mumkin. Belladonna Homokard tarkibida Belladonna Echinacae bor. Maxsus gomeopatik preparatlar -5 dan 30gacha nomli potensiyalar saqllovchi va patogenez bo‘yicha tuzilgan preparatlar. M. ,traumel, vertigohil, limfomiozot “Heel” firmaniki.

Gomeopatik preparatlarini turli kasalliklarda qo‘llash asoslari.

Hozirgi kunda yildan yilga yangi yangi dorivor preparatlar va tibbiy buyumlar ishlab chiqarilishi ,ilg‘or tibbiyot texnologiyalar yaratilishi, shuningdek diagnostika va davolash ishlari takomillashtirilishi kasalliklarni foizini

kamaytirishi kerak edi. Lekin aholini sog'lig'ini ko'rsatkichlari xali ham past darajada, o'lish xolati oshmoqda, ayniqsa surunkali kasalliklarfoizi oshib bormoqda. Ishga yaroqsiz odamlar soni kasalligi tufayli ko'payib bormoqda .

O'z davrida Gippokrat kasalni daraxt bilan solishtirib, shunday degan ekan:”daraxtni ildizi bu kasallikni ildizi bo'lsa, shoxlari uning natijasi “. SH.U.Gippokratni fikricha kasallikni ikki tomonlama davolash lozim ,ham ildizini (o'xshashlik qonuni asosida) ham shoxlarini (allopatik qarama –qarshi qoidasi) asosida.

Organizm bu- bir butun ekan ,demak davolashni kompleks sifatida bajarilishi ,hech qanday nojo'ya ta'sirlar bo'lmazligi uchun.

Gomeopatik vositalari kasal organizmiga yumshoq, chuqur normalashtiruvchi ta'sir etib, ichki gomeostazni mo''tadillashtiradi va kasalni tuzalib ketishiga yordam beradi . Bu jarayon uzoq vaqtni talab qiladi.

Gomeopatiyada ishlatiladigan asosiy dorivor moddalar ,o'simliklar va ularni qaysi kasalliklarda buyurilishi Z.N. Nazirovni o'quv qo'llanmasida (Toshkent , Abu ali Ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyotida 2001 yyu chiqqan, 63-94 b keltirilgan.

ADABIYOTLAR:

- 1.Тихонов А.И. и др. Основы гомеопатической фармации.-Харьков.-Золотые страницы.-2002.-574 с.
2. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
3. Назиров З.Н. Гомеопатия.-Тошкент. 2001 й
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махмуджонова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М., Файзуллаева Н.С., Назирова Я.К. “Дори тайёрлаш технологияси” фанидан маъруза матнлари. Тошкент. 2005 й
- 6.Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 12

Mavzu: “Veterinariya preparatlari. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan qattiq dori turlari”

2 soat

Ma'ruza maqsadi: veterinariya amaliyotida ishlatiladigan qattiq dori turaliri (poroshoklar, dustlar, tabletkalar, drajelar, granulalar, briketlar, yig'malar, ko'z pardalar, qalamchalar)ni texnologiyasi bilan tanishish.

Ma'ruza rejasi:

1. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan qattiq dori turlarning tavsifi, ta'rifi va ularga qo'yiladigan talablar.
 2. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan poroshoklar, dustlar, yig'malar texnologiyasi.
 3. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan granulalar, tabletkalar, briketlar texnologiyasi.
 4. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan draje va kapsulalar texnologiyasi.
 5. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan hab dorilar va bolyuslar texnologiyasi.
 6. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan qattiq dori preparatlarni tayyorlashda ishlatiladigan asbob-uskunalar ta'rifi.
- * **Ta'lim usullari:** “Tanishuv” va “Kontakt” treninglari, tezkor so'rov.

Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan qattiq dori turlari texnologiyasi

Poroshoklar (Pulvis, -eris, -eres) – ichish yoki sirtga ishlatish uchun mo'ljallangan, bir yoki bir nechta maydalangan, sochiluvchan xossaga ega dorivor kukunlardan tashkil topgan qattiq dori turi.

Kukun xolida turli dori moddalar berilishi mumkin. Kukun holida gigroskopik xossaga ega dori moddalar (kaltsiy xlorid, kaliy atsetat va b.), shuningdek aralashtirilganida bo'kuvchan massa yoki suyuqlik hosil qiladigan moddalar (antipirin va xinin), oson parachalanadigan (organik moddalar bilan aralashtirilgan kumush nitrat) yoki portlovchi moddalar berilmaydi.

Tarkibi bo'yicha poroshoklar oddiy (Pulveres simplices), bir nomdagi dori moddalardan tashkil topgan yoki murakkab (Pulveres compositi), ikki va undan ko'p moddalardan tashkil topgan, dozalarga bo'lingan (Pulveres divisi) yoki bo'linmagan (Pulveres non divisi) tasniflanadi. Poroshoklar tarkibiga kiradigan

dori va yordamchi moddalarni mexanik usulda maydalaydilar (tegirmonda, xovonchada), to'zg'itib, cho'ktirib, bug'latib va boshqa usullar yordamida oladilar.

Poroshoklarning maydalik darajasi teshigining diametri aniq bo'lgan elaklardan elanishi bo'yicha quyidagilarga farqlanadi:

- o'ta maydalangan poroshoklar (Pulveres subtilissimi) - elak №1 (teshigining diametri 0,12 mm),
- maydalangan poroshoklar (Pulveres subtiles) - elak №2 (teshigining diametri 0,15 mm),
- o'rta mayda poroshoklar (Pulveres tenues) - elak №3 (teshigining diametri 0,19 mm),
- o'rta yirik poroshoklar (Pulveres modici) - elak №4 (teshigining diametri 0,33 mm),
- yirik (dat'al) poroshoklar (Pulveres grossi) - elak №5 (teshigining diametri 0,60 mm),
- o'ta yirik poroshoklar (Pulveres grossissimi) - elak №6 (teshigining diametri 3 mm).

Hayvonlar uchun beriladigan dozalangan poroshok massasi 0,2 g dan kam emas va 20,0-25,0 g ko'p emas bo'lishi lozim.

Agar poroshoklar tarkibida zaharli va kuchli ta'sir etuvchi moddalar 0,1 g massadan kam miqdorda berilgan bo'lsa, bunda poroshoklar tarkibiga o'rtacha massani ko'paytirish uchun indifferent moddalar (qand va b.) qo'shiladi (1:10 - 1:100 miqdorda), o'simlik xom ashyosidan tayyorlanadigan poroshoklar tarkibiga indifferent moddalar, agar ularning massasi 0,05 g dan kam bo'lsa.

Poroshoklarni berilishi. Poroshoklar bo'linmagan (Pulveres non divisi) va bo'lingan holda beriladi.

Misol 1.: Sigir uchun tarkibida 200 g natriy xlorid va 400 g natriy sulfat berilsin.

Rp.: Natrii chloridi 200,0

Natrii sulfatis 400,0

M.f. pulvis

D.S. Ichish uchun kuniga 2 mahal

1 osh qoshiqdan em bilan birga beriladi.

Misol 2.: Tarkibida 3 g ammoniy xlorid va 2 g natriy gidrokarbonat saqllovchi 10 ta poroshok berilsin.

Rp.: Ammonii chloridi 3,0

Natrii hydrocarbonatis 2,0

M. fiat pulvis

D.t.d №10

S. Ichish uchun 1 poroshokdan kuniga 2 mahal

Misol 3.: Buzoqchaga 4 levomitsetin poroshogi 0,5 g dan berilsin.

Rp.: Laevomycetini 0,5

D.t.d. N4

S. Ichish uchun 1 poroshokdan kuniga 2 mahal.

O'simlik xom ashyosidan tayyorlanadigan poroshoklar Pulveris (poroshok) so'zidan boshlanadi, so'ng o'simlik xom ashyosi keltiriladi, masalan, Pulveris radidis Rhei va uning dozasi keltiriladi.

Misol 4.: It uchun 12 poroshok ro'vch ildizidan 0,5 g dan beriladi.

Rp.: Pulveris radidis Rhei 0,5

D.t.d. № 12

S. Ichish uchun 1 poroshokdan kuniga 3 mahal.

Poroshoklar umumiy qoidalar bo'yicha tayyorlanadi.

Poroshoklarni tayyorlash uchun tarkibda keltirilgan dori moddalar bir hil aralashtiriladi. Bunda 5,0 g gacha bo'lgan dori moddalar qo'l torozida tortib olinadi. qavonchada maydalab olish uchun unga 1/6 – 1/10 hajmgacha dori moddalar solinadi. Qiyin maydalanadigan dori moddalarni (kamfora, mentol, timol, fenilsaltsilat) maydalashda ularga 1 g dori moddaga 10-15 tomchi 95% li etil spirti qo'shiladi.

Murakkab tarkibli poroshoklarni tayyorlashda quyidagi tartibda qo'shiladi: bir hil fizik-kimyoviy xossaga ega moddalar retseptda keltirilgan tartibda qo'shiladi, agar xossalari har xil bo'lsa, dastlab yirik, so'ng mayda kristallik, so'ng engil uchuvchan moddalar ohirida qo'shiladi; murakkab poroshoklarda maydalash oldin xovoncha teshiklar ko'p miqdorda berilgan moddalar bilan berkitiladi, so'ng maydalash kam miqdorda berilgan, so'ng ko'p miqdorda berilgan dori moddalar qo'shiladi. Bo'yovchi, o'tkir hidli va uchuvchan moddalardan poroshoklar tayyorlash uchun alohida toroz va xovonchadan foydalanish zarur. Bunda bo'yovchi modda boshqa bo'yamaydigan dori moddalar o'rtasiga olib maydalanadi. Poroshoklar tarkibida beriladigan efir moylari maydalangan dori moddalar ustiga ohirida qo'shiladi.

Tayyorlangan poroshoklarni dozalarga bo'lish uchun qo'l torozi yoki DVA-1,5; TK-3; DPR-2 va boshqa turdagi dozatorlar yordamida amalga oshiriladi.

Poroshoklar to'rtburchaq qilib kesilgan o'lchami 7,5x10 sm oq qoqoz (yoki pergament qoqozi) dan tayyorlangan kapsulalarga qadoqlanadi. Kapsulalarni o'rashda qog'oz kapsula cheti bo'ylama uzunasiga 0,5 - 0,7 sm ga bukiladi va ingichga uchi kattaroq uchi bilan bir-biriga tutashtirilib qo'yiladi. O'ralgan kapsulalar qoqoz paketiga solinadi. Agar poroshoklar gigroskopik, yog'li, uchuvchan moddalardan tayyorlangan bo'lsa, unda poroshoklar mo'mlangan (in charta cerata) yoki parafin bilan qoplangan (in charta paraffinata) qog'oz kapsulalarda beriladi.

Ishlab chiqarish korxonalarida tayyorlanadigan poroshoklar umumiy texnologiya bo'yicha: oldin tarkibga kiruvchi moddalar alohida maydalanadi, elanadi va aralashtiriladi, so'ng massa bo'yicha karton korobkada, plastmassa yoki shisha idishda chiqariladi.

Poroshoklar tashqi muhit ta'siridan himoyalovchi va saqlash muddati mobaynida ularni barqarorligini ta'minlaydigan jihozlarda saqlanadi. Poroshoklar tarkibiga kiruvchi dori moddalarning fizik-kimyoviy xossasiga qarab, quruq, salqin va quyosh nurlaridan himoyalangan joyda saqlanadi.

Hayvonlar uchun beriladigan poroshoklar oson eriydigan, nohush ta'm va hidga ega bo'lmagan bo'lib, odatda em bilan birga aralashtirib, yoki ichish uchun beriladigan suvda eritib beriladi.

Veterinariya amaliyotida turli korrigentlar qo'llaniladi: it va cho'chqalar uchun shirin moddalar, qo'y va otlar uchun – sho'r moddalar, echki va qora mollar uchun achchiq moddalar. Ayrim hollarda poroshoklar jelatina kapsulalarda beriladi. Xayvonlar terisi va shilliq qavatini qitiqlaydigan moddalar eritma, hidli moddalar esa bolyus shaklida beriladi.

Sepmalar (Aspersio, -onis, -ones) – sirtga (shilliq qavat yoki jarohatlangan teriga) ishlatish uchun mo'ljallangan o'ta mayda poroshok yoki poroshoklar aralashmasi. O'ta mayda poroshoklar terini mexanik qitiqlamaydilar va katta adsorbtsiyalash xossasiga ega. Sepmalar 5-100 g miqdorda beriladi. Sepmalar tarkibi bo'yicha ofitsinal va magistral bo'ladi.

Misol 1.: it uchun 100 g 5% amikazol sepmasi berilsin.

Rp.: Aspersio Amicazoli 5%-100,0

D.S. Сиртга.

Misol 2: it uchun 10 g dan streptotsid va kseroform saqllovchi sepma berilsin.

Rp.: Streptocidi

Xeroformii ana 10,0

M.f. aspersio (pulvis subtilissimus)

D.S. sirtga ochiq yaraga sepish uchun.

Misol 3: it uchun 20 r streptotsid sepmasi berilsin.

Rp.: Streptocidi subtilissimi 20,0

D.S. sirtga ochiq yaraga sepish uchun.

Ayrim hollarda, dori moddani yalab tashlamasligi uchun sepmalar tarkibiga hayvon terisiga yaqin rang beruvchi moddalar qo'shiladi.

Rp: Fructus Juniperi pulveratis 15.00

Natrii chloridi 120.0

Kalii nitratis 30.0

Aralashtiring, poroshok xosil bo'lsin

D.S. 1 osh qoshiqdan 3-4 marta kuniga otning ovqatiga solib beriladi.

Dustlar (Dusta, -ae, -ae) – changga o'xshash poroshok holdagi dori turi bo'lib, tarkibida dori va to'ldiruvchi moddalar saqlaydigan - oson adsorbtsiyalanadigan moddalar (talk, oq gil, bentonit va b.). Sepmalar tarkibida antiparazitar, insektitsid vositalar va repellentlar beriladi. Dustlar kimyo sanoatiga tegishli ishlab chiqarish korxonalari tomonidan ishlab chiqariladi. Ayrim hollarda dustlar dorixona sharoitida tayyorlanadi. Dustlar yumshoq va mayin kukun holdagi konsistentsiyalarga ega bo'ladi va teriga yaxshi yopishishi kerak. Dustlarning maydalik darajasi organoleptik usulda – barmoqlar orasida ushlab ko'rilganida qo'lga ilqiydigan zarrachalarni saqlamasligi lozim.

Misoli 1.: it uchun ektoparazitlarga qarshi 7,5% sevin dustidan 100 g berilsin.

Rp.: Sevin 7,5

Boli albae 93,0

M.f.pulvis subtilissimus

D.S. D.S. Sirtga.

Granulalar (Granulum, -ae, -ae) – bir hil dumaloq, silindrsimon yoki noto'g'ri donachalar shakldagi, ichish uchun mo'ljallangan, bir hil rangli qattiq dori shakli. Granulalar o'lchami 0,2-3 mm bo'ladi.

Granulalar farmatsevtika ishlab chiqarish korxonalarida tayyorlanadi. Granulalar tarkibida dori va yordamchi moddalar (qand, kraxmal, glyukoza, natriy gidrokarbon va b.) bo'ladi.

Granulalar nam donadorlash (namlangan massa g'alvirdan o'tkaziladi va quritiladi), quruq donadorlash (briketlash) va strukturali donadorlash usulida tayyorlanadi.

Tayyor granulalar o'lchami bo'yicha bir hil bo'lishi kerak, mayda va yirik fraktsiyalar yig'indisi 5% dan oshmasligi kerak.

Granula dori shaklida nohush tamga ega, mahalliy qitiqllovchi va boshqa nojo'ya xossalarga ega, kam zaharli moddalar beriladi. Granulalar dozaga bo'linmagan dori shakli bo'lib, retseptda umumiy miqdori ko'rsatiladi. Granulalar choy qoshiq yordamida dozalarga bo'linadi va ko'p hollarda ichishdan oldin eritiladi.

Veterinariya amaliyotida granulalar hab dori kabi ham tayyorlanishi mumkin, ularning massasi 0,05-0,1 g bo'ladi. Ushbu granulalar parrandalar uchun mo'ljallangan bo'ladi va tariqqa qo'shib beriladi.

Misol1.: Rp.: Ferri sulfurici oxydulati 0,02

Boli albae et Glycerini q.s.,

ut fiat granula

Da tales doses № 10

Signa. Tovuq uchun 1 donachadan kuniga 2 mahal.

Granulalar tarkibiga to'ldiruvchi sifatida qo'shiladigan oq gil 10 ta granulaga 0,5 g dan 1,0 g gacha qo'shilishi mumkin, bitta granula massasidan kelib chiqqan holda.

Texnologiyasi: oldindan maydalangan temir sulfat oq gil bilan aralashtiriladi, bog'lovchi modda sifatida tomchilatib glitserin qo'shiladi. Hab dori massasi tayyor bo'lganidan so'ng, tortiladi va sterjen shaklida juvalanib, pilyulya mashinkasining keskihi yordamida 10 ta bo'lakka bo'linadi va shar shakli beriladi. Granulalar yopishmasligi uchun ustiga oq gil sepiladi. Tayyor granulalar shisha idishda yoki karton korbokada beriladi.

Granulalar-shakli, tayyorlanishi va ularga bo'lgan talablarga ko'ra pilyulalarni eslatadi, oqirligi odatda, 0.1 g dan bo'ladi. Shakl beruvchi moddalar sifatida ba'zan sut qandi, sharbatning glitserinli aralashmasi (9:1) ishlatiladi.

Misol 2.: Rp: Extracti Nucis Vomicae 0.5

Sacchari albi

Sacchari lactis ana 2.0

Farinae triticae q.s.

Ut fiant granulae N100

D.S. Kabutarlar uchun.

Texnologiyasi: oldin dorivor moddalarning kabutar, tovuqlar uchun bir martalik dozalari tekshiriladi. (X DF, 1968, 1042 b). 5-nchi nomerli xavonchada shakar yaxshilab eziladi, oz qismdan boshqa moddalar qo'shiladi va suv bilan

yumshoq massa hosil qilinadi. Massa tortiladi, keyin pilyulalar tayyorlanadigan mashinka yordamida 100 granula tayyorlanadi. Tayyor granulalarga un sepib qo'yiladi.

Misol 3.: Rp.: Ferri sulfurici oxydulati 0,03

Boli albae et Glycerini q.s.,

ut fiat granula

Da tales doses № 20

Signa. Tovuq uchn ichishga.

1 granuladarn kuniga 2 mahal.

Masalan, 50 ta granulalarning minimal massasi 2,5 g. Granulalar tarkibida yordamchi moddalar sifatida 2,0 g sut qandi va 0,5 g gummiarabikdan tashkil topgan aralashma ishlatiladi. Shuningdek bog'lovchi yordamchi modda sifatida qand qiyomi va glitserin (9/1) aralashmasi ishlatiladi. Agar granulalar tarkibiga zaharli va kuchli ta'sir etuvchi moddalar qo'shilmasa, ularni donadorlash usulida olish mumkin, so'ng ular quritiladi.

Granulalar pergament paketchalarda, shisha bankalarda yoki karton karobkachalarda beriladi.

Xab dorilar. Otlarga beriladigan hab dorilar 2,0-6,0 g, itlarga – 0,1-0,5g, mushuklarga – 0,1-0,3 g, qushlarga – 0,05-0,3 shuningdek granulalar tayyorlanadi. Yordamchi modda sifatida un keng ishlatiladi. Hab dorilarni it va mushuklarga, granulalarni esa parrandalarga don bilan birga yoki tumshug'ini ochib turib, berish maqsadga muvoffiqdir. Hab dorilar ko'pincha mayda hayvonlarga beriladi, yirik hayvonlarga nisbatan kam beriladi, cho'chqalarga esa umuman berilmaydi.

Bolyuslar - dumaloq yoki tuxumsimon shaklga ega bo'lgan dori turi, oqirligi 0.5gdan 50.0 g gacha bo'lishi mumkin.

Bolyuslar dorivor modda va shakl beruvchi yordamchi moddalardan iborat, shakl beruvchi moddalar sifatida javdar un, oq gil, shinni, ko'k sovun, asal, gulxayri ildiz kukuni, sharbat va boshqalar ishlatiladi.

Umumiy tayyorlash texnologiyasi. Bolyuslar tayyorlashda xab dorilar (pilyulalar) tayyorlashdagi umumiy qoida va talablarga rioya qilish zarur.

Dorivor moddalarni aralashtirib turib, yordamchi moddalar qo'shiladi. Bolyuslar tayyorlanadigan massa bir oz yumaloqroq bo'lishi kerak. Odatda bu dori turi uzoqroq saqlanganda tez qotishi sababli, faqat kerak vaqtda 1-2 kun muddat bilan tayyorlanadi. Ular shisha bankalarda beriladi.

Bolyuslarga misol tariqasida quyidagi retseptni keltiramiz:

Misol 1.: Rp: Pulveris folii Digitalis 4.0

Natrii chloridi 4.0

Natrii nitric 6.0

Fructis Juniperi pulverati 10.0

Farinae Secalinae

Pulveris Glycyrrhizae ana 12.0

Ut fiant boli N 4

D.S.Otga

Texnologiyasi: retseptda yozilgan dorivor moddani X DF ot uchun bir martalik dozalari tekshiriladi. 6-nchi yoki 7-nchi xavonchada quruq dorivor

moddalar maydalanadi va bir xil massa xosil bo'lguncha aralashtiriladi. Keyin un va chuchukmiya ildizining kukuni qo'shiladi va asta oz-ozdan glitserin qo'shib yumshoq qorishma xosil bo'lguncha aralashtiriladi.

Xosil bo'lgan massa tortiladi, so'ng teng 4 qismga bo'linadi. qar bir bo'lakdan yumaloq bolyuslar tashkil etiladi va oq gil sepib idishga joylashtiriladi.

Tabletkalar (Tabuletta, -ae, -ae) – dori va yordamchi moddalarni presslash usuli bilan olingan, dozalangan qattiq dori turi. Tabletkalar asosan ichish uchun mo'ljallangan bo'ladi, ayrim hollarda eritish uchun mo'ljallangan tabletkalar ham bor. Aseptik sharoitda steril eritmalarni tayyorlash uchun mo'ljallangan tabletkalar, sublingval, uretral, vaginal, rektal, va implantatsiya qilish uchun mo'ljallangan tabletkalar ham ishlab chiqariladi. Tabletkalar qabul qilish, saqlash va tashish uchun qulay dori shakli hisoblanadi. Tabletkalar tarkibida beriladigan dori moddalarning fizik-kimyoviy xossasiga ko'ra tabletkalarni ishlab chiqarishda bog'lovchi, sirpantiruvchi, moylovchi, to'ldiruvchi, g'ovaklovchi, bo'yovchi, korrigent, va boshqa guruhga mansub, tibbiyot amaliyotida ishlatishga ruhsat etilgan yordamchi moddalar ishlatiladi:

- to'ldiruvchi moddalar (qand, laktoza, glyukoza, kaltsiy fosfat, natriy xlorid, natriy gidrokarbonat va b.), ushbu moddalar tabletkalar tarkibidagi ta'sir etuvi modda miqdori 0,01-0,001 g dan kam bo'lsa (asosan zaharli va kuchli ta'sir etuvchi moddalar);

- g'ovaklovchi moddalar (jelatin, kraxmal, pektin va b) tabletkalarni oshqozon-ichak tarmog'ida belgilangan vaqtda parchalinishini ta'minlaydi;

- sirpantiruvchi va moylovchi moddalar (kakao moyi, parafin, magniy stearat, talk va b.) tabletkani press-formadan oson itarib chiqarish uchun qo'shiladi;

- bog'lovchi moddalar (kraxmal shilimshig'i, dekstrin va b.) tabletkalarni qatlanmasligi uchun qo'shiladi;

- bo'yovchi va korrigent moddalar tabletkalarga kerakli rang va ta'm beradi.

Veterinariya amaliyotida farmatsevtika ishlab chiqarish korxonalarida insonlar uchun ishlab chiqariladigan preparatlar maxsus dozada hamda maxsus, faqat veterinariyada ishlatiladigan tabletkalar ishlatiladi.

Veterinariyada ishlatiladigan tabletkalar ham to'g'ridan-to'g'ri presslash yoki nam donadorlash usulida olingan tabletkalar massasini maxsus press-mashinalari yordamida presslab olinadi. Ayrim hollarda tabletkalar kraxmal, dekstrin, mum, atsetilsellyuloza, kaltsiy stearat, qand, laktoza yoki oziqaviy loqlar bilan qoplanadi:

- a) noxush ta'm va rangni niqoblash uchun;

- b) tashqi muhit ta'siridan himoya qilish uchun;

- v) hayvonlar oshqozonining shilliq qavatini dori moddaning qitiqllovchi, kislota muhit, ta'siridan himoya qilish va ta'sirini uzaytirish uchun.

Xayvonlar uchun mo'ljallangan, qobiq bilan qoplanmagan tabletkalar 50 ml harorati 37⁰ S tozalangan suvda 15 daqiqa ichida, qobiq bilan qoplangan tabletkalar esa (bundan keratin bilan qoplangan tabletkalar istisno) - 30 daqiqa ichida parchalanishi lozim. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan tabletkalar

faqat farmatsevtika korxonalarida ishlab chiqariladi, veterinariyada magistral tabletkalar ishlatilmaydi.

Misol 1.: it uchun 20 ta streptotsid tabletkalari, 1 ta tabletkadan kuniga 3 mahal ichish uchun.

Rp.: Tabulettae Streptocidi 0,5

D.t.d. № 20

S. Ichish uchun, 1 tabletkadan kuniga 3 mahal
go'sht qiymasi bilan birga.

Misol 2.: it uchun 20 ta "Aeron" tabletkalari, 1 ta tabletkadan kuniga 2 mahal.

Rp.: Tabulettas "Aeronum" № 20

D.S. Ichish uchun, 1 tabletkadan kuniga 2 mahal
go'sht qiymasi bilan birga.

Tabletkalar quruq, salqin va quyosh nuridan himoyalangan joyda saqlanadi.

Drajelar (Dragee, -e, -e) – ichish uchun mo'ljallangan dozalalarga ajratilgan qattiq dori turi. Obakilash usulida farmatsevtika ishlab chiqarish korxonalarida tayyorlanadi. Drajelarni olishda yordamchi modda sifatida qand, kraxmal, bug'doy uni, kakao, oziqaviy loqlar, bo'yovchi moddalar va b. ishlatiladi. Draje massasi 1,0 g oshiq bo'lmasligi kerak. Drajelar tarkibi bo'yicha odiy va murakkab tarkibli bo'lishi kerak. Drajelar tarkibida 10 ta va undan ko'p dori moddalar berilishi mumkin, ular bir-biridan yordamchi moddalar bilan ajralib turadi. Drajelar karton karobkaarda yoki shisha, plastmassadan tayyorlangan idishlardi ishlab chiqariladi.

Misol 1.: it uchun 0,05 g diazolin saqlaydigan drajelardan 20 dona bering.

Rp.: Dragee Diazolini 0,05

D.t.d. № 20

S. Ichish uchun, 1 drajedan kuniga 2 maal.

Drajelar tarkibida asosan vitamin preparatlar ishlab chiqariladi.

Yig'malar umumiy qoidalar bo'yicha tayyorlanadi. Uy hayvonlarga sirtga va ichga ichish uchun qo'llaniladi. (sirtga yuvish, isitish, vannalarga; ichga – surgi, peshob haydash uchun va b.)

Yig'malardan suvli ajratmalar tayyorlanadi, non, suv yoki ovqat bilan beriladi.

Misol 1.: Rp: Species pectoralis 30.0

D.S.Choy damlanib, 1 osh qoshiqdan 1 stakan suv bilan itga beriladi.

Misol 2.: Rp: Seminum Lini

Aquae purificatae ana 100.0 ml

Aralashtiring. Cataplasma xosil bo'lsin.

B.B. Issiq holatda qo'y terisiga qo'yiladi.

ADABIYOTLAR:

1. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002.-704 с
2. С.М.Махкамов., К.С.Махмуджанова Тайёр дори турлари технологияси Тошкент.-2007.- 216 б.
3. Чуешов В.И. Промышленная технология лекарств. Харьков.-2002.-761с
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б

5. Махкамов С.М., Махмуджанова К.С. Новые вспомогательные вещества в технологии таблеток. Тошкент.-2006.- 52 с.
6. Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.
7. Александров И.Д., Субботин В.М. Справочник по технологии приготовления лекарственных форм: для ветеринарного врача и фермера. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. -192с.
8. Вовк Д. М. Справочник по ветеринарной рецептуре и технологии изготовления лекарственных форм. Киев, Урожай, 1989. - 223 с.
9. Мозгов И.Е. Ветеринарная рецептура. М.: Агропромиздат, 1966.- 256 с.
10. Рабинович М.И. Практикум по ветеринарной фармакологии и рецептуре. - М.: Агропромиздат, 1988. - 239 с.

Ma'ruza 13

Mavzu: “Veterinariya preparatlari. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan suyuq dori turlari” 2 soat

Ma'ruza maqsadi: talabalarda veterinariya suyuq dori turlari tavsifi va ta'rifi to'g'risida tushuncha hosil qilish, veterinariya suyuq dori turlari texnologiyasi bo'yicha bilimlarni shakllantirish.

Ma'ruza rejasi:

1. Veterinariya suyuq dorilarining tavsifi va ta'rifi, veterinar preparatlarini dozalash asoslari.
2. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan suyuq dori turlarining tavsifi va texnologiyasining o'ziga xosligi.
3. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan eritmalar, emulsiya va suspenziyalar, suvli ajratmalar texnologiyasi.
4. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan tindirma va ekstraktlar texnologiyasi.
5. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan suyuq dori preparatlarni tayyorlashda ishlatiladigan asbob-uskunalar.

*** Ta'lim usullari:** “Zararli odatlar muzeyi” treningi, tezkor so'rov

Suyuq dori turlarining tasnifi

Dispers sistema	Dispers faza	Dispers faza, Zarracha kattaligi	Dori shakllariga misol
Chin eritmalar	Ionlar molekularlar	1 nm	Glyukoza, natriy xlor, magniy sulfat eritmaları
Yuqori molekularli moddalar eritmasi	Molekulalar	1-100 nm	Pepsin, jelatin eritmasi
Kolloid eritmalar	Mitsella	1-100 nm	Kollorgol, protogol eritmaları
Osilmalar (suspensiya)	Qattiq modda zarrachalari	1-100 nm	Oltinugurt, magniy oksid osilmaları
Emulsiyalar	Suyuqlik zarrachalari	0.1-50 mkm	Moyli emulsiyalar
Aralash tipdagi eritmalar		1-150 mkm	Damlama, qaynatmalar, miksturalar

Eritmalar. (chin va kolloid) Vodoprovod yoki quduq suvi olinadi.

Eritmalarni tayyorlash quyidagi bosqichdan iboratdir:

- "A" va "B" ro'yxatiga kiruvchi moddalarning dozasini tekshirish;
- erituvchining miqdorini aniqlash;
- eritish;
- filtrlash, suzish;
- jixozlash;
- sifatini baxolash.

Suspensiya va emulsiyalar:

Suspensiyalar - mikroeterogen sistema bo'lib, qattiq dispers faza va suyuq dispers muhitdan iborat. qattiq moddalarning suspensiyadagi zarrachalar kattaligi 0.3 mkm gacha, qo'pol dispers suspensiyalarda 1 mkm dan ortiq. Dorixona amaliyotida ko'pincha suspensiya xolida beriladigan dorilar qattiq moddalar bo'lib, suvda juda kam eriydi yoki amalda erimaydigan preparatlardan tashkil topgan. Suspensiya xosil bo'lishidagi asosiy faktor eruvchanlik bo'lib, shu xususida moddalar eruvchanligini o'zgarishi mumkin bo'lgan quyidagi xollarda ham suspensiya xosil bo'ladi.

- Eritma tarkibidagi modda miqdori eruvchanlik chegarasidan ortiq bo'lsa;
- Ikki hil erituvchining qo'shilishidan moddaning eruvchanligi yomonlashsa;
- Eritmada erigan moddalarning kimyoviy reaksiyasi natijasida erimaydigan yangi modda xosil bo'lsa.

Suspenziyalarni dori moddalardan 3 xil usul bilan olish mumkin.

1. Qattiq dori moddalarini dispersion muhitda yuqori dispersli (o'zini tabiatiga qarab) loyqalash yo'li bilan.
2. Dispergirlash (mexanika) usuli.
3. Kondensatsiya yo'li bilan.

Veterinar osilmalarda kuchli ta'sir etuvchi dorivor moddalar, o'simlik xom ashyo poroshok dorivor moddalar yozilishi mumkin.

Loyqalanish yo'li bilan suspenziyalarni tayyorlash. Amaliyotda uchraydigan dori moddalari katta-kichikligi bilan kolloid zarrachalarga yaqindir. Ularni ko'pchiligi gidrofil (suv bilan namlanadigan). Bunday moddalardan mikstura- suspenziyalar qiynash usuli bilan tayyorlanadi.

Rp: Magnii oxydi 20.0

Aquae purificatae 200 ml

M.D.S. 1 osh?. ?ar 10 min.

(kislotalar bilan zaharlanganda)

Ichishdan oldin chayqatilsin.

Magniy oksid zarrachasining diametri 0.2-0.8 mkm, undan tashqari ular gidrofil modda. Suv bilan yaxshi ezilgandan keyin agregatik turg'un mikstura olinadi, faqat 2-3 soatdan keyin sezilarli sedimentatsiyalanishini ko'ramiz. Miksturalarni ichishdan oldin chayqatilsa, dispersligi oldingi xoliga oson qaytariladi. Miksturalarni muhokama qilayotgan turli agregat turg'g'unligi liofobli zollni dzeta – potentsialiga o'xshash ustki gidrotatsiyalangan osilgan fazani va spirt potentsialini hosil bo'lishiga sabab bo'ladi.

Gidrofil moddalardan suspenziyalar tayyorlash. Gidrofil moddalarga – alyuminiy gidroksid, vismut nitrat asosi, oq gil, magniy karbonat asosi, kaltsiy karbonat, talk, magniy va sink oksid, kraxmal kabilar kiradi.

Oling: Magniy oksid 1.0

Tozalangan suv 50 ml

A.B.B 1 ch.q. 3 maxal ichilsin.

Hisoblash: Magniy oksid 1.0

Tozalangan suv 50 ml

Umumiy hajm – 50.0 ml

Texnologiyasi: Xovonchaga 1.0 magniy oksid tortib solinadi va 0.5 ml suv bilan eziladi (V.B.Deryagin qoidasi), so'ngra 5 ml suv solinadi, eziladi va 2 min. qoldiriladi. Mayda tepa qismini beriladigan idishga quyiladi, qolgan moddani suv bilan bir necha marta qaytarilib idishga o'tkaziladi. Jixozlanadi va bemorga beriladi.

Juda kuchli gidrofob xossaga ega bo'lgan moddalar bilan suspenziyalar tayyorlash:

Oling: Oltingugurt 2.0

Glitserin 5.0

Tozalangan suv 100 ml

A.B.B. Sirtga qo'llash uchun

Texnologiyasi: Xovonchada 2.0 g oltingugurt 1.0 g glitserin bilan eziladi va qolgan glitserinni solib aralashtiriladi. Aralashmani oz-ozdan suv bilan

yuvib, beriladigan idishga to'liq o'tkaziladi, sŕngra 0.2-0.4 g meditsina sovuni qo'shiladi va chayqatiladi. Tiqin bilan berkitilib, "Sirtga qo'llash uchun" va "Qo'llashdan oldin chayqatilsin" kabi yorliqlar bilan jihozlab, bemorga beriladi.

Emulsiyalar deb – bir-birida kam yoki mutloqo erimaydigan suyuqliklarni maxsus ishlash yo'li bilan olingan dori turiga aytiladi. Emulsiyalar ko'p yillardan beri qo'llanib kelayotgan dori turi bo'lib, I Rus Farmakopeyasida ofitsinal dori deb hisoblangan. Ular asosan ikki xil suyuqlikdan iborat:

1- dispers faza, 2- dispersion muhit vazifasini o'taydi. Ikkinchi suyuqlik birinchisida mayda bo'lakchalarga bo'lingan va himoya qiluvchi parda bilan o'ralgan bo'lib, tomchilar diametri 0.1 mkm dan 50 mkm gacha borishi mumkin.

Suyuqliklarning qaysi biri dispers bo'lishiga qarab, emulsiyalar ikki turga bo'linadi.

Agar moy tomchilari suvda tarqalgan bo'lsa (ya'ni moy dispers faza bo'lsa), moyning suvdagi emulsiyasi (MS) deyiladi, aksincha, suv tomchilari moyda tarqalgan bo'lsa, suvning moydagi (SM) emulsiyasi deb ataladi.

Uruqdan tayyorlangan emulsiyalarda ko'knori, ziqir va nasha uruqlari uchraydi. Yoqli emulsiyalarga jelatoza, kamedlar va tuxum sariqi solinadi.

Rp: Olei Ricini 400.0

Gelatosae 200.0

Aq. purif. 200.0 ml

M.f. emulsum

D.S. ichga ot uchun.

Eritmalar texnologiyasi (chin va kolloid) Vodoprovod yoki quduq suvi olinadi.

Suvda yaxshi eriydigan moddalar bilan emulsiya tayyorlash

Oling: Shaftoli moyining emulsiyasidan 100.0

Natriy bromid 1.0

A.B.B. 1 ch.q. kuniga 3 maxal ichilsin.

Emulgator sifatida tuxum sarig'i olinsin.

Hisoblash: Tuxum sarig'i 8 g (birlamchi suv shuning ichida)

Shaftoli moyi 10 g

Ikkilamchi suv 100 – (10Q8) q82 ml

Natriy bromid 1.0

Umumiy hajm 100 ml

Texnologiyasi: 1 ta tuxum sarig'iga 10 g shaftoli moyi tomchilatib qo'shiladi va yaxshilab emulgirlanadi, birlamchi emulsiya xosil bo'lgandan keyin ikkilamchi suvning 1/3 qismida natriy brom eritiladi, tayyor birlamchi emulsiyani 100 ml ga etkaziladi va jixozlab bemorga beriladi.

Damlama va qaynatmalar X1 DF bo'yicha tayyorlanadi. Lekin katta vaznli mollarga tayyorlanganda dorixonadan yozilgan dorivor o'simlik xom ashyolar berilib, suvli ajratmalar uy sharoitida tayyorlanadi. O'simlik xom ashyoni usti yaxshi yopiladigan idishga solib, kerakli miqdorda qaynoq suv solinadi, idish qog'ozga o'raladi, ustidan sherst yoki paxta ko'rpa bilan o'rab 20-30 daqiqaga qoldiriladi. Keyin sovutilib, ikki qavat doka orqali suziladi.

Tayyor damlamani hayvonga zond orqali, butilkadan yoki ovqatga solib beriladi.

Suvli ajratmalar texnologiyasi. Damlama va qaynatmalar X1 DF bo'yicha tayyorlanadi. Lekin katta vaznli mollarga tayyorlanganda dorixonadan yozilgan dorivor o'simlik xom ashyolar berilib, suvli ajratmalar uy sharoitida tayyorlanadi. O'simlik xom ashyoni usti yaxshi yopiladigan idishga solib, kerakli miqdorda qaynoq suv solinadi, idish qog'ozga o'raladi, ustidan sherst yoki paxta ko'rpa bilan o'rab 20-30 daqiqaga qoldiriladi. Keyin sovutilib, ikki qavat doka orqali suziladi.

Tayyor damlamani qayvonga zond orqali, butilkadan yoki ovqatga solib beriladi.

Rp: Infuzi radicis Valeriane

Tincturae Convallaria ad 10 ml

Kalii bromidi 2,0

MDS 20 tomchidan 2 marta

Olddin valeriana ildizidan damlama tayyorlanadi, unda 2.0 gr kaliy brom eritib olinadi va suzikadi. Marvaridgul tindirmasi bevosita brtiladigan idishga qo'shiladi va tiniq aralashma rangli shishaga qadoqlab jihozlab beriladi.

Galen preparatlar texnologiyasi

Nastoyka (Tinctura, tincturae) – tiniq, rangli spirt, spirt-suv yoka spirt-efir yordamida o'simlik xom ashyosidan qizdirilmasdan va ekstragentdan ajratmasdan olinadigan suyuq dori turi.

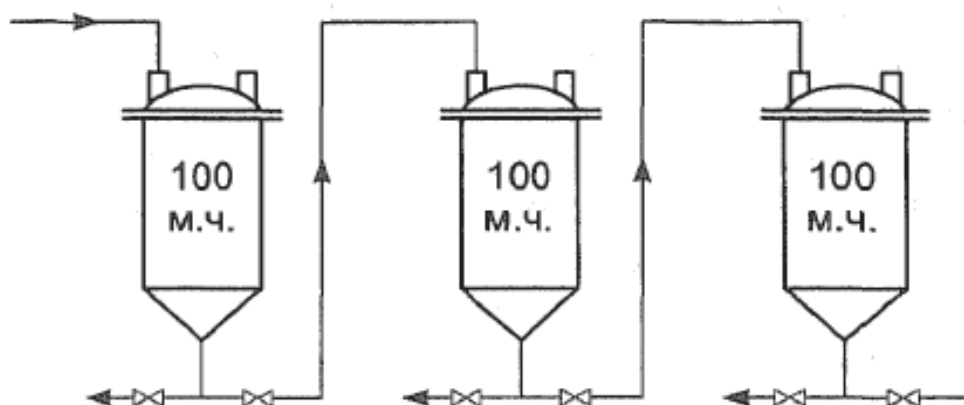
Nastoykalar farmatsevtika ishlab chiqarish korxonalarda olinadi: kuchli t'asir etuvchi modda saqlagan xom ashyodan 1:10, kuchisiz t'asir etuvchi modda saqlagan xom ashyodan 1:5 nisbatda olinadi.

Rp: Tincturae Valeriane

Tincturae Convallaria aa 100,0 g

MDS 15 tomchidan 2 marta

Tarkibda keltirilgan tindirmalar tugallanmagan tsiklii reperkolyatsiya usulida 70% etyil spirti yordamida 1:10 nisbatda olinadi.

Rasm 1. Tugallanmagan tsikli reparkolyatsiya usulida tindirma olish

Ekstraktlar (Extractum, extracti — o'simlik xom ashyosidan ajratib olinadigan ta'sir etuvchi moddasi kontsentrangan dori turi.

Ekstragent turiga qarab ekstraktlar quyidagicha tasniflanadilar:

1. suvli (Extracta aquosa),
2. spirtli (Extracta spirituosa)
3. efirli (Extracta aetherea).

Konsistentsiyasi bo'yicha:

1. suyuq (Extractum fluidum),
2. quyuq (Extractum spissum)
3. quruq (Extractum siccum).

Suyuq ekstraktlar 1:1 yoki 1:2 nisbatda tayyorlanadi. Hayvonlar uchun beriladigan ekstraktlarning 1 martali qabul qiladigan dozasini bilish zarur. Suyuq ekstraktlar nastoykalar kabi dozalariga ajratilmay beriladi, quyuq va quruq ekstraktlar dozaga ajratilib - poroshok, tabletka, shamcha va x.k. beriladi. Retseptda albatta ekstrakt konsistentsiyasi ko'rsatilishi lozim.

Rp.: Extracti Aloes fluidi 50 ml

D. S. buzoqchaga 1 choy qoshiqdan kuniga 3 mahal.

Hisoblash. Buzoqchaga beriladigan aloy suyuq ekstrakti 1 marta 5 ml (choy qoshiq bilan) beriladi, 10 marta uchun 50 ml kerak bo'ladi. Ekstraktlar qorong'i, quyosh nurlaridan himoya qilingan xona haroratida saqlash kerak.

Quyidagi keltirilgan retsetni bajarilishini daftaringizga qayd qiling:

Rp.: Natrii salicylatis.....2,0 (basis)

Coffeini-benzoat Natrii..... 2,0 (adjuvans)

Sirupi simplicis 20 ml (corrigens)

Aquae purifikatae ad 150 ml (constituens)

M. f. mixtura

D.S. Buzoqcha uchun 1 osh qoshiqdan 3 mahal.

ADABIYOTLAR:

1. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
2. С.М.Махкамов., К.С.Махмуджанова Тайёр дори турлари технологияси Тошкент.-2007.-216 б.
3. Чуешов В.И. Промышленная технология лекарств. Харьков.-2002.-761с

4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Махкамов С.М., Махмуджанова К.С. Новые вспомогательные вещества в технологии таблеток. Тошкент.-2006.- 52 с.
6. Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.
7. Александров И.Д., Субботин В.М. Справочник по технологии приготовления лекарственных форм: для ветеринарного врача и фермера. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. -192с.
8. Вовк Д. М. Справочник по ветеринарной рецептуре и технологии изготовления лекарственных форм. Киев, Урожай, 1989. - 223 с.
9. Мозгов И.Е. Ветеринарная рецептура. М.: Агропромиздат, 1966.- 256 с.
10. Рабинович М.И. Практикум по ветеринарной фармакологии и рецептуре. - М.: Агропромиздат, 1988. - 239 с.

Ma'ruza 14

Mavzu: “Veterinariya preparatlari. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan yumshoq дори turlari”

2 soat

Ma'ruza maqsadi: talabalarda veterinariya yumshoq дори turlari tavsifi va ta'rifi to'grisida tushuncha hosil qilish, veterinariya yumshoq дори turlari texnologiyasi bo'yicha bilimlarni shakllantirish..

Ma'ruza rejasi:

1. Veterinariya yumshoq dorilarining tavsifi va ta'rifi, veterinar preparatlarini dozalash asoslari.
2. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan yumshoq дори turlarining tavsifi va texnologiyasining o'ziga xosligi.
3. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan yumshoq дори turlari texnologiyasi.
4. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan yumshoq дори preparatlarni tayyorlashda ishlatiladigan asbob-uskunalar.

*** Ta'lim usullari:** “Vaziyatli masala” texnologiyasi, tezkor so'rov.

Linimentlar. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan yumshoq dori turlaridan tez-tez linimentlar uchrab turadi.

Linimentlar moyli, lanolinli, sovunli bo'ladi. Ko'p qo'llaniladiganlari:

Uchuvchan liniment (novshadil spirti-1 q., kungaboqar moyi-3 q).

Murakkab uchuvchan liniment (kamfora moyi-3 q., kanakunjut moyi-1 q., novshadil spirti-1 q.).

Sovunli kamfora-uchuvchan liniment (meditsina sovuni-40 q., spirt 420q., kamfora-10q., limon moyi-2 q., rozmarin-2q., tmin moyi-1q., novshadil spirti-25 q.).

Sovun-spirtli liniment (shpan qo'ng'izi kukuni-1 q., skipidar-20q., kamfora spirti-80 q., sovunli spirt-208q., novshadil spirti-12 q.).

Veterinariya amaliyotida linimentlar ko'pincha baliq moyida ishlatiladi, chunki baliq moyi yaxshi so'riladi, terini yumshatadi va tarkibida vitaminlari ko'p bo'lib, yaxshi terapevtik samara beradi.

Rp: Ammonii caustici soluti 25 ml

Olei Terebinthinae 25.0

Olei Jecoris aselli 50.0

M.f. linimentum

S.S. Otga, sirtga ishlatish uchun. oqriq qoldiruvchi.

Vishnevskiy linimenti ham ishlatiladi. (tarkibida kseroform va qora moy 3.0 dan, baliq moyi yoki kanakunjut moyi 100.0 gacha)

Surtmalar 2-5 kunga mo'ljallangan bo'ladi, shuning uchun 30.0-100.0g yoziladi, ko'z surtmalari 5.0-10.0 g va qo'tirga qarshi surtma 500.0g, oxirgi vaqtda rektal surtmalari uchraydi.

Rektal dori turlari keng qo'llanilmaydi, lekin klizma, shamchalar ancha ishlatishda qulaylik tuqdid.

Bo'tqalar. (Electuaria). Xamir konsistentsiyasiga ega bo'lgan ichga ishlatish uchun mo'ljallangan dori turi. Ko'pincha cho'chqa, otlarga beriladi. Bo'tqalar quyuq (electuaria spissa) va quyuqroq (Electuaria tenua) konsistentsiyada bo'ladi.

Quyuq bo'tqa qoshiqdan oqmaydi, quyuqrog'i esa qoshiqdan shinniga o'xshab oqadi.

Bo'tqalarda zaharli va kuchli ta'sir etuvchi dorivor moddalar yozilmaydi, chunki dozalarga bo'lish qiyin. Shuningdek, yomon yoqimsiz xidli, ta'mli tez parchalanadigan moddalar ham bo'tqalarga qo'shilmaydi.

Yordamchi moddalar sifatida chuchkmiani poroshogi, gulhayri ildizi poroshogi, un, shakar qiyomi, asal, o'simlik ekstrakti va sharbatlari, moylar, balzamlar, smolalar ishlatiladi.

I.E.Mozgov taklifiga ko'ra quyidagi miqdorda olinadi: agar bo'tqalar o'simlik porshogidan tayyorlansa-

-shilimshiq moddalar 1/5-1/2, qiyom va asal - 1/2-3/4, moylar - 1 qism.

Agar bo'tqalar noorganik birikmalardan tayyorlansa - shilimshiq moddalar 1/2-1/3, o'simlik ekstrakti va sharbatlar -1/2-3/4, qiyom va asal - 1 qism.

Agar bo'tqalar balzam va yoqlardan tayyorlansa - o'simlik porshogi -1/2-1/3 olinadi.

Bo'tqalar texnologiyasi. O'simlik poroshoklari yaxshilab aralashtiriladi, unga suyuqlik qo'shilib, bir xil massa xosil bo'lguncha aralashtiriladi.

Bo'tqalar ex tempore tayyorlanadi. Ular turg'un emas. Konservatsiya qilish maqsadida qaynab turgan suv xammomida 1 soat davomida bo'tqa isitiladi, yoki glitserin qo'shiladi qurib qolmasligi uchun. Og'zi yaxshi berkitiladigan idishda salqin joyda saqlanadi. Bo'tqaning konsistentsiyasi retseptda ko'rsatiladi, ko'rsatilmagan bo'lsa, quyuq bo'tqa tayyorlanadi.

Rp: Extracti Aloes 10.0

Corticis Frangulae pulverati 50.0

Salis Carolini factitii 30.0

Radici Glycyrrhizae pulverati et

Aquae purificatae q.s.

Ut fiat eletuarium spissum

D.S. otga bir martalik bo'tqa.

Texnologiyasi:

Saburni ekstraktini maydalab karlovar tuzi bilan aralashtiriladi, keyin krushina po'stloqi poroshogi qo'shiladi.

Qizil miya poroshogi miqdori hisob-kitobi yuqorida ko'rsatilganidek, o'simlik poroshogini qovushtirish uchun altey ildizi poroshogidan 1/6 q. olish kerak, ya'ni:

50 + 10

6 = 10,0 g, karlovar tuzi uchun -1/3 q., ya'ni $30/3=10.0$ g

Ja'mi altey ildizi poroshogidan 20,0 g olish kerak. Ushbu retseptda qizilmiya poroshogi keltirilgan, undan 1,5-2 marta ko'proq bo'lishi uchun 40.0 g olinadi. Barchasini qo'shib bir xil quyuq bo'tqa hosil bo'lguncha aralashtiriladi.

Bo'tqalar asosan ot, cho'chqa va itlarga beriladi. Ular tashqi ko'rinishidan quyuq asalni eslatadi, suyuq bo'tqalar ham bo'ladi. Bo'tqalarni tayyorlashda avval barcha kukunsimon preparatlar yaxshilab aralashtirilib, so'ngra yordamchi suyuqliklar (sharbat, shinni, yoqlar) qo'shiladi. Ular – 1/3 qism olinadi. Suyuqliklarni extiyotlik bilan oz-ozdan qo'shish tavsiya etiladi, bo'tqa suyuq bo'lib ketmasligi uchun bo'tqalarning suyuq-quyuqligi retseptda ko'rsatilgan bo'ladi. Agar ko'rsatilmagan bo'lsa, u xolda quyuq bo'tqa tayyorlanadi. Bo'tqalar dozalariga bo'linmaydigan bo'lganligi uchun, ularga "A" va "B" ro'yxatidagi dorivor moddalar qo'shilmaydi. Bo'tqalar beqaror bo'lganligi uchun faqat kerakligida tayyorlanadi va salqin joyda saqlanadi.

Rp: Extracti Filicis maris 5.0

Rhizomatis Filicis maris pulverati

Farinae secaline ana 25.0

Glucosi spissi q.s (shinni)

M.f. electurium 100.0

D.S. Bitta cho'chqaga 1 marta edirish uchun

Texnologiyasi: retseptda keltirilgan dorini tayyorlash uchun avval paporotnik kukuni bilan unni aralashtirib, ustiga alohida tayyorlangan ekstrakt

bilan shinni aralashmasi (1:1) qo'shib aralashtiriladi va 100.0 ga qadar shinni solib, yana aralashtiriladi. Tayyor bo'tqa shisha bankalarda beriladi.

Shamchalar (Suppositorium, -i, -a) - deb organizm bo'shliqlariga kiritish uchun mo'ljallangan, xona haroratida qattiq, va tana haroratida suyuklanadigan dozalarga bo'lingan dori turiga aytiladi.

Shamchalarii tasnifi:

Shamchalar qo'llanilishiga qarab quyidaga turlarga bulinadi.

Suppositoria rectalia - to'g'ri ichakka yuboriladigan shamchalar.

Suppositoria vaginalia - qinga yuboriladigan shamchalar.

Bacilli – tayoqchalar.

Bu shamchalar har-xil a'zolarga yuborilishga qaramasdan, bir xil asoslardan foydalanilib, bir xil tayyorlash texnologiyasiga ega.

Shamchalar tayyorlashda ishlatiladigan asoslarga qo'yiladigan asosiy talablar:

Ular xona haroratida qattiq, va tana haroratida suyuqlanishi kerak. Agar ular xona haroratida qattiq bo'lmasa, ularni tug'ri ichakka yuborish qiyinlashadi. Ular mushaklarni sikish kuchini engib ichkari kirishi kerak. Agar ular tana haroratida erimasa, yoki sekin erisa, ulardan dori preparatlarni so'rilishi sekinlashadi va bir tekisda bulmaydi.

Shamchalar uchun asoslar. Shamchalar dori preparatlardan va asoslardan iborat buladi. Shamchalarni dori turi sifatida baholash shamchalardan dorini surilishga va davolash effekti, asoslarga va ularni tug'ri tanlab olishiga bog'liq.

Shamcha asoslariga quyidagi talablar qo'yiladi.

- Asos tana haroratida suyuqlanishi yoki erishi kerak
- Xona haroratida qattiq bo'lishi kerak
- Qo'shiladigan dori preparatlari bilan yaxshi aralashishi kerak
- Havo va yorug'lik ta'sirida o'z xususiyatlarini o'zgartirmasligi kerak
- Dori moddalar bilan reaksiyaga kirishmasligi kerak
- Dorini ta'siriga monelik qilmasligi kerak

Asoslar tabiataga qarab 2 ga bo'linadi.

Gidrofob - suv bilan aralashmaydigan (moysimon - kakao moyi; kakao moyi, parafin va gidrogenirlangan yog'lar; o'simlik va hayvon gidrogenirlangan yog'lar; qattiq yo g'lar, gidrogenirlangan yo g'lar, mum va parafin qotishmasi va h.k.).

Gidrofil - suv bilan namlanadi, suvda eriydigan, suvli eritmalar bilan yaxshi aralashadigan asoslar (jelatin-glitserinli gellar, polietilenoksid qotishmalari). Jelatin-glitserinli asosni 1 qism tibbiyot jelatinasi, 5 qism glitserin va 2 qism tozalangan suvdan tayyorlaydilar.

Veterinariya shamchalarini tayyorlashda limon kislotasi, emulgator №1, emulgator T-1 va T-2, tvin-80, aerosil va b.).

Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan shamchalar juvalash, quyish va presslash usulida olinadi:

1. Rp.: Phenotiazini 0,2

Butyroli q. s.

- Ut fiat suppositorium
Da tales doses № 6
S. Itning tўqri ichagiga 1 shamchadan kuniga 2 maqal.
2. Rp.: Suppositorii cum Ichthyoli 0,2
Da tales doses № 6
S. Itning tўqri ichagiga 1 shamchadan kuniga 2 maqal.
3. Rp.: Iodoformii subtilissimi 0,5
Butyroli q.s.
Ut fiat bacillus longitudine 10 sm et diametro 1 cm.
Da tales doses № 4
S. Otning yarasiga 1 tayoqchadan kuniga 2 maqal.

ADABIYOTLAR:

1. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002.-704 с
2. С.М.Махкамов., К.С.Махмуджанова Тайёр дори турлари технологияси Тошкент.-2007.- 216 б.
3. Чуешов В.И. Промышленная технология лекарств. Харьков.-2002.-761с
4. Махмуджанова К.С., Назарова З.А., Туреева Г.М. Махсус дори турлари технологияси . Тошкент 2009й.- 163 б
5. Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.
6. Александров И.Д., Субботин В.М. Справочник по технологии приготовления лекарственных форм: для ветеринарного врача и фермера. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. -192с.
7. Вовк Д. М. Справочник по ветеринарной рецептуре и технологии изготовления лекарственных форм. Киев, Урожай, 1989. - 223 с.
8. Мозгов И.Е. Ветеринарная рецептура. М.: Агропромиздат, 1966.- 256 с.

Ma'ruza 15

Mavzu: “Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan steril dori turlari texnologiyasi” 2 soat

Ma'ruza maqsadi: talabalarda veterinariya amaliyotida ishlatiladigan steril dori turlari texnologiyasini bo'yicha bilimlarni shakllantirish.

Ma'ruza rejasi:

1. Veterinariya steril dorilarining tavsifi va ta'rifi, veterinar preparatlarini dozlash asoslari.
2. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan steril dori turlarining tavsifi va texnologiyasining o'ziga xosligi.
3. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan in'ektsiya va infuziya uchun mo'ljallangan va ko'z tomchilari preparatlari texnologiyasi.
4. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan steril dori preparatlarni tayyorlashda ishlatiladigan asbob-uskunalar.

*** Ta'lim usullari:** “Aqliy hujum” texnologiyasi, tezkor so'rov.

Aseptikaning mohiyati

In'ektsion dori turlarini tayyorlash davomida maxsus sharoit – aseptik muhit barpo etish lozim. Bu aseptik muhit dori turlarini tayyorlashda unga tushadigan mikroorganizmlardan saqlaydi. Aseptik sharoitiga amal qilinmay tayyorlangan dori turlari oqibatida mikroflora bilan ifloslanadi va bu dorilar termik sterilizatsiya paytida o'lgan mikroorganizmlar, ular ajratgan toksinlarni o'zida saqlab qoladi. O'z tarkibida o'lik mikroorganizm qoldiqlari yoki ulardan ajralib chiqqan toksinlarni saqlovchi dori turlari organizm uchun juda xavflidir. Bunday dori turlari bemorda xaroratning ko'tarilishi (pirogen reaksiya)ga yoki nojo'ya ta'sirga olib kelishi mumkin. Ammo ba'zi dori turlari termik sterilizatsiyaga chidamsizdir. Bunday dori turlari termolabil (emulsion, suspenziya va boshqalar) bo'ladi. Termik sterilizatsiya qilingan paytda ularda flokulyatsiya (suspensiyalardda) va koalestsentsiya (emulsiyalarda) xodisasi tezlashadi. Shuning uchun termolabil dori turlarini tayyorlashda boshqacha usuldan foydalanish kerak. Buning uchun erituvchi yoki malqamlar uchun asoslar, ish asboblari va idishlar aloqida sterillanadi, yuqori xaroratga chidamsiz bo'lgan dori moddalari esa aseptik sharoitda o'lchab olinadi va sterillangan erituvchida eritiladi (ba'zan konservant qo'shiladi) yoki sterillangan asoslar yordamida sterillangan asoslar bilan aralashtiriladi va sterillangan idishlarga solinadi. Dori turlarining termolabil bo'lmagan komponentlarni qam sterilizatsiya qilinadi. Barcha in'ektsion dori turlari aseptik bloklarda tayyorlanadi.

Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan parenteral dori vositalari

Parenteral dori vositalariga suvli va suvsiz eritmalar, suspenziya, emulsiya va quruq moddalar (kukunlar, qovak massalar, tabletkalar) kiradi. quruq moddalarni ishlatishdan oldin steril erituvchi eritiladi. Xajmi 100 ml va undan ortiq bo'lgan parenteral eritmalar infuzion eritmalarga kiradi.

Parenteral dori vositalari steril bo'lishi, tarkibida mexanik aralashmalarni saqlamasligi, pirogenlik va toksikologik (zaharlilik) bo'yicha barcha talablarga javob berishi kerak. In'ektsion izotonik, izogidrik va izoinik bo'lishi mumkin. In'ektsion eritmalarini tayyorlashda in'ektsiya uchun suv, moylar, etiloleat, shuningdek ular bilan birgalikda etil spirti, glitserin, propilenglikol, benzilbenzoat va boshqa erituvchilar ishlatiladi.

Parenteral dori moddalarni tayyorlashda konservantlar, antioksidantlar, stabilizatorlar, emulgatorlar va boshqa yordamchi moddalardan foydalaniladi. Masalan, askorbin, xlorid, vinotosh, limon, sirka kislotalari, natriy karbonat, natriy bikarbonat, o'yuvchi ishqor, natriy yoki kaliy sulfit, bisulfit yoki metabisulfit, natriy tiosulfat, fenol, butanol, rongalit va boshqalar.

Yordamchi moddalar qo'shilayotganda agar xususiy maqolada ko'rsatilmagan bo'lsa, krezol, fenol, xlorbutanolning miqdori 0.5% gacha, kaliy yoki natriy metabisulfid, sulfid yoki sulfid angidridining esa 0.2% gacha bo'lishi mumkin.

In'eksion eritmalar in'ektsiya uchun suv yoki xususiy maqolada ko'rsatilgan eritvchi bilan solishtirilganda, agar boshqa ko'rsatmalar bo'lmasa tiniq bo'lishi kerak.

Misol 1: Natriy tiosulfatning 30% li in'ektsiya uchun eritmasi

Rp.: Solutio Natrii thiosulfatis 30% pro injectionibus 10 ml

Sterilisetur!

D.S. ot uchun tomirga

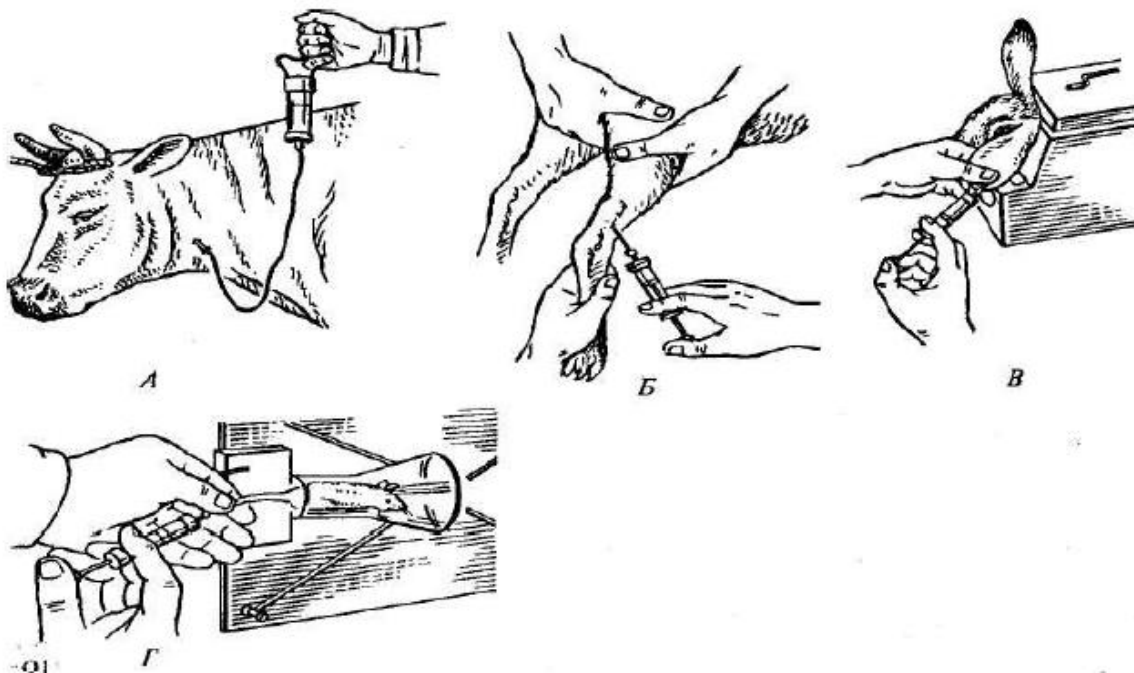
Tarkibi:

Natriy tiosulfat - 300 g

Natriy gidrokarbonat - 20 g

In'ektsiya uchun suv - 1 l gacha

Erutma umumiy injeksion eritmalar texnologiyasi bo'yicha tayyorlanadi.

Rasm 2. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan parenteral dori vositalarini yuborish usullari

ADABIYOTLAR:

1. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002.-704 с
2. Чуешов В.И. Промышленная технология лекарств. Харьков.-2002.-761с
3. Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.
4. Александров И.Д., Субботин В.М. Справочник по технологии приготовления лекарственных форм: для ветеринарного врача и фермера. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. -192с.

5. Вовк Д. М. Справочник по ветеринарной рецептуре и технологии изготовления лекарственных форм. Киев, Урожай, 1989. - 223 с.
6. Мозгов И.Е. Ветеринарная рецептура. М.: Агропромиздат, 1966.- 256 с.
7. Рабинович М.И. Практикум по ветеринарной фармакологии и рецептуре. - М.: Агропромиздат, 1988. - 239 с.

Ma'ruza 16

Mavzu: Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan dezinfektsiyalovchi va antiseptik preparatlar texnologiyasi”
2 soat

Ma'ruza maqsadi: veterinariya amaliyotida ishlatiladigan dezinfektsiyalovchi, antiseptik, insektitsid-akaritsid preparatlar texnologiyasini bo'yicha bilimlarni shakllantirish.

Ma'ruza rejasi:

1. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan dezinfektsiyalovchi va antiseptik preparatlar texnologiyasi.
2. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan insektitsid-akaritsid preparatlar texnologiyasi.
3. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan dezinfektsiyalovchi va antiseptik preparatlarni zamonaviy nomenklaturasi.

* **Ta'lim usullari:** “Kontakt” treninglari, tezkor so'rov.

Dezinfitsiyalovchi vositalar – bu turli hayvonlarda tarqaladigan infeksiyon kasallik chaqiradigan mikroorganizmlarga tashqi muhitda haloq qiluvchi ta'sir ko'rsatadigan vositalar. Dezinfitsiyalovchi vositalar molxona, go'ng saqlanadigan omborxonalarni, ayvonlar uchun ishlatiladigan asbob-uskunalarni va b. Zararsizlantirish uchun ishlatiladi.

Dezinfektsiyalovchi suyuqlik hayvonlar uchun qo'llaniladigan tibbiyot asboblarni zararsizlantiri uchun ishlatiladi:

Formalin – 20,0 g,
Toza suyuq fenol – 1,5 g,
Natriy bikarbonat – 7,5 g,

Tozaalangan suv 500 g gacha.

Antiseptik vositalar (yunonchadan “anti” - qarsha, “sepsis”-kimyoviy zararlantiruvchi vositalar: fenol eritmalari (3-5%), simob (0,1-0,2%), borat kislotasi (2-4%), yod eritmalari, yodoform, kseroform, dermatol, trikrezol, brilliant yashili, formalin, xlorli ohak, kichik konsentratsiyalarda antiseptik vositalar konservant, stabilizator, bakkteristatik vositalar sifatida qo‘llaniladi.

Novikov antiseptik suyuqligi:

Tanin – 1 q,

Brilliant yashili – 0,2 q,

Etil spirti 96% - 0,2 q,

Kaanakunjut moyi – 0,5 q,

Elastik kollodiy - 20 q.

Quyuq massa bzlib, tez quriydi va zich elastik parda osil qiladi.

Rp: Solutionis Acidi borici 3,0 150 ml

D.S. chayish uchun

Borat kislotasi sovuq suvda 1:25, issiq suvda 1:4 nisbatda eriydi. YOrdamchi idishda 3,0 borat kislotasi 150 ml tozalangan issiq 80-90°S suvda chayqitib eritiladi va beriladigan idishga suzib, jihozlab beriladi.

Rp: Solutionis Cupri sulfatis 2% - 200 ml

D.S. YUvish uchun.

Mis sulfat suvda yaxshi eriydi (1:3), lekin kristallari yirik va yomon xo‘llanish xossasiga ega bo‘lgani uchun erish sekin boradi. Bu jarayonni tezlashtirish uchun mis sulfatni xovonchada maydalanadi va issik 80-90°S suv ishtirokida eritiladi. Tayyor eritma shisha idishga paxta orqali suzib beriladi.

Kumush nitrat va kaliy permanganat eritmalari organik moddalar ta’sirida tez parchalanib ketishi mumkin (ayniksa, filtrlanish jarayonida). Bundan tashqari filtr qog‘ozi kumush ionlarini uzida adsorbsiyalab unshab qolishi mumkin.

SHuning uchun bunday moddalardan eritmalar tayyorlashda oldindan filtrlab olingan yangi xaydalgan tozalangan suv inshatish lozim. Juda filtrlash zarur bo‘lsa, birinchi yoki ikkinchi nomerli shisha filtrlardan foydalanish mumkin.

Rp: Sol. Argenti nitratis 0,12 180 ml

D.S. chayish uchun.

0,12 g. kumush nitrat 180 ml oldindan filtrlangan yangi xaydalgan tozalangan suvda eritiladi. Tayyor eritma qo‘ng‘ir idishda muxrlab beriladi. "Ehtiyot bulinsin" degan etiketka bilan ta’minlanadi. YAngi tug‘ilgan chakaloklar uchun, deb yozib qo‘yiladi.

Rp: Sol Kalii permanganatis 5%-50 ml

D.S. surtish uchun.

Kaliy permanganat sovuq suvda 1:18, issiq suvda esa 1:3 nisbatda eriydi.

Xovonchada 2,5 g kaliy permanganat 50 ml yangi xaydalgan, oldindan filtrlangan issiq suvda maydalab eritiladi va qo‘ng‘ir idinshlarda jixozlab beriladi.

Farmatsevtika amaliyotida keng qo‘llaniladigan eritmalaridan biri Lyugol eritmasidir. Uning 5% (ichish uchun) va 1% (sirtga qo‘llash uchun) eritmalari mavjud bo‘lib, tarkibi quyidagichadir.

Rp:Iodi 1,0
 Kalii iodidi 2,0
 Aquae purificatae ad 100ml
 M. D. S. sirtga kullash uchun. Rp:
 Iodi 1,0
 Kalii iodidi 2,0
 Aquae purificatae ad 20ml
 M. D. S. ichish uchun.

2,0 g kaliy iodid 1,5 - 2,0 ml tozalangan suvda eritiladi. mosil bo'lgan to'yingan eritmada pergament qog'ozda iloji boricha tez tortib olingan 1,0 yod kristallari eritiladi. Yod to'liq erigandan so'ng tozalangan suv quyib xajmi 100 ml ga etkaziladi. Eritma paxta tampon yoki shisha filtr orqali suziladi va qo'ng'ir idishlarda, kerakli etiketka yopishtirib beriladi.

Lyugol eritmasi ichish uchun berilsa tomchilab sutga qo'shib ichiladi.

Insektitsid (lot. *insectum* — hashorat, lot. *caedo* — o'ldirish, haloq etish) — kimyoviy preparatlar bo'lib, zararkunanda hashoratlarni, ularning tuxumlarini (ovitsidlar va larvitsidlar) o'ldirish uchun ishlatiladi. Ayrim insektitsid moddalar kanallarni ham o'ldiradi (insektoakaritsidlar).

Insektitsid vositalar asosan qishloq xo'jalik ekinlarini zararkunanda ashoratlardan saqlash uchun ishlatiladi, shuningdek turli infeksiyon kasalliklarni tashuvchi xashoratlarga, oziq-ovqat, matolar va boshqa materiallarni ham zararlantirish uchun qo'llaniladi.

Insektitsidlar kimyoviy tarkibi bo'yicha quyidagicha tasniflanadi:

- xlororganik (DDT, geksafloran va b.)
- fosfororganik (tiofos, karbofos, metilmerkaptos, dixlofos, diazinon, xlorpirifos va b.)
- karbamin kislotasi xosilalari (metilkarbammat), (propoksur),
- tabiiy piretrinlar va sintetik piretroidlar (sipermetrin, deltametrin, sigalotrin)
- tarkbida margimush saqlovchi preparatlar (kalsiy va natriy arsenit, kalsiy arsenat)
- oltingugurt preparatlari
- mineral moylar
- O'simliklardan olingan zaharlar (anabazin, nikotin alkaloidlari)
- neonikotinoidlar (imidakloprid, tiametoksam),
- xitign sintezi ingibitorlari (diflubenzuron)
- fenilpirazollar (fipronil)
- yuvenoidlar

Insektitsid preparatlar — eritma, konsentrlangan eritma, emulsiya, namlanuvchi poroshok, dustlar, aerezollar va b. Dori shaklida ishlab chiqariladi. Ular tarkibida yordamchi modda sifatida to'ldiruvchi, sirt faolmoddalar (SFM) va boshqalar ishlatiladi. Insektitsid preparatlarning faolligi ko'p jihatdan tarkibiga bog'liq bo'ladi.

«Insektitsid» atamasi dori modda va uni saqlovchi preparatga ham tegishli boʻladi. Jahonda 250 dan ortiq insektitsid preparatlar maʼlum. Koʻp firmalar bir hil moddadan tayyorlangan preparatlarni turli savdo nomi bilan ishlab chiqaradilar (jadval-1). Insektitsid preparatlar assortimenti muntazam yangilanib boradi, bu xol hashoratlar insektitsid preparatlariga rezistentligi ortib borishi hamda yuqori samaradorlik uchun zararsiz insektitsid preparatlarining yangi avlodini ishlab chiqarilishi bilan bolliq.

Ishlatilishiga koʻra insektitsidlar kontaktli, ichak orqali, va fumigantlar (nafas yoʻl orqali)ga tasniflanadi.

Zamonaviy insektitsid vositalarining nomi va turlari

Avant

Aktara, kruzzer

Aktellik, belofos, fosbetsid

Bankol

BI-58 novoʻy (dimetoat) – sin. Danadim, Rogor-S

Buldok

Danitol

Detsis (deltametrin) – sin. Detsis profi, Detsis ekstra.

Diazinon (diazinon) – sin. Grizli, Diazol

Dimilin

Dursban (xlorpirifos) – sin. Pirineks.

Zolon (fozalon), benzofosfat

Insegar

Karate (lambda-sigalotrin), karate zeon, brey

Kinmiks

Konfidor ekstra (imidakloprid) – sin. Antijuk, Imidor, Komandor, Konkord, Proagro 100 SL, Protektor, Tanrek

Lannat 20 L (metomil)

Mospilan (atsetamiprid) – sin. Agrolan, Djayant, Reksflor

Nomolt

Nurell D

Oftanol

Pirimiks 100 RS (pirimikarb), pirimor

Prostor

Regent (fipronil), adonis, kosmos

Sumi-alfa (esfenvalerat) – sin. Sempay

Sumition (fenitrothion), metation

Sumitsidin (fenvalerat), baversan
Talstar (bifentrin)
Fastak (alfa-sipermetrin) – sin. Alterr, Rotalaz, Faskord, Sunami,
Talstar (bifentrin)
Fufanon (malation) – sin. Novaktion, Karbofos
Fyuri (zeta-sipermetrin) – sin. Tarzan,
Simbush (sipermetrin) - sin. Arrivo, Siperon, Sipi, Sitkor, Sitrin, SHarpey, SHerpa

ADABIYOTLAR: “Muammoli vaziyat” texnologiyasi,

1. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
2. Чуешов В.И. Промышленная технология лекарств. Харьков.-2002.-761с
3. Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.
4. Александров И.Д., Субботин В.М. Справочник по технологии приготовления лекарственных форм: для ветеринарного врача и фермера. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. -192с.
5. Вовк Д. М. Справочник по ветеринарной рецептуре и технологии изготовления лекарственных форм. Киев, Урожай, 1989. - 223 с.
6. Мозгов И.Е. Ветеринарная рецептура. М.: Агропромиздат, 1966.- 256 с.
7. Рабинович М.И. Практикум по ветеринарной фармакологии и рецептуре. - М.: Агропромиздат, 1988. - 239 с.

Ma'ruza 17

**Mavzu: “Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan premikslar texnologiyasi”
2 soat**

Ma'ruza maqsadi: talabalarda veterinariya amaliyotida ishlatiladigan premikslar preparatlar texnologiyasi va nomenkoaturasi bo'yicha bilimlarni shakllantirish.

Ma'ruza rejasi:

1. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan premikslar nomenklaturasi.
2. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan premikslar texnologiyasi.
3. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan premikslarni tayyorlashda ishlatiladigan yordamchi moddalar.
4. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan premikslarni tayyorlashda ishlatiladigan asbob-uskunalar.

*** Ta'lim usullari:** Tezkor so'rov, savol-javob.

Premiks atamasi lotin tilida «prae» - olg'a, dastlab va «micseo» - aralashtir ma'nosini bildiraman. Premikslar mikrobiologik yoki kimyoviy sintez usulida olingan biologik faol qo'shimchalar bo'lib, ilmiy asoslangan tarkiblarga asoslangan holda tuziladi. Premikslar em, kombikorm, oqsil-vitaminli oziqaviy qo'shimchalar tarkibiga kiritish uchun mo'ljallangan. Premikslarni yaratishdan asosiy maqsad – oziqaviy maxsulotlarni qiymatini oshirish va yo'naltirilgan holda hayvonlarni maqsadli boyitilgan oziqlantirish.

Premikslar tarkibiga kiruvchi farmakologik faol moddalarga qarab ular quyidagicha tasniflanadilar:

- vitaminli,
- antibiotikli,
- mineralli,
- oqsilli
- kompleksli.

Ta'sir qo'rsatishiga qarab premikslar profilaktik va davolovchi bo'ladilar. Premikslar tarkibida ishlatiladigan biologik faol moddalar – vitaminlar, mikroelementlar, aminokislotalar, kimyo-terapevtik preparat va b. ishlatiladi.

Biologik faol moddalar bilan birga premikslar tarkibiga to'ldiruvchi moddalar - bug'doy, kepak, kunjara, kalsiy karbonat, oqak, mel, drojilar va boshqa moddalar olinadi.

Premikslar retsepturasi o'ta murakkab bo'lib, hayvonlar uchun hayotiy zarur moddalarga boyitilgan moddalarni qo'shib, hayvonlar turi, yoshi, jinsiga qarab tuziladi, shuningdek premikslar tarkibiga kiruvchi moddalarni kiimyoviy va biologik mos kelishi hisobga olinadi.

Premikslar ta'sir mexanizmi tarkibiga kiruvchi moddalar tomonidan belgilanadi:

- To'ldiruvchilar – ushbu yordamchi moddalar biologik faol moddalarni o'z tarkibida ushlab va saqlab turadi. Ushbu moddalar premikslar asosini tashkil etadi, shu sababli uning sifati, maydalik darajasi va biofaol moddani bog'lash xususiyati, mahsulot sifatiga umumiy ta'sir ko'rsatadi.

- Vitaminlar – hayvonlarni umumiy tonusini ko'tarib, fiziologik tizimlar faoliyatini jadallashtiradi (fermentativ, immun va gormonal). Vitaminli va vitamin-mineral premikslarning esa biologik faol moddasi hisoblanadi.

- Mineral moddalar – struktura hosil qiluvchi material hisoblanadi va hayvon skeletini tuzilishida muhim ahamiyatga ega (kalsiy, magniy, jelezo, fosfor, med va x.k.). vitamin-mineral premikslarning biofaol asosini tashkil etadi.

- Aminokislotalar – premikslarni oziqaviy qimmatligini belgilovchi qo'shimcha (Lizin, Metionin, Treonin va b.) hisoblanadi. Ushbu moddalar oziqaviy mahsulotlarda ham bor, biroq em tarkibidan ular sekin hazma bo'lishi hisobiga tahchillik vujudga kelishi kuzatiladi.

Masalan, lizin, don mahsulotlaridan 75-85% o'zlashtiriladi, hayvon oqsillar tarkibidan esa - na 85-95% o'zlashtiriladi, premikslar tarkibida beriladigan biosintetik lizin - 100% ga o'zlashtiriladi.

- Yordamchi moddalar: antioksidantlar, konservantlar, ular mog'or tarqalishini oldini oladi.

- Aromatizatorlar mahsulotni berish uchun qulay va xushtam qiladi, kombikor tashqi ko'rinishini chiroyli qiladi.

Biroq premikslar em yoki kombikorm o'rnini bosmaydi.

ADABIYOTLAR:

1. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
2. Чуешов В.И. Промышленная технология лекарств. Харьков.-2002.-761с
3. Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.
4. Александров И.Д., Субботин В.М. Справочник по технологии приготовления лекарственных форм: для ветеринарного врача и фермера. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. -192с.
5. Вовк Д. М. Справочник по ветеринарной рецептуре и технологии изготовления лекарственных форм. Киев, Урожай, 1989. - 223 с.
6. Мозгов И.Е. Ветеринарная рецептура. М.: Агропромиздат, 1966.- 256 с.
7. Рабинович М.И. Практикум по ветеринарной фармакологии и рецептуре. - М.: Агропромиздат, 1988. - 239 с.

Ma'ruza 18

Mavzu: “Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan gomeopatik preparatlar texnologiyasi va nomenkaturasi”

2 soat

Ma'ruza maqsadi: talabalarda talabalarda veterinariya amaliyotida ishlatiladigan gomeopatiya preparatlari nomenklaturasi va texnologiyasi To'g'risida tushuncha hosil qilish, bilimlarni shakllantirish.

Ma'ruza rejasi:

1. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan gomeopatik preparatlar nomenkaturasi va dozasi.
2. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan gomeopatik qattiq preparatlar texnologiyasi.
3. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan gomeopatik suyuq preparatlar texnologiyasi.
4. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan gomeopatik yushoq preparatlar texnologiyasi.
5. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan gomeopatik dori preparatlarning sifatini baholash.

*** Ta'lim usullari:** “Muammoli vaziyat” texnologiyasi, tezkor so'rov.

Gomeopatik tabobati hozirgi davrda etarli darajada samarali va xavfsiz davolash usuli bo'lib, u ko'plab bemor va shifokorlarning e'tiborini o'ziga tortdi.

Xar bir dori moddasining fiziologik ta'sirini alohida o'rganganida quyidagilar hisobga olinadi:

1. Hayvonlarda farmakologik tajribalarda sinalgan dorining natijalari.
2. Kishilarning tasodifiy zaharlanishlaridagi toksikologik kuzatishlar.
3. Bu modda bilan sog'lom odamlarda Ganeman tomonidan o'tkazilgan tajriba natijalari.

o'simlik dorivor moddalar davolash bahosining ketma-ketligi darajasi jixatdan botanik oilalarga bo'linadi.

Ayrim dori vositalari o'rganilmagan bo'lgani uchun, ya'ni gomeopatik farmakodinamikasi o'rganilmaganligi uchun ular kam ishlatiladi.

Adabiyotlarni xamma bo'limlarida va terapevtik ko'rsatkichda kasalliklarning nomi va patogenezini, kasalliklarning belgilari keltirilgan. "Tayyorlash va tayinlash usullari" va "Terapevtik qo'llanilishi" deb nomlangan bo'limlarda dori moddalarini past, o'rta va yuqori darajada suyultirilgan xolda tayinlanadi; amaliyotda bemorlarni davolashda ko'pincha qo'llaniladigan dorilar dozalari qalin bosma xarflar bilan ajratilgan.

Xaqiqiy gomeopatiya qo'llanmalarini tuzuvchilar V. SHvabe gomeopatik farmakopeyasida ko'rsatilgan dori moddalar nomenklaturasiga tayandilar. Gomeopatik dorilarni tayyorlash bizning yurtimizda va chet ellarda hozirgacha shu farmakopeya asosida tayyorlanmoqda. Bu farmakopeya 1872 yilda yozilib, ko'p tillarga tarjima qilingan, xususan, rus tiliga 1899 yil tarjima qilingan. Ganeman bergan nomlar xali xam saqlanib qolgan. Ayrim dori moddalar o'z nomiga mos kelmaydi, lekin ular 1796 yildan boshlab yozib kelingan gomeopatik terapevtik adabiyotga kiritilgani uchun, gomeopatik dorixonalar va davolovchi shifokorlar yanglishmaslik uchun dorilarning qadimgi nomenklaturasiga tayanadilar. Faoliyat ko'rsatayotgan gomeopatik dorixonalarda bemorlarga beriladigan dorilar nomi lotin tilida yoziladi, lekin dori beriladigan idishdagi yoriqlar rus yoki o'zbek tilida yoziladi. Dori moddasining nomi gomeopatik retseptda bosh kelishikda "Recipe" so'zisiz yoziladi. "Terapevtik qo'llash" degan bo'limda bemorga tavsiya qilingan dorini gomeopatik dorixonadan berilayotganida nomi lotin transkripsiyasi bilan yoziladi va bu lotincha nomlar SHvabe farmakopeyasiga mos kelishi kerak.

Zamonaviy gomeopatiya albatta aniq ilmiy-materialistik asoslarga ega bo'lishi kerak. Gomeopatiya xalq tabobatining ko'plab bo'limlari ichida kerakli o'rinlardan birini egallashi zarur.

"Gomeopatiya" (yunonchada: homoios - o'xshashlik, pathos davolash) termini o'sha davrdan to hozirgi davrgacha o'z nomini saqlab qolgan. Uning aksi "allopatiya" (allos qarshilik, patos davolash) bo'lib, bu termini xam Ganeman kiritgan.

XIX asrning ikkinchi yarmida professor Zlatorovich boshchiligida Ganeman va uning o'quvchilari tomonidan tekshirilgan va tadbiq qilingan dori moddalarini qayta sinash ishlari olib boriladi. Venada Zlakovich boshchiligida Avstriyalik sinovchi tabiblarning jamiyati tashkil qilinadi. Buning natijasi Ganeman ilmining foydasiga deb topildi.

Ganemanning yuqoridagi tajribalaridan kelib chiqqan xulosalardan gomeopatlar va allopatlarning davolashidagi farqlarini ko'rish mumkin. Agar bemorning oshqozoni yallig'langan bo'lsa, allopat tinchlantiruvchi dorilar bilan davolaydi, gomeopat esa yallig'lantiruvchi dorilar bilan, lekin juda kam miqdorda. Gomeopatiyaning prinsipi tabiiy kasallik va dori ta'sirida chaqirilgan kasallik bir-biriga o'xshashligi bo'yicha mos kelishi kerak.

Gomeopatiya Leypsig universitetining professori nemets olimi Samuel Fridrix Ganeman (1755-1843) tomonidan tibbiyotda yangi davolash yunalishi sifatida paydo bo'lgan. Ganeman Saksoniyada 1755 yilda tug'ilgan, u juda kobiliyatli, bilimga tashnalik bilan qiziqadigan sinchkov bola bo'lgan. U Sokrat,

Dioskorid, Paratsels, Galen, Ibn Sinoning yaratgan ijodlarini o'rganib DMning ishlatilishida konuniyat borligini topadi.

Gomeopatiya dorilari sog'lom odamda katta dozalarda sinalganda, u dori qaysi kasallik belgilarini paydo kilsa, o'sha kasallikni aynan shu dori bilan davolashga asoslangan. U "o'xshashlik" qonunini shunga asosan yaratdi. Gipokrat va boshqa qadimgi olimlar shu o'xshashlik konuniyatini kursatib ketganlarini, xozirgi zamonaviy sharoitda xam takrorlanyapti. Misol tarikasida kon almashtirish autogemoterapiya, vaksinoterapiya, emlash va boshqalarni keltirish mumkin. Ganeman 100ga yaqin dorivor moddalarni o'zida va o'zi xoxlovchi talabalarida sinagan. Katta /lekin zaxarlanmaydigan / dozalarda soglom kishilarga berib, ularda sodir bulgan yoki boshqa suz bilan aytganda birinchi marotaba dorilar patogenezi tuzgan. Ma'lumki kasalning simptomi patogenezi bo'ladi, lekin dorivor moddalarning o'ziga xos ta'siri bo'lishi va Ganeman dorilar patogenezi deb atashi yangilik bo'lgan. Agar DM katta dozada sog'lom odamda kasallik chaqirsa, shu DM kichik dozada davolash gomeopatiyaning I prinsipi, asosi bo'lib konunlashtirilgan, II-chi konuni juda kichik dozalar ishlatilishi mumkin, kancha DM mayda bo'lsa tez so'rilib, tez ta'sir kuchini ko'rsatadi. Ganeman o'z tajribalari ostida topgan, kasal organizmi DMning katta dozalariga juda kuchli xozir javob, yallig'lanishi, qitig'lanishi bo'ladi. SHu tufayli Ganeman DM dozalarini kichik dozadan olib pasaytirib, davolash dozasini minimal mikrodozaga tushirgan.

Gomeopatiya davolash tizimining prinsiplaridan, ya'ni asoslaridan biri-bu potensiyalash yoki dinamizatsiyalash. Potensiyalash gomeopatik dorilarining texnologiyasi bilan bog'liq bo'ladi va u dorining shifobaxsh ta'sirini oshirishga qaratilgan. SHifobaxsh ta'sirini oshirib dori davolovchi kuchga ega bo'lishi uchun uni ko'p marta suyultirish ham chayqatish yoki maydalab ishqalash kerak, yani kuch sarflash lozim. Ganeman g'oyalariga ko'ar qancha dori modda ko'proq suyultirilgan bo'lsa, shuncha ta'sir etish kuchiga ega bo'ladi.

Demak I nazariyaga ham etib keldik. Har bir suyultirish chayqatish, yoki ezib aralashtirish jarayonida sarflangan energiya ajralishi oqibatida doridagi yashirin saqlangan energiyasi ajralib dorining davolovchi kuchini ta'minlaydi. Bu esa bemorning ichki buzilgan muvozanatini tiklab, o'zining fiziologik himoyalovchi kuchlarini oshirishga qaratilgan. CHunki kasallikning asosiy chaqiruvchi omillaridan biri-bu ichki muvozanatni buzilishi oqibatida, odamning tabiiy faoliyati susayadi va gomeopatik potensiyalangan dori moddaning ta'siri esa aynan shu jarayonni faollashtiradi.

Gomeopatiyada dori turlarini tayyorlash davridagi muxlatga katta e'tibor berishlik bejis emas, chunki eritmalarni tayyorlashda 10 marta kuchli chayqatish, trituratsiyalarni havonchada tayyorlashda 1 soat talab qilinadi. Bunday mehnat va muddat davomida dorivor moddalardagi o'ziga xos yashirin kuchning yuzaga chiqishi hisobiga dori ta'sir kuchining yanada jo'shqinlanib oshishiga olib keladi. Bu jarayonni gomeopatiyada potensiyalash va dina-mizatsiyalash deyilib, bular xisobiga kichik dozalardan foydalanish qonuni paydo bo'ladi. 1800-chi yilda tajribalar asosida paydo bo'lgan bu qonun yuzasidan Ganeman "eritmalarni bir necha marta qattiq chayqatish yoki qattiq moddalardan zarrachalarga aylantirishda nafaqat bir xil aralashma va zarrachalar hosil qilibgina qolmay balki ularga yangi

ta'sir sifati bag'ishlaydi"degan edi. Bunga bir necha misollar qatorida osh tuzini misolga keltirib, odam kundalik iste'iol qiladigan va undan ko'proq miqdordagisining deyarlik xech qanday terapevtik ta'siri yo'qligi,lekin uning gomeopatik dozasidagisining ta'siri borligini keltiradi.

II nazariya bo'yicha gomeopatik davolash usulining ilmiy asosii organizmdagi biologik interferensiya xodisasiga o'xshatilgan Slutskiy N.I. SHunday dori modda topilishi lozimki,sog'lom odamda, kasalning belgilariga o'xshash belgilar paydo qilsin va kichik dozada bor bemorga «ta'sirini ko'rsatsin» deb yozgan.

III nazariya bo'yicha -1995 yil V.N.Sorokinning ilmiy asoslari quyidagicha: dori moddaning molekulasining protonlari suvning molekulasiga o'tadi. SHuning bilan barcha dori molekulasining tasnifiy xossalari erituvchi molekulasiga o'tadi, shunday qilib gomeopatik dori vositalaring faolligi namoyon bo'ladi.

Gomeopatik dorilarni suyultirish shkalasi

O'nlik shkalasi	YUzlik shkalasi
1x-----1/10	1. -----1/100
2x-----1/100	2. -----1/10000
3x-----1/1000	3. -----1/1000000
4x-----1/10000	4. -----1/100000000
5x-----1/100000	5. -----1/10000000000
6x-----1/1000000	
7x-----1/10000000	
8x-----1/100000000	
9x-----1/1000000000	
10x----- 1/10000000000	

Turli dori moddalardan suyultirishlar tayyorlash

A. Suyuqliklar /eritma, essensiya, tinktura/ dan suyultirish yo'li bilan dori tayyorlash.

Buning uchun idish xajmi $\frac{1}{2}$ -1/3 qismida bo'sh bo'lishi kerak.

Dori nomi va suyultirish darajasi idish va tiqinda ko'rsatilishi kerak.

Misollar asosida o'nlik va yuzlik suyultirishlar keltiriladi.

Xar doim suyultirish o'n marta /qattiq/ kuchli aralashtirish yo'li bilan olib boriladi.

Xar ikki xil suyultirishda 2-o'nlik va 2-yuzliklar 45% spirt yordamida suyultiriladi.

B. Trituratsiyalar /poroshoklarni/ tayyorlash farmakopeyaning 7-bandi bo'yicha tayyorlaniladi.

V. Trituratsiyalardan suyuqliklar tayyorlash. Buning uchun 3 S tayyorlangan poroshok olinib, 79q. suv 20q. 90% spirt qo'shib 10 marta chayqatiladi 4 S 5 S ni tayyorlash uchun 4S dan Iq. olib 99q. 45% spirt olinadi, qolganlari 6S, 7S xam 45% spirtida suyultiriladi.

Bulardan so'ng granular, tabletkalar, yumshoq dori turlari tayyorlash, sirtga ishlatiladigan spirtlarni tayyorlash usullari.

Gomeopatik suvli va suv-spirtli eritmalar texnologiyasi

Gomeopatiyada ishlatiladigan eritmalar va potensiyalarni tayyorlashda sanitariya qoidalariga talablariga muvofiq mikrobiologik tozaligiga javob berishi shart. /X1 DF ning 2 qism, 193 bet/.

Suyuq moddalarni suyultirish qoidalari. Suyuq birlamchi moddalarni (eritmalar, essensiyalar, tinkturalar) suyultirishi quyosh nuri tushmaydigan, qorongʻi xonada amalga oshiriladi. Suyultirish uchun ishlatiladigan idishlarning hajmi suyultiriladigan modda hajmidan 1/2-1/3 marta katta boʻlishi kerak. Dorining nomi va suyultirishi tiqinda hamda idishning yorligʻida koʻrsatilgan boʻlishi lozim. YUzlik suyultirishda raqam oldiga "S" xarfi, oʻnlik suyultirishda esa raqam oldiga "D" xarfi qoʻyiladi. Katta hajmdagi suyultirishlar ogʻirlik vazni boʻyicha olib boriladi, kichik hajmdagi suyultirishlar tomchilab qoʻshiladi.

a) oʻnlik shkala uchun :

Suyultirish belgilari koʻrsatiladigan idishlar D1 dan D30 gacha bir qator terib qoʻyiladi, soʻng D2 boshlab 9 qism xususiy maqolada keltirilgan suyultiruvchi modda (masalan 45% etil spirti) solib chiqiladi, soʻngra maxsus bandlar boʻyicha suyultirish jarayoni olib boriladi. Bunda har bir idish 10 marta qattiq tepadan pastga chayqatiladi, soʻng xosil boʻlgan eritmadan bir qismi boshqa idishlarga oʻtkaziladi va xokazo.

b) YUzlik shkala uchun:

Dorilarning nomi yozilgan idishlar S1 dan S30gacha bir qator stolga terib qoʻyiladi, S2dan boshlab menzurka yordamida idishlarga 99 qism suyultiruvchi modda qoʻshib chiqiladi, soʻng bandlarda keltirilgan boʻyicha birinchi idishga bir qism modda va 99 qism erituvchi (suyultiruvchi) modda solib 10 marta tepadan pastga chayqatib, hosil boʻlgan eritmadan bir qismi keyingi idishga oʻtkaziladi. SHu tarzda suyultirish davom etadi.

Gomeopatik essensiyalar texnologiyasi

Ganeman oʻzining davolash usuli bilan bir qatorda gomeopatik dorilarni tayyorlash usullarini ham yaratgan.

Gomeopatik dori turlari yangi yigʻib olingan va quritilgan oʻsimliklar, xayvonot olamidan olingan va mineral moddalar yoki kimyoviy birikmalardan tayyorlanadi. Dorixonalarda essensiya, tinktura, eritma, trituratsiyalar tayyorlanib, ular aniq dorivor modda saqlaydi, ulardan keyinchalik qonun-qoidalar asosida suyultirishlar oboriladi.

Essensiyalar - bu yangi uzib olingan dorivor oʻsimliklardan, ularning tarkibidagi sharbatini miqdoriga bogʻliq boʻlgan xolda SHvabe farmakopeyasi asosida 3 ta /1,2,3/ bandlar boʻyicha tayyorlanadi. Oʻsimlik tarkibidagi sharbat miqdori bir necha omillarga, yaʼni:

- oʻsimlikni oʻsayotgan joyi;
- yigʻib-terib olingan yilning fasli;
- yomgʻirgarchilik boʻlgani yoki yoʻqligi va boshqalarga bogʻliqligi aniqdir.

SHuning uchun gomeopatiya amaliyotida dorivor birlik deb oʻsimlikdan siqib olingan sharbat xisoblanadi.

1-chi band boʻyicha oʻsimlikda sharbat miqdori 60% yoki undan koʻp boʻlsa essensiyalar quyidagicha tayyorlanadi.

Bunday o'simliklar o'z tarkibida smola, efir moylari va kamfora birikmalarini saqlamaydi va maydalab press orqali siqqanda 60% va undan xam ko'proq sharbat beradi. Essensiya tayyorlash uchun: mayda qilib maydalangan va bo'tqaga aylantirilgan o'simlikni press yordamida eziladi va sharbati olinadi. Olingan sharbatga 90% etil spirti teng miqdorda qo'shiladi va qattiq aralashtirilib, cho'kish uchun qo'yib qo'yiladi. 8 kun o'tgandan so'ng essensiya filtrlanadi va tiniq bo'lishi kerak.

2-chi band bo'yicha o'simlikdagi sharbat miqdori 60%dan kam bo'lsa essensiya quyidagicha tayyorlanadi .

Bunday o'simlikda ham smola, efir moylari va kamfora birikmalarini saqlamaydi. Maydalab press orqali siqqanda 60%dan kam sharbat beradi. SHuning uchun oldin o'simlikdagi sharbat miqdori aniqlanadi. SHarbat miqdorini aniqlash uchun birinchi qilib 100-105⁰S xaroratdagi maydalangan o'simlik massasini namlik darajasi aniqlanadi /a/. Ikkinchi qilib o'simlikdan siqib olingan sharbatni filtrlab 100⁰S xaroratdagi quruq qoldig'i topiladi /b/. Topilgan ko'rsatkichlar formulaga qo'yiladi va sharbatni miqdori aniqlanadi.

Demak,

$$X = \frac{100 \times a}{100 - b}$$

Ayrim o'simliklarning maydalangan massasida shilimshiq ko'p bo'ladi va chiqqan sharbat miqdori juda kam bo'lsa, aniqlanayotgan o'simlik miqdoriga teng qilib suv qo'shiladi va tez, qattiq chayqatilib 24 soatga qoldiriladi, keyin filtrlanadi. Filtrlangan sharbatida 100⁰S xarorat bo'yicha quruq qoldiq aniqlanib /s/, sharbat miqdori quyidagi formula orqali topiladi:

$$X = \frac{100 \times (a + s)}{100 - s}$$

Endi maydalab olingan o'simlik tortiladi va uning yarmicha 90%li spirt bilan namlab, yana maydalaniladi va quyuq bo'tqaga aylantiriladi. Keyin sharbat massasiga teng miqdorgacha 90%li spirt qo'shib aralashtiriladi va 8-14 kunga matseratsiya uchun qo'yiladi. Massani siqib og'zi yaxshi jips bekiladigan idishga solinadi va 8 kunga salqin joyga tindirish uchun qo'yiladi, keyin filtrlanadi. Dorivor moddaning miqdori 1/2 ga teng bo'ladi.

O'simlikdagi sharbat 60%dan kam va sharbat smola, efir moyi va kamfora birikmalarini saqlasa, essensiya quyidagicha tayyorlanadi.

Maydalangan o'simlikni quyqasimon massaga aylantirib tortiladi unga 90%li spirt miqdorining yarmicha solinadi va yaxshilab aralashtirib bo'tqa xosil qilinadi. SHarbatning miqdori aniqlangandan so'ng, uning miqdoriga ikki barobar ko'p 90%li spirt solinadi, aralashtirib uni 8-14 kunga matseratsiya uchun qo'yib qo'yiladi. Keyin suyuqlik joyi quyilib olinadi, massa esa yana press yordamida siqiladi va bu ikkala suyuqliklar qo'shib 8 kunga salqin joyda tindiriladi va filtrlanadi. Essensiya tiniq bo'lishi kerak.

Gomeopatik tinkturalar texnologiyasi

4 band bo'yicha spirtli nastoykalarni quritilgan o'simlik va yangi xayvonot to'qimalaridan tayyorlanishi, 2 kunlik matseratsiya yo'li bilan va keyingi perkolyasiya usulini qo'llab tayyorlanadi. Buning uchun quritilgan o'simliklar dag'al poroshok xolatigacha maydalanadi. Undan, 1 qism olib ustiga 10 qism etil spirti /konsentratsiyasi o'simlikka bog'liq bo'lib farmakopeyada ko'rsatilgan/ solinadi.

Nastoykalar tiniq rangli suyuqliklar bo'lib, spirt va suv yoki spirt bilan efir aralashmasi yordamida o'simlik, kamroq xayvon xom ashyolaridan olinadi. Bu gomeopatik tinkturalarni olish uchun xom ashyolarni maxsus ishlash yo'li bilan ajratmalar tayyorlanib, tindiriladi. Tinkturalar tarkibida dorivor moddaning miqdori 1:10 ga teng. Gomeopatiya farmakopeyasining 4-nchi bandi bo'yicha bir qism quritilgan o'simlik yoki tirik to'qimaga 10 q spirt qo'shib tinktura tayyorlash. Buning uchun 1 q maydalangan maxsulotga uning yarim miqdorida spirt qo'shib, aralashtirib, og'zi jips berkiladigan idishda, tez-tez aralashtirib 2 kunga qoldiriladi. So'ng perkolyatorga joylab kerakligicha spirt solib, xar daqiqada 20 tomchidan tushiriladi va tayyor maxsulot 1/10 nisbatiga to'g'ri bo'lguncha yig'iladi. Mabodo perkolyatorga tinkturani olish iloji bo'lmasa matseratsiya usulidan foydalaniladi. Buning uchun 1 q maydalangan o'simlik 10 q bilan aralashtirib 16⁰S da 8 kunga qoldiriladi, xar kuni aralashtirib turiladi. So'ng suyuq qism ajratiladi, qoldiq siqiladi xar ikkalasini qo'shib 8 kunga tindirish uchun qoldiriladi, so'ngra filtrlanadi. Tinkturalarni jonivor to'qimalaridan olish uchun chinni xovonchaga yangi so'yilgan yoki o'ldirilgan jonivor maxsuloti tozalanib, eziladi. Uning bir qismiga 10 q spirt qo'shib, aralashtirib 14 kunga qoldiriladi.

So'ng suyuqlik ajratilib, qoldiq siqilib, bir-biriga qo'shiladi va yana 8 kunga qoldiriladi, keyin filtrlanadi. Tayyor tinktura 1:10-birlamchi o'nlikka to'g'ri keladi. Misol: tinktura aloe matseratsiya usuli bilan 60% li spirtida tayyorlanadi. Asosan to'g'ri ichakka ta'sir qilib, ich ketar, kolit, proktit kasalligida ishlatiladi. Gomeopatik dorilarni tayyorlash uchun olingan spirtning quvvati va ishlatilishining ayrimlari keltirildi.

Apis/60% spirt bilan/ allergiyaga qarshi;

Arnika/90%/ allergiya, antigistamin ta'sirli;

Berberis /60%/ buyrak va o't bezidagi toshlarida

Kalendula/60% / kuygan, gangrena, yaralarni bitishida

Kontaris /90%/ shpan chivini, pielonefrit, sistit, uretrit siydik yo'llari kasalliklarida;

Kapsikum /90%/ bronxial astma, gastrit, enurez, gemorroy, gerpesda.

Xina /60%/ anemiya, og'ir kasaldan keyin kuchsizlanishda

Sina /90%/ gijjalarida

Sinnamomum /60%/ yiringli kolitda

Kokkulyus /60%/ nefroz, uyqusiz, boshog'riq, asablanishda

Kalotsint /90%/ migren, ishias, troynichnyy nerv shamollashida

Evkalipum/90%/ tumov, tomoq, burun kasalligida.

Granatum /90%/ ich qotganda

Ignatsiya /60%/ psixika buzilishi, bir kulib, bir yig'lab kayfiyati buzilishida

Ipekakuana /60%/ bronxit, gastrit, faringitda

Ledum /bogulnik/ /60%/ revmatizm, xashorat chaqqanda
Nuks vomika /60%/ markaziy vegetativ nerv sistemaga, psixik simptomlar
vujudga kelganda.

Tinkturalarni essensiyalardan tayyorlash.

YUqoridagi usullardan tashqari tinkturalarni tayyorlab qo'yilgan
essensiyalardan ham tayyorlash mumkin.

Buning uchun 2 q essensiya 8 q 45% spirt bilan 1,2 bandlar bo'yicha 1/2 yoki
3q essensiya 7q 60% spirt bilan 3 band bo'yicha 1:3 yaxshilab aralashtiriladi.
Tinkturalar 1-chi o'nlik suyultirish shkalasiga to'g'ri keladi.

Sirtga ishlatish uchun buyuriladigan tinkturalardan spirtli eritmalar
tayyorlash uchun kerakli miqdordagi tinkturani olib 70% spirt bilan aralashtirib
beriladi.

Gomeopatik surtmalar, moylar va opodeldoklar texnologiyasi

Gomeopatiyada granula, trituratsiya, tomchilardan tashqari kamroq bo'lsa ham
yumshoq dori turlaridan surtmalar, yog'lar, liniment, opodeldok va shamchalar
ishlatiladi.

Gomeopatiya surtma dori turi sirtga ishlatiladigan yumshoq dori bo'lib, dorivor
modda va asosdan iboratdir. Dispersologik tasnifi asosida ular shaklsiz dispersion
muxit qovushoq-elimshak bo'ladi. Surtma dorilar juda qadimiy dori turi bo'lishiga
qaramay zamonaviy tibbiyotda va ayniqsa gomeopatiya davolash usulida alohida
va katta ahamiyatga ega.

Gomeopatiyaning asosiy maqsadi dori turlarining ichga granula, poroshoklar
shaklida ichib, kasalni organizm ichidan, ya'ni tubdan yo'qotish, shu organizmning
o'zining ximoya kuchlarini oshirish va tanadan umuman faqat kasalni yo'q qilish
bo'lmay, balki uni belgilarini ham yo'qotishdir. Lekin biz bilamizki, bemorlar
miazmalari bo'yicha 3-toifaga bo'linadi: psora, sikoz va sifilina. Demak psora
miazmalı kasallarda ichki a'zolardan tashqari ko'pincha yara-chaqalar chipqon,
allergiya, xusn buzar, bo'g'imlarning og'rish, dermatitlar bo'ladi. SHuning uchun
gomeopatiya vositalaridan yog'lar, liniment, surtmalar, spirtlar, opodeldoklar
ishlatiladi.

Surtma dorilarni qo'llanishi keng bo'lib ularni quyidagi guruxlarga bo'lish
mumkin: avvalo ular asosan dermatologik surtmalar va terining jaroxatlanganida,
kasalliklarida ishlatiladi, tanaga so'rilib chuqur ta'sir ko'rsatishi mumkin va yuzaki
ta'sirli surtmalar ham bo'ladi. Surtma dorilar asosdan va dorivor moddadan
iborat. Asoslar surtmani 80%dan yuqorisini tashkil qiladi, shuning uchun
asoslarning ahamiyati juda katta. Birinchidan ular surtmani og'irligini, dori
moddalarning konsentratsiyasini qattiq-yumshoqligini va ayniqsa dori moddani
so'rilish darajasini belgilaydi. Demak, asos bu surtmani faol qismi ekan va u
dorining terapevtik ta'sirini barobar dorivor modda bilan ta'minlaydi.
Gomeopatiya farmakopeyasida surtma dori turini tayyorlashda vazelin va lanolin
olinsin deyilgan. Lekin, bu farmakopeya chiqqaniga necha yillar bo'lib, xozirgi
zamonaviy asoslar topilgan va asoslar assortimenti ko'paygan. Bor asoslarni
guruhlarga bo'linsa, unda gidrofob, gidrofil va difil asoslar bor /suvga nisbatan:
yog'li asoslar, yog'ga yaqinlari, uglevodorodlar va silikonlar/. Gidrofil asoslardan:

sellyuloza xosilari MS, KMS, Na-KMS, bentonitlar, fitosterin va kollagenlar, jelatin-glitserinli asoslar, uchinchi guruhlardan-emulsion asoslar-emulsiya tipidagi asoslar tarkibida SFM emulgatorlar bo'ladilar /T-2, pentol, sorbitan oleat, PGS va b. /Hozirgi talablarga binoan keltirilgan asoslardan eng to'g'ri keladiganini, ya'ni DMning xususiyatiga, surtmani qo'llanishiga ko'ra tanlab olinadi.

Gomeopatiya surtma dorisining texnologiyasi.

Asosan XI DFning 2 qism 145b. "Surtma dorilar" moddasiga binoan tayyorlanadi. Dori moddalarning fizik-kimyoviy xususiyati, asosda yoki suvda erishini xisobga olgan holda tayyorlanadi. Ma'lumki, DMLarni asosga kiritilishi bo'yicha 3 guruhga bo'lish mumkin:

1. Asosda eriydigan moddalar bo'lsa, oldin ular shu asosda eritiladi. Misol qilib tumovga qarshi surtma dorini keltiramiz:

Mentolum

Oleum evkalintum 10,0 dan

Vazelin 1000,0

Tayyorlanishi: suv hammomida vazelin eritiladi va issiq vazelinga /45-50° S/mentol qo'shiladi, erib ketgandan keyin evkalitum moyi qo'shiladi.

2. Suvda eriydigan dori moddalarning kam miqdordagi suvda eritiladi. Atsidum nitrikum 10% 1x dan surtma tayyorlash uchun; avval azot kislotasining 25% ligidan 10 qismi 15 qism tozalangan suv bilan aralashtiriladi. Keyin tayyor bo'lgan 1x dan 10 qism olib 9q. lanolin va 81q. vazelin qo'shiladi; yiringli yaralar, lishay, terini bichilishida ishlatiladi.

3. Suvda ham, asosda ham erimaydigan dori moddalarni eritilgan asosning bir qismida dori modda yaxshilab eziladi, maydalanadi, chunki qancha qattiq dorivor modda mayda/ kata-kichikligi mikronda o'lchaniladi/ bo'lsa shuncha surtmaning terapevtik ta'siri, faolligi yaxshi bo'lishi ma'lum. Misol tariqasida Gomeopatik surtma dorisi keltirildi:

1. Atsidum salitsilikum 3%

2. Atsidum benzoikum 2%

3. Grafites 1%

4. Sulfur sublimatum 10% SHu surtmalarni tayyorlashda XI DFdagi umumiy qoidalariga rioya qilamiz. Agar surtmada qattiq DMning konsentratsiyasi 5% dan kam bo'lsa/1,2,3 misollar/ unda Deryagin qoidasi bo'yicha DMning yarmicha asosga yaqin bironta suyuqlik bilan maydalanadi. Asos sifatida vazelin olsak, demak vazelin moyini olish mumkin. Salitsil kislota uchun 1,5g Benzoy kislota uchun 1g, Grafitga 0,5g. DMning konsentratsiyasi 5% va undan yuqori bo'lsa, u hovonchada eritilgan asosning ozgina qismi bilan maydalanadi.

Gomeopatiya surtma dorilardagi dori moddalar konsentratsiyasi.

Dori moddalarning konsentratsiyasi ko'rsatilmagan bo'lsa surtma kuchsiz dorilardan 10% qilib tayyorlanadi, kuchli ta'sir etuvchi DMLardan 5%li qilib tayyorlanadi. Ammo lekin ko'pgina gomeopatik dori vositalari uchun gomeopatik farmakopeyada 26-28 betlarda dozasi keltirilgan.

Masalan:

Apis 3%

Akonit 5%

Kantaris 3%
Kroton 3%
Simitsifuga 10%
Xloreton 0,5%
Spongiya 5%
Brioniya 10%
Fitallak Ta 0 10%

Birlamchi (a) tinkturalardan emulsiya turidagi surtmani tayyorlanishi: isitilgan xovonchada tinkturalarni spirti uchiriladi, keyin lanolin vazelinli asos qoʻshiladi.

Atsidum nitrikum 3x dan oldin lanolin qoʻshib emulgator sifatida keyin vazelin qoʻshiladi.

Atsidum benzonikum 2%

Sulfur sublimatum 10%

Salitsilikum 3%

Merkurius biyodatus 1%

Arsenikum 10%

Grafit 1%

Gepar sulfur 1%

YUqoridagi suspenziya tipidagi surtmalar Deryagin qoidasi boʻyicha tayyorlanadi.

Atsidum karbonikum 2%

Xloreton 0,5%. Eritma tipidagi surtmalar qoidaga binoan tayyorlanadi.

Oddiy mazlardan tashqari gomeopatiyada murakkab surtmalar xam uchraydi.

Plazmin surtmasi

tarkibi: kalendula -20,0

Fitolak - 60,0

Brioniya - 20,0

Atsidum borikum - 182,0

Suvli lanolin - 400,0

Vazelin -1400,0

Har xil tayyorlanadigan DM bitta surtmaga qoʻshib yozilgan, maxsus dori surunkali revmatizmida ishlatiladi.

Koriza surtmasi

tarkibi: Atsidum karbonikum 7,5

Natrikum xloratum 15,0

Adrenalin /1:1000/-30,0

Oleum mentoli 15,0

Oleum evkalipti 15,0

Vazelin 1500,0

Boshning oldi tomoni peshana, chakka joylari qattiq ogʻriganda surtiladi.

Albumin surtmasi

tarkibi: gidrargirum bixlorati 1,5

kalium nitrikum 1,5

boraks 1,5

tuxum oqi 25,0
lanolin 1500
vazelin 150,0
To'g'ri ichakdagi yallig'lanishda ishlatiladi.
Linin surtmasi
tarkibi: atsidum borikum maydasi 100,0
talk 200,0
sinkum oksidatum 200,0
vazelin 1500,0
mentol 15,0
Suv chiqib turgan yiringli yaralarda surtiladi.
SHamollashda ishlatiladigan surtma
Mentol 10,0
Oleum evkalipt 10,0
Vazelin 1000,0

Gomeopatik farmakopeyasida keltirilgan surtmalardan tashqari boshqa dori vositalaridan ham surtma dori turlari tayyorlanadi: belladonna, yaralarni pishirib sitib chiqarish uchun. Rus o'simligidan revmatizm, Petroleum 4x dan ekzemalarga, Sulfur chipqonda, Grafit terini qichib yallig'lanishda, Gepar sulfur yiring oqqanda va b.

Gomeopatiya linimentlari.

Ularga yog'lar, opodeldok va sirtga ishlatiladigan spirtlar kiradi. Boshqacha qilib aytganda linimentlar bu suyuq surtma dorilar, shuning uchun ishqalab surtiladi. Asosiga qarab turib: a. yog'li linimentlar
b. sovunli linimentlar kiradi. YOg'li linimentlarga: xar xil o'simlik moylari: shaftoli, o'rik, olxo'ri, oliva, kungaboqar va boshqalar ishlatiladi. Sovunli linimentlarda sovun spirtidagi eritmasi saponimentlar asosi bo'lib hisoblanadi. Bu xil linimentlar gomeopatiyada qo'llanib, opodeldok deb ataladi. Gomeopatiyada ma'lum bo'lgan yog'li linimentlarga misol qilib: 1% xloreton, 10% simitsifuga, 5% spongiya, 3% apis, 5% akonit, 10% brioniya, 3% kontarislarni keltirish mumkin. Oleum apis 10,0 texnologiyasi: 3 dan 5% gacha qilib tayyorlash, surtish uchun mumkin, chunki apis kuchli ta'sir etuvchi modda. Ikkita suyuqlik bo'lgani uchun apis spirtli tinkurasidan 3% / 60% / olib 100g gacha moy qo'shiladi

Gomeopatik opodeldoklarni tayyorlash.

Saponimentlarni tayyorlashda 2q sovunli spirt olib 1q suv va 1g 90% spirt qo'shiladi. Opodeldok tayyorlashda tibbiyot natriyli sovun olinadi va ularga turli dorilar efir, kamfora qo'shiladi. Misol qilib Rus opodeldokni texnologiyasini ko'rib chiqamiz: Tayyorlash uchun 3q. rus tinkurasiga 97q. opodeldok asosi qo'shiladi. Oldin sovunli spirt tayyorlanadi: uning uchun sovun poroshogi 90% spirtida kolbaga solinib, suv xammomida eritiladi, keyin tez filtrlanadi. Issiq sovun eritmasiga dorivor modda qo'shiladi. Sovun spirtini tarkibi quyidagicha: FS 42-1199-78

bo'yicha: Kaliy ishqori 23g, Kungaboqar yoki paxta moyi 100g, Suv 75g va Spirt 90% 300g. Tayyorlanishi: 100-105⁰Sda qozonda moy qizdiriladi, keyin KOH va

spirt solinadi. Bir xil qo'shilma xosil bo'lgach oz-ozdan suv qo'shiladi va sovun xosil bo'ladi, issiq suvda yaxshi erishi kerak, ko'rinishi yaltiroq tiniq massadir.

Gomeopatik shamchalar texnologiyasi

Gomeopatiyada ishlatiladigan shamchalarning dorivor moddalarning tez ta'sir qilishiga, uning butun odam ichki vujudiga yoki to'g'ri ichak va uning atrofidagi yaqin joylarga joylashgan patologik jarohatga yordam berishdadir. Lekin shamchalarning samaradorligi ishlatiladigan asoslarga bog'liq. SHvabe farmakopeyasida kakao moyi olinsin deyilgan, lekin hozirgi zamonaviy asoslar bilan gomeopatiya boyiganligi tufayli jelatin glitserinli, polietilenoksidli, paxta moyini 5% T-2 saqlangan gidrogenizati va boshqalar ishlatilishi mumkin. Bunday asoslar farmatsevtika amaliyotida tadbiri qilingan va ishlatilmoqda.

Asoslarning qisqa tasnifi. Jelatin-glitserinli asos DF X1 sonida berilgan, u 1q. jelatin, 5q. glitserin va 3q. tozalangan suvdan iborat. Ko'pincha vaginal shamchalar quyush usuli bilan tayyorlanadi. PEO asosi-etilen oksidining polimerizatsiya usulida olingan. Umumiy formulasi n/OSN 42 0-SN 42 0/p-ON, p 2-85 bo'lish mumkin. Suvda yaxshi eriydi, efirda erimaydi. Asosning tarkibi: PEO 1500 va PEO 2000, bu asosda papaverin, belladonna shamchalari tayyorlanadi. YAna PEO 4000/VFS 42-110-72/si ham bor, anestezin, belladonna, ixtiol bilan tayyorlanadi. Paxta moyini 5% T-2 saqlagan gidrogenizatida fitolaka va temirdan 0,5 dan olib shamchalar 30 dona tayyorlash mumkin: asosni suv xammomida 36-38⁰S xaroratida eritib, unga oldin temir spirtli eritmasidan 60tomchi, keyin fitolaka tinkurasidan 600 tomchi solib tayyorlanadi.

SHamchalarning umumiy texnologiyasi.

SHamchalar tayyor spirtli tinktura, ekstrakt, essensiyalar DM va asos bilan aralashtirib tayyorlanadi. DM agar suyuq ekstrakti bo'lsa 2 tomchi, tinkturadan 20 tomchi - bitta shamchaga olinadi, lekin ularni oldin quyultirish lozim/spirtni o'chirish kerak/. Keyin kerak bo'lsa suvsiz lanolin qovushqoqligini oshirishi uchun qo'shiladi. Lanolinni 30gmassaga 1g gacha qo'shiladi. Maslo kakaodan qo'l yordamida dumalatib tayyorlanadi, boshqa asoslar bo'lsa quyush usulida tayyorlash kerak. Misol: Aloe suppozitoriysidan 10 dona tayyorlang. Bering: 1donadan kechasi qo'yish uchun. Aloening quyultirilgan sharbatidan olingan 60% spirtida tayyorlangan tinkturali ishlatiladi. Undan 1-ta suppozitoriyga 20 tomchi, demak 10 tasiga 200 tomchi olinishi kerak, uni kakao moyi bilan suvsiz lanolin qo'shib tayyorlanadi. YUqorida keltirilgan misolni jelatin-glitserinli asosida quyush usulida ham tayyorlasa bo'ladi. Tayor shamchalar bir xil, shaklli, qattiq-yumshoqligi qo'llanishiga mos keladigan bo'lishi kerak, o'rtacha og'irligini 20dona shamchani 0,01g aniqlikda tortib topiladi og'irligini og'ishi- 5% dan oshmasligi kerak. Deformatsiyaga uchrash vaqti aniqlanadi, 1,5daq. dan oshmasligi kerak. Agar shamchalar gidrofil asosda tayyorlangan bo'lsa, 100ml li kolbaga 50ml 37⁰S xaroratli suvda eritib ko'riladi. Erib ketish vaqti 1 soat davomida bo'lishi kerak. DM miqdoriy nazorati ham o'tkaziladi.

Gomeopatik triturasiyalar texnologiyasi

Gomeopatiya amaliyotida qo'llaniladigan qattiq dori turlarining salmog'i suyuq va yumshoq dori turlariga nisbatan katta. Bunga asosiy sabab dozaga ajratilishi

oson yoki oldindan dozaga ajratilgan bo'lishi bu dorilarni qabul qilishda katta muammolar tug'dirmaydi, shuningdek saqlash va tashish (transportlash) kabi masalalar ham nisbatan qulay.

Siz dastlabki bosqichlarda dorixona va korxona sharoitida tayyorlanadigan qattiq dori turlari texnologiyalari bilan yaqindan tanishgansiz va amaliy mashg'ulotlarda o'z qo'lingiz bilan ushbu dori turlarni tayyorlab, sifatiga baho ham bergansiz.

Gomeopatiya amaliyotida qo'llaniladigan qattiq dori turlari siz tayyorlagan allopatiya dori turlaridan bir qancha farqlanadi:

- retseptda berilish tartibi bo'yicha;
- doza miqdori (potensiyasi) bo'yicha;
- gomeopatiya dorilarni dinamizatsiyalashga qaratilgan texnologiyalari bo'yicha;
- saqlanishi va qo'llanilishi bo'yicha.

Gomeopatiya ta'limoti bo'yicha o'tilgan ma'ruzalarda siz gomeopatiya amaliyotida qo'llaniladigan dori turlarga yoziladigan retseptlar tartibi bilan yaqindan tanishgansiz: gomeopatiya retseptlarida shifokor dorining nomini lotincha bosh kelishikda yozadi, undan keyin suyultirish darajasi, miqdori va beriladigan dori shaklini ko'rsatadi. Retseptda avval kam suyultirilgan, so'ng ko'p suyultirilgan qattiq dorilar keltiriladi, keltirilgan dorilarni nomi 3-4 tadan oshmasligi va bir botanik guruhga mansub o'simliklardan dorilar tayyorlash mumkin emas.

Masalan:

1. Aurum metallicum 30 trit.

Kuniga 2 marta (nahorga va kechqurun) pichoq uchida

2. Calendula 3X gran.

5-7 donachadan nahorga til ostiga

3. Calcarea carbonica 3 - 0,2 g tabul.

Bir tabletkadan kuniga 2 mahal til ostiga

4. Hamomilla 1X gutt.

5-6 tomchidan kechasiga ichish uchun.

Gomeopatiya triturationsi texnologiyasi.

Gomeopatiya triturationsi (Triturationes) - kuruk dori modda, essensiya, nastoyka, suvli va spirtli eritmalarini sut qandi (laktoza) yoki boshqa tibbiyotda ishlatishga ruhsat berilgan yordamchi moddalar bilan olingan kukun holdagi qattiq dori turi. Nega aynan trituratlarni tayyorlashda sut qandi ishlatilishini siz juda yaxshi bilasiz! Trituratlar V.SHvabe kullanasining 7, 8, va 9 bandlariga asoslanib hamda SanPiN № 0152-04 qoidalariga rioya kilib tayyorlanadi.

Eslatma** Sut kandi (laktoza) – disaxarid ($C_{12}H_{24}O_{12}$) glyukoza va galaktozadan tashkil topgan, barcha sut emizuvchilarni suti tarkibida bor. Laktoza sut zardobidan olinadi, kristallik yoki amorf shaklida buladi, kimyoviy va farmakologik jihatdan nisbatan indifferent hisoblanadi, gigroskopik emasligi sababli gigroskopik hossaga ega kukunlarni nam tortish xossasini bir muncha kamaytiradi, hidsiz, shirin (kandga (1,0) nisbatan shirinlik ekvivalenti 0,16 ga teng), zaharli emas, zichligi katta emas $1,52 \text{ g/sm}^3$ (kup zaharli moddalar zichligiga (alkaloidlar) deyarli teng!), demak aralashmani qatlamga ajralishiga sababchi bo'lmaydi, bundan tashqari dori moddalarni bir me'yorda maydalanishiga yordam beradi.

X1 DF ko'rsatmasiga binoan zaharli yoki kuchli ta'sir etuvchi moddalardan miqdori 0,05 g dan kam berilganida 1:100 yoki 1:10 nisbatda trituratlar tayyorlash uchun tavsiya etilgan.

V. SHvabe qo'llanmasining 7-bandi bo'yicha quruq moddalardan trituratlar tayyorlash

Quruq mineral, o'simlik, hayvon yoki kimyoviy birikmalardan sut qandi yordamida trituratlar tayyorlanadi.

Trituratlarni tayyorlash uchun faqat chinni havoncha ishlatilishi kerak, metall havonchalardan foydalanish mumkin emas. Agar hususiy maqolalarda boshqa ko'rsatmalar bo'lmasa quruq dori moddalar (shu kabi metallar) va sut qandi oldindan o'ta maydalik darajasigacha (Pulvis longe subtilissimus: 65 mkm katta bo'lmasligi kerak!) maydalangan bo'lishi lozim. Trituratlarni tayyorlash uchun ishlatiladigan dori va yordamchi moddalarni boshlang'ich maydalik darajasi elak (teshik diametri №65 mkm) yoki sirtki solishtirma yuza o'lchamini atmosfera bosimida havo o'tkazishini o'rganish orqali aniqlanadi.

Trituratlarni potensiyalashda dinamizatsiya katta ahamiyatga egaligi sababli, har bir texnologik bosqich vaqt bilan chegaranlangan: bunda dori moddani sut qandi bilan oddiy aralashtirmay, balki nihoyatda uzoq vaqt yaxshilab ishqalab maydalash va aralashtirish lozim.

V.SHvabe qo'llanmasining ko'rsatmasi bo'yicha har bir suyultirish 1 soat (60 daqiqa) davomida ishqalab maydalash va aralashtirish kerak. Trituratlarni tayyorlashda sidirishga ham katta ahamiyat berish lozim, chunki yaxshi maydalanmagan zarrachalarni o'ta maydalangan zarrachalar bilan aralashib, bir me'yorda maydalanishini ta'minlash maksadida.

Kuchli gigroskopik xossaga ega yoki suyuq holatda bo'lgan dori moddalardan trituratlarni tayyorlashda isitilgan ($40-50^{\circ}\text{S}$) havonchadan foydalanish tavsiya etiladi.

Quruq dori moddalardan trituratlar quyidagi tartib bo'yicha olinadi (1-slayd): a) o'nlik shkala bo'yicha – 1,0 og'irlik qism dori moddaga 9,0 og'irlik qism sut qandi olinadi (1X hosil bo'ladi);

b) yuzlik shkala bo'yicha – 0,1 og'irlik qism dori moddaga 9,9 og'irlik qism sut qandi olinadi (1°S hosil bo'ladi).

Texnologiyasi: tortib olingan sut qandi tahminan teng uch qismga bo'linadi: 1 qism chinni havonchaga solinadi va yaxshilab aralashtiriladi, bunda havonchani teshiklari berkitiladi, so'ng quruq dori modda solinib, 6 daqiqa davomida qattiq ishqalab maydalanadi, so'ng 4 daqiqa kukun sidirilib, aralashtiriladi. So'ng bu jarayon yana bir marta takrorlanadi: 6 daqiqa ishqalab maydalanadi va yana 4 daqiqa sidirib, aralashtiriladi. (Birinchi bosqichda (sut qandining birinchi 1/3 qismiga) 10 daqiqadan ikki marta - 20 daqiqa sarflanadi).

Havonchaga sut qandini 2 qismi qo'shiladi va yana 6 daqiqa ishqalab maydalanadi va 4 daqiqa sidirib aralashtiriladi, so'ng ushbu jarayon yana bir marta takrorlanadi. (Ikkinchi bosqichda (sut qandining ikkinchi 1/3 qismiga) ham 10 daqiqadan ikki marta - 20 daqiqa sarflanadi, jami 40 daqiqa).

Nihoyat sut qandini ohirgi 3 qismi qo'shiladi va yana yuqorida keltirilgan jarayon 2 marta qaytariladi. (Uchinchi bosqichda (sut qandining uchinchi 1/3 qismiga) ham 10 daqiqadan ikki marta 20 daqiqa sarflanadi, jami 60 daqiqa).

Natijada 1 soat ichida 10 qism 1X (1D) yoki 1 C (1⁰S) suyultirish darajasiga (potensiyaga) ega bo'lgan triturat tayyorlanadi. Demak 2X tayyorlash uchun – 2 soat, 3X tayyorlash uchun 3 soat, va nihoyat 30⁰S tayyorlash uchun – 30 soat sarflanadi!

Bu jarayonni nazorat qilish murakkab, shuning uchun S.Ganeman ta'rifi buyicha “Gomeopatiya dorilarini tayyorlashda birinchi nazoratchi – bu farmatsevtning vijdoni!” degan. Demak, dozasi bir hil bo'lsa ham 4X (1:10000) va 2⁰S (1:10000), yuzlik shkala bo'yicha tayyorlangan 2⁰S trituratni 4X trituratni o'rniga berib yuborish mumkinmi?

Masalan, ateroskleroz, gipertoniya, glaukoma, tungi suyak og'irishi (ostiomielit, mastodontit), bachadon fibromasi, bachadon tushib qolishi kabi kasalliklarni davolashda qo'llaniladigan gomeopatiya vositasi:

1. 1. Aurum metallicum 1⁰S 10,0 g

Kuniga 2 marta (nahorga va kechqurun) pichoq uchida

Ushbu trituratni V.SHvabe ko'lanmasining 7-bandini bo'yicha 2 hil usulda tayyorlash mumkin:

1 usul:

Pasport: Aurum metallikum 0,1 g

Sut qandi	9,9 g
-----------	-------

Umumiy massa	10,0 g
--------------	--------

Texnologiyasi: V.SHvabe qo'llanmasining 7-bandini bo'yicha (1 soat mobaynida tayyorlanadi).

2 usul:

Pasport: Aurum metallikum 1X 1,0 g

Sut qandi 9,0 g

Umumiy massa 10,0 g

Texnologiyasi: V.SHvabe kulanmasining 7-bandi bo'yicha (1 soat mobaynida tayyorlanadi). Hosil bo'lgan triturat 2X yoki 1⁰S deb yuritiladi va uning potensiyasi 1 usulda tayyorlangan trituratga nisbatan kuchliroq.

Trituratlarni sifati baholanadi va berib yuborish uchun jihozlanadi.

Aurum metallicum 1 C (2X)10,0 g trit.

Кунига 2 марта (нохорга ва кечкурун) пичок учида

V. SHvabe qo'llanmasining 8-bandi bo'yicha trituratlarni suyuq dori modda yoki eritmalardan tayyorlash

V. SHvabe qo'llanmasining 8-bandi buyicha trituratlarni suyuq dori modda, suvli yoki spirtli eritmalardan 7-bandda keltirilgan nisbatda tayyorlaniladi. Biroq bunda 1X kamdan-kam hollarda tayyorlanadi, chunki sut qandi suyuqlikda erib ketishi yoki bo'kishi mumkin va aralashmani uzoq vaqt quritish kerak bo'ladi. SHuning uchun trituratlarni 2X yoki 1⁰S dan boshlab tayyorlash lozim.

V.SHvabe qo'llanmasida keltirilishi bo'yicha trituratlarni tayyorlashda 1,0 g suyuq dori modda va 99,0 g sut qandi olinishi mumkin. Natijada 1⁰S yoki 2X triturat hosil bo'ladi, yoki iqtisod qilish maqsadida:

- suvli eritmalardan 2 tomchi (0,1 g)
- spirtli eritmalardan 3-4 tomchi (0,1 g) olib, sut qandidan esa 9,9 g olinadi.

Masalan:

1. Acidum sulfuricum 1S 10,0 g
Nahorga pichoq uchida til ostiga

Pasport: Atsidum sulfurikum 0,1 g (2 tomchi)

Sut qandi 9,9 g

Umumiy massa 10,0 g

Texnologiyasi: VR-20 qo'l torozida 9,9 g sut qandi tortib olinadi va taxminan uch qismga bo'linadi. Hovonchaga birinchi 1/3 qismi solinadi va yaxshilab ishqalab teshiklari berkitiladi. Kalibrlangan pipetka yordamida 2 tomchi sulfat kislotasi (0,1 g, chunki 1,0 g = 20 tomchi) havonchaga tomiziladi va V.SHvabe qo'llanmasining 7-bandida keltirilgan texnologik jarayon amalga oshiriladi: 1soat davomida 10,0 g 1⁰S yoki 2X triturat hosil bo'ladi.

Tayyorlangan trituratni sifati baholanadi va jihozlanadi.

1. Acidum sulfuricum 1C (2X)10,0 g trit.

Наҳорга пичоқ учида тил остига

Сана: 10.10.05й Сер.101005 Тахлил 10.10.05 Имзо

Sulfat kislotasining triturati stomatit, surunkali gastrit, surunkali alkogolizm va turli jarohatlarda qoʻllashga tavsiya etiladi.

SHu tartibda chipor ilon zaharidan (Bushmeyster) - Laxezis gemorragik diatez, sepsis, tromboflebit, trofik yazva, endomiokardit, klimaks oʻzgarishlarini davolashda ishlatiladigan triturat tayyorlanadi:

1. Lachesis 3X 10,0 g
Uxlash oldidan pichoq uchida til ostiga

Pasport: Laxezis 2X	1,0 g
<u>Sut qandi</u>	<u>9,0 g</u>
Umumiy massa	10,0 g

Texnologiyasi: 2X trituratdan 1,0 g va 9,0 g sut qandidan olinadi va V.SHvabe qoʻllanmasining 7-bandi boʻyicha (1 soat mobaynida tayyorlanadi). Hosil boʻlgan trituratsiya 3X deb yuritiladi.

Trituratlarni sifati baholanadi va berib yuborish uchun jihozlanadi. Triturat tarkibidagi dori modda kichik suyultirish darajada boʻlganligi sababli dori turini rasmiylashtirish, sifatini baholash, jihozlash, saqlash va bemorga berish tarkibida zaharli va kuchli taʼsir etuvchi dori moddalar saqlaydigan preparatlarni berish tartibi buyicha amalga oshiriladi.

Lachesis 3X 10,0 g trit.

Кечасига пичоқ учида тил остига

V. SHvabe qoʻllanmasining 9-bandi boʻyicha trituratlarni essensiya va tinkturalardan tayyorlash

V.SHvabe qoʻllanmasining 9-bandi boʻyicha trituratlar quyidagi tartibda tayyorlanadi:

- a) 1 yoki 2-band boʻyicha tayyorlangan essensiyalardan

2 ogʻirlik qism va sut qandidan 99 ogʻirlik qism olinadi va 7-bandda keltirilgan texnologiya boʻyicha tayyorlanadi, hosil boʻlgan triturat 1⁰S yoki 2X deb yuritiladi.

(Ta'sir etuvchi modda 1:2 nisbatda, 2 og' .qism + 99 og' .qism = 101 og' .qism).

b) 3-band bo'yicha tayyorlangan essensiyadan

3 og'irlik qism va sut qandidan 99 og'irlik qism olinadi va 7-bandda keltirilgan texnologiya bo'yicha tayyorlanadi, hosil bo'lgan triturat 1S yoki 2X deb yuritiladi.

(Ta'sir etuvchi modda 1:3 nisbatda, 3 og' .kism + 99 og' .kism = 102 og' .qism).

v) 4-band bo'yicha tayyorlangan nastoykadan

1 og'irlik qism va sut qandidan 99 og'irlik qism olinadi va 7-bandda keltirilgan texnologiya bo'yicha tayyorlanadi, hosil bo'lgan triturat 1⁰S yoki 2X deb yuritiladi.

(Ta'sir etuvchi modda 1:10 nisbatda, 1 og' .kism + 99 og' .qism = 100 og' .qism).

Gomeopatiya granulari texnologiyasi. Gomeopatiya granulari bu – ichish uchun mo'ljallangan qattiq dozalarga bo'lingan dori turi.

Gomeopatiya granulari turli gomeopatiya dori moddalari eritmalarini yoki ularning aralashmalarini tayyor qand granularlarga shimdirish (to'yintirish) usuli bilan olinadi. Demak, gomeopatiya granulari texnologiyasi dori moddani suvli yoki spirtli eritmalaridan qand granularlarini adsorbsiya qilishga asoslangan bo'ladi.

V.SHvabe qo'llanmada keltirilishi bo'yicha qand granulari toza, oliy navli shakarqamish shakaridan tayyorlanadi. Ular tozalangan suvda hech qanday qoldiqsiz erib ketishi kerak. Granular obakilash (drajelash) usulida konditer fabrikalarida yoki farmatsevtik zavodlarda olinadi. Granulalarni gomeopatik suyultirilgan eritmalar (dilyusiyalar) bilan bir hil to'yintirish uchun ular ma'lum kattalikda bo'lishi kerak. SHuning uchun qand granulari kata-kichikligi bo'yicha saralanadilar. Qand granulari massasi va diametrini o'lchami bo'yicha 1-jadvalda keltirilgan nomerlaga tasniflanadilar.

1-jadval

To'yintirish uchun mo'ljallangan birlamchi granularni tasnifi

Granularlar №	1,0 grammdagi granular soni	Granulalarni hisoblash uchun olinadigan tortma massasi, g	Granulalarni o'rtacha diametri, mm
1	470-530	0,1	1,4
2	220-280	0,2	1,7
3	110-130	0,4	2,2
4	70-90	0,6	2,5
5	40-50	1	3,0
6	22-28	2	3,7
7	10	5	5,0
8	5	10	6,3
9	3	15	7,4
10	2	25	8,5

Granulalarni nomerini aniqlash uchun granular ma'lum teshik diametriga ega elakdan o'tkaziladi yoki har bir nomerga tegishli granular o'rtacha og'irligi jadvalda keltirilgan miqdor bo'yicha (masalan, 1 grammdan) tortib olinadi va granulalarni soni sanab chiqiladi. Granular raqam bo'yicha bir-biridan farqlanadi. Ko'pincha 4-va 5- raqamdagi granular ishlatiladi.

Tayyorlangan granulalarni gomeopatiya eritmaları bilan to'yintirish

Granulalarga shimdiriladigan gomeopatik dorivor moddalar 3S suyultirishdan past bo'lmisligi lozim va uning 70% spirtida 1:1 nisbatdagi eritmasi tayyorlanishi kerak. Moddani bir tekisda tarqalishini ta'minlash uchun 1 kg qand granulalari oldindan 10,0 g 70% etil spirti bilan namlanadi, so'ng 1 kg granulalarga 10,0 g dori moddani 3S dan past bo'lmagan suyultirish darajasiga ega eritmasi purkaladi. Granulalarni shimdirish ikki usulda olib borilishi mumkin:

1) Qo'lda (massasi 1 kg gacha bo'lgan granular shisha bankalarda) 10 daqiqa davomida aralashtirish bilan to'yintiriladi.

2) Asboblar yordamida (xarakatga keluvchi ichshi a'zolari bo'lmagan mexanik aralashtirgichda) 3-4 daqiqa davomida. Aralatirgichni ishchi hajmi to'yintiriladigan granulalardan 1,5-2 marta ko'p bo'lishi kerak.

Granulalarni to'yintirish quyidagicha olib boriladi: to'yintiriladigan granulalarga nisbatan 1,5 yoki 2 barobar katta hajmdagi shisha idish olinadi va unga 100,0 granular solinadi (masalan, 5-raqamli granular), ustidan 1,0 g 70% spirti va 1,0 g dorivor moddani ma'lum suyultirishdagi (3S dan past bo'lmagan) 70% etil spirtidagi eritmasining (1:1) aralashmasidan purkaladi (granula tekis to'yinishi uchun).

Idish qopqog'i pergament qog'oz bilan yopilib, 10 daqiqa davomida qo'lda yoki 3-4 daqiqa davomida mashina yordamida qattiq silkitiladi. So'ng pergament qog'oz solingan teshikchali yog'och taxta ustiga granulalarni yoyib, ochiq havoda quriguncha qoldiriladi doimiy massagacha). Granular to'liq qurigach, sifati baholanadi va jihozlanadi.

Granulalarni uchuvchan, hidli gomeopatiya dorilaridan tayyorlangan eritmalar va uchinchi yuzlikdan kichik suyultirishdagi barcha kislotalar bilan to'yintirish mumkin emas.

So'ngi ma'lumotlarga ko'ra dastlabki granulalarni bir necha bosqichda gomeopatiya dori vositalarini 64% qand qiyomidagi eritmalarida (spirtsiz!) obakilash va quritish bo'yicha qavatlash usulida tayyorlash ham mumkin. Bunda dastlabki granulalarni o'lchamida katta o'zgarishlar bo'lmaydi.

Tezkor so'rov savollari

1. Gomeopatiya suvli va suvli –spirtli eritmaları texnologiyasi
2. Essensiyalar ta'rifi, texnologiyasi (2,3 bandlar bo'yicha)
3. Tinkturalar, tasnifi, qisqacha ta'rifi, ishlatilishi
4. Gomeopatik tinkturalarning o'ziga xos texnologiyasi
5. Gomeopatik surtma dorilartexnologiyasi
6. Gomeopatik liniment va opodeldoklar tayyorlanishi
7. Gomeopatik shamchalar texnologiyasi

ADABIYOTLAR:

1. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
2. Чуешов В.И. Промышленная технология лекарств. Харьков.-2002.-761с
3. Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.

Ma'ruza 19

Mavzu: “Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan preparatlarni sifatini baxolash va jixozlash masalalari”
2 soat

Ma'ruza maqsadi: talabalarda veterinariya amaliyotida ishlatiladigan qattiq, suyuq, imshoq va steril dori preparatlarni sifatini baholash to'g'risida tushuncha hosil qilish, zamonaviy jihozlar bo'yicha bilimlarni shakllantirish.

Ma'ruza rejasi:

1. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan poroshoklar, dustlar, yig'malar, granulalar, tabletkalar, briketlar, draje, kapsulalarni, hab dorilar va bolyuslar sifatini baholash.
2. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan suyuq dori turlari: eritmalar, emulsiyalar, suspenziyalar, suvli ajratmalar va miksturalar sifatini baholash.
3. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan galen (tindirma va ekstraktlar) va yangi galen preparatlari sifatini baholash.
4. Veterinariya amaliyotida surtmalar, pastalar, linimentlar, bo'tqalar, shamchalar, qalamchalar, pastalar, malhamlar va dorivor pardalar sifatini baholash.
5. Veterinariya dori preparatlarni jihozlash va zamonaviy jihozlarga qo'yiladigan talablar.

* **Ta'lim usullari:** “Muammoli vaziyat” texnologiyasi, tezkor so'rov.

Poroshoklarning taxlili.

1. Poroshoklar mikroskop yoki lupa ostida ko'riladi (kunduzgi yorug'likda). D.m. sut shakarida tekis tarqalgan b/k.k. Rangli, kuchli xidli va mazali byuretkalar bo'lsa, ularning rangi, mazsai va xidi tekshiriladi.
2. Poroshoklardan tayyorlangan eritmalarining qayta kristallanishi tekshiriladi. Buning uchun to'yingan eritma tayyorlanadi aniq o'lchangan modani

o'lchov kolbasiga solinadi va ustiga kerakli xajmda suv solib og'zi yopiladi va suvli hammomida eritiladi. Illiq holatda 10-15 min qold-di va asta – sekin sovutiladi (havoda).

A) Izomofonqy kristall bilan tezda kristallanadigan moddalarning to'yingan eritmalari bilan quyida ish olib boriladi. Tayyorlangan eritmadan bir necha tomchi brom oynachasiga tomiziladi. So'ngra oldin qizdirilgan keyin sovutilgan platina shpatel bitekchi poroshok olinadi (to'nog'ich boshidek kattalikda) va tomizilgan tomchilarning biriga qo'shiladi. Bunda agar poroshokda izomorf kristall bo'lsa, tomchining tiniqligi yo'qoladi va kristallar x/b, kristallartomchining hamma ustini qoplaydi. Masalan CH_3COONa , segnet tuzi.

B) Izomorf krsitall Bilan qo'shilganda kristall kristallashadiyu, lekin o'zi esa kristallanmaygan moddalarning to'yingan eritmalari quyidagicha tekshiriladi. Pipetka yordamida bir necha ml to'yingan eritmadan olib, extiyojlik Bilan chetlariga tekkizmasdan kichkina prbirkaga solib, og'zirezina probka bilan yopiladi. So'ngra platina shpatel yordamida tek-chi poroshok qushiladi, probirka yopiladi va qiyshatirilgan holatda bir necha soatga qoldiriladi. Agar namunada mikroskopik kichik izomorf kristallar bo'lsa, bir necha soatdan keyin probirkaning pastki qismida katta kristallarni yoki turli kattalikdagi druzlarni ko'rishi mumkin.

Masalan: $\text{Na}_2\text{B}_4\text{O}_7$, CuSO_4 .

3. Metallik va o'mirli (ugolno'x) poroshoklar zarrachalarining kattaligini mikoskop ostida quyidagicha tekshiriladi.

Buyum oynachasiga (rangsiz, tekislangan va gazlarning puzirki, saklanmagan) 0.02-0.03g poroshok solinadi, ustiga 1-2t N_2O qo'shiladi va asta-sekin isitib sut shakari eritildai. Sungra past olvda bug'latiriladi yog'simon qoldiq qolgungacha qoldiq tinga yotqich bilan yopiladi va mikroskop ostida 200 marta kattalashtirilgan hloda ko'rilad, shilliq bo'lmagan metall zarrachalarining kattaligi okulyar mikrometrda ko'riladi. Mikrotekshirishning 2-usulida 0.02-0.03 g poroshok buyum oynachasida Kanada balzami bilan yaxshilab aralashtiriladi. So'ngra isitib havo pufakchalari yo'qotiladi (isitib) va oynacha bilan yopib, yuqoridagidek tekshiriladi.

Zichligini aniqlash

$$Pq \frac{m}{V} \text{ g/sm}^3 \text{ (0.001 g aniqlikda)}$$

Birinci quruq piknometr bilan og'irligi o'lchanadi (0.0002 g), keyin dist. Suv solib, 20^1 termostatga 20^0 S ga quyiladi. Agar suvning miqdori piknometrda ko'p b-sa, filtr qog'oz bilan to'ldirib olib tashlanadi va YAna 10 min ush-b turiladi. 10 min o'tgandan keyin og'irligi o'lchanadi.

Piknometr suvdan bo'shatib, spirt va efir Bilan yuvilib, quritiladi va spirt yoki boshqa suyuqlik solib, YAna yuqoridagi jarayonlar qaytariladi va quyidagi f-la yord. aniqlanadi.

m –bo'sh pikn, g

m_1 - pikn+suv,g

m_2 -pikn+suv,g

- 0.99703- suvning zichligi t_{20}^0 S
 0.0012- havoning zichligi t_{20}^0 S bosim
 2-usul (0.01 g gacha bo'lgan) areometrda, dori moddalar uchun
 3- usul (yog' va sk) uchun.

In'eksion dori shakllari (in'eksiya uchun eritmalar, suspenziya, emulgatorlar) albatta quyidagi ko'rsatkichlar bo'yicha DF XI ning 2 nomeri 140-142 betlarda keltirilgan "In'eksiya uchun dori shakllari" va xususiy maqolalarda keltirilgan talablarga binoan taxlil qilinadi: tashqi ko'rinishi (tavsiflanishi); sterilizatsiya va quyish shartlari; chinligi; tiniqligi; ranliligi; kislotaligi yoki ishqoriyligi, rN i mexanik aralashmalar; zichligi; quyushqoqligi; yot moddalar; osmolyarligi; to'ldirilish xajmi (ampula, flakon va b); pirogenligi yoki bakterial endotosinlar (LAL test); toksikligi (zaxarliligi); sterilligi; zarrachalar kattaligi (suspenziyalar uchun); miqdoriy taxlil;

in'eksiya uchun ishlatiladigan quruq dori shakllari quyidagi ko'rsatkichlar bo'yicha taxlil qilinadi: tashqi ko'rinishi (tavsiflanishi) chinligi o'rtacha og'irligi va og'irligi bo'yicha bir xilligi; tiniqligi; ranglilik; kislotalik yoki ishqoriyligi, rN i mexanik aralashmalar yot moddalar; lar (LAL test); toksikligi (zaxarliligi) xloridlar, sulfatlar va b.; quritgichdagi massaning yo'qotishi yoki suv (K.Fisher usulida aniqlanadi); idishdagi dori modda og'irligi (ampula, flakon va boshqalar); sulfatli kuli va og'ir metallar sterilligi; dozalar bir xilligi; miqdoriy taxlil;

Parenteral dori moddalarning rangi DF X1 nashrida keltirilgan «Suyuqliklarning rangini aniqlash» maqolasi bo'yicha ranglilik etalonlari bilan yoki xususiy maqolada keltirilgan ko'rsatmalar bo'yicha aniqlanadi.

In'eksion eritmalarining idishlardagi xajmi nominal xajmdan ko'p bo'lishi kerak.

Idishlardagi in'eksion eritmalarining xajmi

Nominal xajm, ml	To'ldirish xajm, ml		To'ldirishni nazorat qilish uchun olingan idishlar soni, ta
	Quyushqoq bo'lmagan eritmalar	Quyushqoq (vyazkie) eritmalar	
1,0	1,10	1,15	20
2,0	2,15	2,25	20
5,0	5,30	5,50	20
10,0	10,50	10,70	10
20,0	20,60	20,90	10
50,0	51,0	51,50	5
50,0 dan ko'p	nominaldan 2% ga ko'p	nominaldan 3% ga ko'p	

Xajmi 50 ml gacha bo'lgan idishlarda to'ldirilish kalibrlangan shprits yordamida, 50 ml va undan ko'p bo'lganlarida – kalibrlangan silindrlarda harorat $(20 \pm 2)^{\circ}\text{S}$ da aniqlanadi.

Eritmalar xajmi nominal xajmdan kam bo'lmashligi kerak. Parenteral dori vositalari umumiy yoki xususiy maqolalarda keltirilgan usullarda sterilizatsiya qilinadi (sterilizatsiya DF XI nashr, 2vo'p 187 b zaxarlilik 182 b va pirogenli (183 b)).

SHuningdek, bunday dori vositalari mexanik aralashmalarga tekshiruvdan o'tishi kerak.

Quruq parenteral dori vositalarining o'rtacha og'irligi tekshiriladi. Bunda 20 ta ochilgan idishlar 0,001g aniqlikda aloxida-aloxida og'irliklari o'lchanadi, idish ichidagi dori moddasi suv yoki maqolada keltirilgan erituvchi yordamida yuviladi, $100-105^{\circ}\text{S}$ haroratda 1 soat davomida quritiladi. Idishlar va boshqa vositalarining qopqoq yana og'irligi o'lchanadi. So'ngra 20 ta idishning o'rtacha og'irligi va har bir idishdagi dori moddaning og'irligi hisoblanadi.

O'rtacha og'irlikdan har bir idishdagi og'irlik jadvalda keltirilgan chetlanishlarga mos kelishi va bu chetlanishlar $\pm 15\%$ dan oshmasligi kerak.

Bitta idishdagi modda og'irligining chetlanishi

Idishdagi modda, g	Yo'l qo'yilgan chetlanish, %
0,1 va undan kam	$\pm 10,0$
0,1 dan ko'p va 0,3 dan kam	$\pm 7,5$
0,3 va undan ko'p	$\pm 5,0$

Agar 2 ta idishdagi modda og'irligidagi chetlanish jadvaldagiga mos kelmasayu, lekin $\pm 15\%$ dan oshmasa, unda tekshiruvlar yana 40 ta idishlarda olib boriladi. Bunda topilgan chetlanishlar jadvaldagidan bittasi ham katta bo'lmashligi kerak.

20 ta idishdagi moddaning o'rtacha og'irlikdagi chetlanishi xususiy maqolada keltirilgan nominal miqdorga nisbatan $\pm 5\%$ gacha bo'lishi kerak. 0,05 g va undan kam og'irlikda dori moddasini saqlaydigan in'eksiya uchun quruq steril dori vositalari va suspenziyalar dozalar bir xilligiga tekshiriladi.

Tekshirishlar 10 ta idishlarda alohida-alohida xususiy maqoladagi miqdoriy taxlildagi usullar yordamida olib boriladi. Idishlardagi dori modda miqdori nominaldan $\pm 15\%$ gacha chetlanishi mumkin. Agar har bir idishdan chetlanish $\pm 15\%$ oshib ketsayu, lekin $\pm 25\%$ gacha bo'lsa, unda tekshiruvlar qo'shimcha yana 20 ta idishlarda olib boriladi. Bunda har bir idishdagi modda miqdordagi chetlanish $\pm 15\%$ dan oshmasligi kerak.

Suspenziyalar uchun qatlamlar ajralishi tekshiriladi. Bunda agar xususiy maqolalarda boshqa yo'riqlar ko'rsatilmagan bo'lsa, suspenziyalar chayqatib bo'lgandan so'ng qatlamlarning ajralish vaqti 5 minutdan kam bo'lmashligi kerak. Suspenziyalar 0840 sonli ignadan shpritsga osongina o'tish kerak.

Gomeopatiya qattiq dori turlarini sifatini baholash. Gomeopatiya qattiq dori turlarini sifatini baholashda ularning tashqi ko'rinishiga e'tibor beriladi.

Gomeopatiya trituratlarini sifatini baholashda kukunning bir hilligini baholash bilan boshlanadi. Vizual ravishda tekshirilganida tayyor triturat kukunining rangi va zarrachalarning tarqalganligi bir hil bo'lishi, qo'zga tashlanadigan kattalikdagi zarrachalar bo'lmashligi kerak. Mikroskop yordamida trituratlarni katta-kichikligini aniqlashda ob'ktiv -8, okulyar – 15 foydalaniladi, bunda o'lchami 25 mkm li zarrachalardan tashkil topgan bo'lishi, va 50 mkm dan katta zarrachalar trituratlarda bo'lmashligi kerak.

Bo'yalgan dori moddalar va metallardan tayyorlangan trituratlarni bir hil aralashganligi lupa yordamida (75-205 marta kattalashtirilgan) aralashmani 20-25 sm balandlikdan qarab aniqlanadi. Bunda dori modda bir tekisda tarqalgan bo'lishi kerak.

1X, 2X, 3X li suyultirishdagi trituratlarda chinligi va miqdorini aniqlash bo'yicha tahlil o'tkaziladi. Dori modda miqdorini chetlanishi quyidagicha taqsimlanadi:

- 1X (10%) suyultirish darajasiga ega dori moddalar miqdorini chetlanishi $\pm 5\%$ dan oshmasligi kerak;
- 2X (1%) suyultirish darajasiga ega dori moddalar miqdorini chetlanishi $\pm 5\%$ dan oshmasligi kerak;
- 3X (0,1%) suyultirish darajasiga ega dori moddalar miqdorini chetlanishi $\pm 10\%$ dan oshmasligi kerak.

Kapilyar-lyuminiscent taxlil trituratlarni 5,0 g namunalarida V.SHvabe ko'llanmasining ko'rsatmasi buyicha olib boriladi.

3-jadval

Gomeopatiya trituratlarini umumiy massasi bo'yicha chetlanishi

Berilgan massa, g	CHetlanish, %
0,1 g gacha	± 15
0,1 g dan 0,3 g gacha	± 10
0,3 g dan 1,0 g gacha	± 5
1,0 g dan 10,0 g gacha	± 3
10 g dan 100 g gacha	± 3
100 g dan 250 g gacha	± 2
250 g dan yuqori	$\pm 0,3$

Gomeopatiya granularini sifatini baholashda tashqi ko'rinishiga e'tibor beriladi: $2,0 \pm 0,01$ g granular tortib olib baxolanadi, ular sharsimon ko'rinishda bo'lishi lozim. Bir biriga yopishgan granular miqdori 1% dan oshmasligi kerak. Buning uchun $5,0 \pm 0,01$ g granular tortilib, va tahlil qilinadi.

Erishi. 10,0 g granular tortib olinadi va hajmi 100 ml li kolbaga solinadi va 50 ml 37⁰S haroratdagi suvda daqiqasiga 1-2 marta chayqatilib eritiladi. Bunda erish vaqti 5 daqiqadan oshmasligi lozim. Kamida uchta namunada aniklanadi.

Kuritishdagi massa yo'qotishi 1 dan 10% gacha.

Kapilyar-lyuminissent taxlil trituratsiyalarga o'xshash 5,0 g maydalangan granularlarda olib boriladi.

Granulalarni chinligi va miqdori VFM bo'yicha amalga oshiriladi.

4-jadval

Gomeopatiya granularini umumiy massasi bo'yicha chetlanishi

Berilgan massa, g	CHetlanish, %
1 g gacha	±5
1,0 g dan 100,0 g gacha	±3

Gomeopatiya granularini sifatini baholashda X1 DF 2 nashr 154 bet bo'yicha amalga oshiriladi, ta'sir etuvchi moddani miqdori 1X-3X (0.001 g) bulgan granularni chetlanishi 15% dan oshmasligi kerak.

Gomeopatiya qattiq dori turlarini jihozlanishi

Gomeopatiya dori vositalari MTH da keltirilgan tashqi muhit tahsiridan himoyalovchi idishlarda (shisha, plastmassa idishlarda, qog'oz yoki polietilen paketlarda beriladi. Bunda 1X, 2X va 3X suyultirish darajasidagi zaharli va kuchli ta'sir etuvchi moddalar saqlaydigan dori vositalar belgilangan (A va B guruhdagi dori vositalar) tartib bo'yicha jihozlanadi va saqlanadi.

Gomeopatiya qattiq dori turlarini saqlanishi. Gomeopatiya trituratlari og'zi zich berkitilgan shisha idishda, quruq, kerak bo'lsa qorong'i va salqin joyda 5 sutka mobaynida saqlanadi. Bemorga berib yuborilishdan oldin yaxshilab havonchada aralashtiriladi, biroq silkitilmaydi!

Gomeopatiya granulari va tabletkalari 10-25⁰S xaroratda quruq qorong'i joyda, xususiyy MTH keltirilgan tartibda saqlanadi. Saqlash muddati 2 yil.

Gomeopatiya dori vositalarini potensiyasi uzoq vaqt saqlanib qolishi uchun elektr-magnit maydonidan uzoq bo'lgan joyda saqlash tavsiya etiladi.

Gomeopatiya qattiq dori turlarini ishlatilishi. Gomeopatiya qattiq dori turlari aksariyat hollarda til ostiga (sublingval) qabul qilinadi. Dorilarni qabul qilish tartibini shifokor belgilaydi. Til ostiga qabul qilingan dori vositalar mahalliy va umumiy ta'sir etadi: og'iz shilliq qavati orqali dori modda tez so'riladi; oshqozon-ichak va jigar to'siqlaridan xalos bo'ladi va tez umumiy qon aylanish tizimiga qo'shib ketadi. Odatda til ostiga kuchli ta'sirga ega bo'lgan va kichik dozadagi dorilar beriladi.

ADABIYOTLAR:

1. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
2. Чуешов В.И. Промышленная технология лекарств. Харьков.-2002.-761с

3. Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.
4. Александров И.Д., Субботин В.М. Справочник по технологии приготовления лекарственных форм: для ветеринарного врача и фермера. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. -192с.
5. Вовк Д. М. Справочник по ветеринарной рецептуре и технологии изготовления лекарственных форм. Киев, Урожай, 1989. - 223 с.
6. Мозгов И.Е. Ветеринарная рецептура. М.: Агропромиздат, 1966.- 256 с.
7. Рабинович М.И. Практикум по ветеринарной фармакологии и рецептуре. - М.: Агропромиздат, 1988. - 239 с.

Ma'ruza 20

Mavzu: “Veterinariya preparatlarini ishlab chiqarishning tarixi, zamonaviy xolati va rivojlanish istiqbollari. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan immun tizimiga ta'sir etuvchi va mahsuldorlikni oshiruvchi preparatlar texnologiyas”
2 soat

Ma'ruza maqsadi: talabalarda zamonaviy veterinariya preparatlari texnologiyasi va nomenklaturasi to'g'risida tushuncha hosil qilish, immun tizimiga ta'sir etuvchi va mahsuldorlikni oshiruvchi preparatlar texnologiyasi bo'yicha bilimlarni shakllantirish.

Ma'ruza rejasi:

1. Veterinariya preparatlarini ishlab chiqarish tarixi, zamonaviy xolati va rivojlanish istiqbollari.
2. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan zamonaviy dorilar texnologiyasi: immun tizimiga ta'sir etuvchi va mahsuldorlikni oshiruvchi preparatlar texnologiyasi.
3. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan zamonaviy vaktsinalar, zardoblar va globulinlar nomenklaturasi.
4. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan mahsuldorlikni oshiruvchi preparatlar texnologiyasi

* **Ta'lim usullari:** “Muammoli vaziyat” texnologiyasi, tezkor so'rov.

Oxirgi yillarda xar xil qattiq tashuvchi matritsalariga kimyoviy yoki fizikaviy usul bilan bog'langan /xarakatsizlantirilgan/, ya'ni immobillangan preparatlar

tadbiq qilinmoqda. Immobillangan preparatlarni barpo etishda quyidagi maqsadlar koʻzda tutiladi:

- dori moddalarni taʼsirini uzaytirish;
- dori moddalarni taʼsirini yoʻaltirish;
- turgʻunligini oshirish;
- salbiy taʼsirini kamaytirish.

Undan tashqari immobillangan preparatlar, polimer matritsalarining hisobiga, xar xil toksik moddalarni adsorbsiya qilish xususiyatiga ega boʻladi.

Immobillangan preparatlarni (IP) yaratishda asosan oqsil tabiatli moddalar qoʻllaniladi. Xozirgi vaqtda ferment, gormon, mukopolisaxarid, albuminlar, gamma-globulin, nuklein kislota, interferonning immobillangan preparatlari keng qoʻllanilmoqda. SHulardan asosiy qismi - bu immobillangan fermentlar. SHuning uchun ularning misolida immobillash prinsip-larini, asosiy yoʻllarini, afzallik tomonlarini koʻrib chiqamiz.

Fermentlarni keng qoʻllanilishi bir necha muammolarga bogʻliq.

Bulardan:

1. fiziologik muhitlarda fermentlarni tez inaktivatsiyaga uchrab ketishi (xar xil endogen proteazalar taʼsiri oqibatida fermentlar tez parchalanib oʻz davolovchi taʼsirini yoʻqotadi);

2. tanadan tez chiqib ketishi. Bu esa fermentlarni koʻp miqdorda sarflashiga olib keladi;

3. tanada, begona oqsil sifatida, fermentlarning antigen va spetsifik boʻlmagan toksik xususiyatlari nomoyon boʻlishi mumkin.

YUqorida etilgan muammolarni echimi- fermentlarni immobillangan holatga keltirish.

Immobillangan fermentlarni ishlatish ularni davolovchi kursiga sarflanadigan miqdorini kamaytirishga, taʼsir etish vaqtini uzaytirishga va salbiy reaksiyalar darajasini pasaytirish imkoniyatini beradi.

Immobillangan preparatlarni olish asosiy yoʻllari

Immobillangan fermentlarni yaratishda 2-ta asosiy yoʻnalish qoʻllaniladi:

1. Agar fermentlarning taʼsirini uzaytirish maqsad deb koʻyilsa, unda suvda eruvchan turgʻunlashtirilgan turlari olinadi. Bunday fermentlar xar xil omillar taʼsiriga nisbatan turgʻun boʻladi va uzoq vaqt mobaynida ular qonda oʻz faoliyatini namoyon qiladilar.

2. Agar fermentlarning taʼsirini yoʻaltirish kerak boʻlsa unda taʼsiri yoʻaltirilgan IF yaratiladi, yaʼni taʼsiri oldindan belgilangan tezlikda kerakli aʼzo yoki toʻqimani yoniga fermentlarni polimerli hosilalari oʻrnatiladi. SHunday IF lar maʼlum vaqt davomida fermentlarni kerakli miqdorini ajratib turish xususiyatga ega.

Suvda eruvchan immobillangan fiziologik faol moddalarni preparatlari.

Immobillash usullaridan eng keng qoʻllaniladigani- bu suvda eruvchan turgʻunlashtirilgan oqsil preparatlarni polimerlar yordamida modifikatsiya qilish usuli hisoblanadi. Polimerlar sifatida polisaxaridlar /asosan dekstran/, PVP, PEG, PVSlar ishlatiladi. Ular bilan qatordda xar-xil tabiiy polimerlarni ishlatish qulay

deb topilgan: kollagen, fibrin, albumin, geparin /ayniqsa trombolitik immobillangan preparatlarni yaratishda/. YUqori molekulali suvda eruvchan immobillangan ferment preparatlari (IFP) hozirgi paytda eng mo‘‘tadil turdagi ferment preparatlari hisoblanadi.

Suvda eruvchan fermentlarning polimer hosilalari yuqori turg‘unlikga /proteazalar ta’siriga/, uzoq vaqt davomida qonda saqlanadi, chunki polimer bilan bog‘langan fermentning molekulyar og‘irligi oshish oqibatida ularni buyrak orqali chiqib ketish /filtratsiya/ tezligi kamayadi. SHu bilan bir qatorda IFP tanaga allergik ta’siri ancha past bo‘ladi, chunki immobillangan xolatda fermentlarning antitelalarni xosil qiluvchi xususiyatlari ancha susaygan bo‘ladi. SHu afzallik tomonlari suvda eruvchan immobillangan fermentlarni tibbiyot sohasida keng qo‘llashga sabab bo‘ladi. Bulardan bir misol sifatida Streptodekaza preparatini keltirish mumkin: "Streptodecasum pro injectionibus"-1-nchi immobillash usulida yaratilgan trombolitik xususiyatiga ega bo‘lgan preparat. Streptodekaza immobillangan fibrinolizin /streptokinaza/ asosida olingan. Polimer matritsa sifatida - dekstran /poliglyukin/ qo‘llanilgan. Streptokinazani immobillash uchun uning eritmasiga poliglyukinning oksidlangan eritmasi qo‘shiladi /rN 8,7/ va 1 soat mobaynida aralashtiriladi. Streptokinazaning amino guruxi va poliglyukinning aldegid guruxlari bilan birikib azometil bog‘liqni hosil qiladi (- SN- N-) So‘ng reaksiya aralashma 4⁰ S gacha sovutiladi va natriy borgidrid qo‘shilib 1 soat davomida (4⁰S) massa aralashtiriladi. Fibrinolitik faolligi aniqlangandan so‘ng eritma filtrlanadi, kuyuqlashtiriladi. Xosil bo‘lgan preparat sterillanadi (membranali filtrlash usuli bilan) va sublimatsiya usulida quritiladi. Preparat poroshok xolatida germetik flakonlarda (10ml-1500000 yoki 1000000FE) ishlab chiqariladi. Ishlatishdan oldin preparat 20-50ml natriy xlorid izotonik eritmasida eritiladi. 1- ta in’eksiya preparatning kondagi konsentratsiyasini 48-72 soat davomida ta’minlaydi.

SHunday prinsipga asolanib, sun’iy qon o‘rinbosari va kislorod tashuvchi vosita sifatida, gemoglobinning xam immobillangan preparati yaratilgan. Buning uchun gemoglobin kovalent aloqa orqali dekstranning xosilalariga bog‘langan (immobillangan). Natijada immobillangan gemoglobinning qonda aylanish vaqtin bir necha marta (3-4) oshganligi aniqlangan.

SHu yo‘nalishda turli fermentlarning (glyukozidaza, alfa-amilaza, lizo-sim) dekstran asosida immobillangan turlari yaratilgan va ular turg‘unligi va ta’siri uzaytirilganligi bilan ajralib turadi.

IFP ni xosil bo‘lish mexanizmi. Fermentlarni va boshqa oqsil moddalarni immobillanishi polimer matritsa va ferment orasida kovalent bog‘lamlar paydo bo‘lishiga asoslangan. Bunda polimerning makromolekulasi (zanjirsimon tuzilishiga ega bo‘lganligi uchun) fermentning molekulasini, 6 - 10 kovalent bog‘lamlar sodir bo‘lish natijasida, qoplaydi. Oqibatda fermentlarning ta’siri uzaytiriladi, turg‘unligi oshadi, va allergik reaksiyalari kamayadi.

Immobillangan preparatlarni qo‘llash onkologiya sohasida xam katta imkoniyatlar ochib beradi. CHunki ximioterapiyaning asosiy muammosi - bu preparatlarni ta’siri qisqa vaqt davomida namoyon bo‘lishi. SHuni hisobga olgan holda sitostatik moddalarning ta’sirini uzaytirish bu muhim masala. Bu borada

ularni immobillangan ya'ni turli polimerlarga ulangan shakllarini qo'llash maqsadga muvofiqdir. Masalan, aurantin preparatini PVP bilan immobillangan turi bir-necha kun mobaynida (6 sutka) preparatni qondagi miqdorini ta'minlaydi. Respublikamizda Onkologiya va Kimyo texnologiya institutlari xamkorligida qator sitostatik preparatlarni ta'sirini uzaytirishga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ular keng qo'llaniladigan sarkolizin sitostatik preparatini ta'sirini uzaytirish maqsadida uni suvda eruvchan ATS (VRATS) ning strukturasi ga immobillash usuli qo'llanilgan. Sarkolizin VRATS ga aldegid guruxlari orqali biriktirilgan (yod kislotasi yordamida). Buning uchun VRATS ga 2% sarkolizinning suvli eritmalar bilan (kislotali muhitda) ishlov berilgan. So'ng, atseton bilan neytral reaksiyagacha yuvilib, kuritilgan. 1 mol VRATS uchun 1,5 mol sarkolizin olish mo'tadil deb topildi. Immobillangan sarkolizinning sitostatik ta'siri 14 - 15 sutkaga cho'zilishi aniqlandi..

Fermentlarni immobillash uchun ularni xar-xil sun'iy xo'jayralarga kiritish usuli xam ishlatiladi. Masalan, mikrokapsulalarga kiritilgan katalaza, ureaza, asparaginaza fermentlarning ta'sir etish vaqtini ancha uzaytirilganligi aniqlandi.

Oxirgi yillarda fermentlarni liposomalarga kiritish imkoniyati o'rganilgan. Liposomalarga immobillangan fermentlarni muhit ta'siriga sezgirligi ancha kam bo'ladi. Undan tashqari antigen va allergik reaksiyalar darajasi ancha past bo'ladi. Hozirgi paytda glyukozooksidaza, betta-galaktozidaza, peroksidaza, sitroxromoksidaza va boshqa fermentlarni liposomalarga immobillangan turlari o'rganilgan. Liposomalarni tarkibiga fermentlarni kiritish uchun ularni suvli eritmalariga fosfolipidlarni eritmalar qo'shiladi va so'ng ultratovush yordamida ishlov beriladi. Fermentlarni liposomal tarkibiga immobillash bir necha afzallik tomonlarga ega:

- liposomalarni tashkil etuvchi fosfolipidlar tabiiy moddalar bo'lganligi uchun ular oson tanada parchalanadi;
- liposomal bemaol xujayralarning membranasidan o'tib fermentlarni xujayraning ichiga kiritishga imkoniyat beradi.

Mahalliy kasalliklarni davolash uchun mo'ljallangan immobillangan preparatlar.

Ayrim maxalliy kasalliklarni davolash uchun IFP zararlangan to'qima yoki a'zolari yoniga o'rnatiladi va uzoq vaqt davomida fermentlar bilan davolashga mo'ljallangan bo'ladi. Ta'siri yo'naltirilgan IF yaratishda xam polimerli yordamchi moddalar qo'llaniladi (PAA, ES, PFX, sefadeks, triatsetat sellulyoza, nitrotsellyuloza, neylon, ftoroplast, PVS, PVP,). Asosan shu turdagi IF turli shakllarda yaratiladi: granula, tabletka, plyonka, tolasimon. Ular tananing kerakli joyiga o'rnatiladi yoki implantatsiya kilinadi. Polimer tarkibidagi ferment asta sekin uzoq vaqt davomida kerakli tezlikda ajralib o'zini ta'sirini ko'rsatadi.

Xozirgi vaqtda organizmda so'rilib ketadigan ferment saqlovchi polimer preparatlarni kateter yordamida mushaklarga kiritib shu erda fermentlarning yuqori mahalliy konsentratsiyasini hosil qilish maqsadga muvofiqdir. Dori moddaning ajralib chiqish tezligi uning molekulyar massasiga, polimerning konsentratsiyasiga bog'liq bo'ladi. Yo'naltirilgan immobillangan ferment-larning afzallik tomoni- ular tashqi fiziologik muhitdan himoya qilingan bo'ladi va o'rnatilgan joydan belgilangan miqdorda ajralib o'zini ta'sirini ko'rsatadi. SHuni

hisobiga davolovchi dozani kamaytirish imkoniyati tugʻiladi. Tripsin, lizotsim, katalazalarning immobillangan turlarini granula yoki tabletka shaklida olishda ularning xar xil polimerlar bilan aralashmalari qoʻllaniladi. Polimer tashuvchi sifatida xar-xil polimerlar ishlatilish mumkin: sefadeks, triatsetat sellyuloza, nitrotsellyuloza, etilsellyuloza, PVX, sellyuloza, PAA, neylon. SHu polimerlarni ustiga ferment kovalent bogʻlam orqali bogʻlangan boʻlib, eritilganda eritmaga polimerning bitta zarrachasi bilan birgalikda oʻtadi. Bu holatda uning turgʻunligi oshadi va salbiy taʼsirlari ancha kam boʻladi. Ftoroplast (suvda erimaydigan) yoki PVP (suvda eriydigan) asosida immobillangan proteolitik fermentlar yaratilgan. Ular xar xil yiringlagan yaralarni davolash uchun tavsiya etiladi va plyonka (pardalar) shaklida olinadi. Fermentlar diffuziya yoki pardani erish oqibatida ajralib oʻzini davolovchi faoliyatini namoyon etadi. SHu turdagi immobillangan fermentlarni samaradorligi yuqori boʻladi; 3 - 4 marta yaralarning tozalanishi tezlashadi va davolash kursiga sarflanadigan ferment miqdorini 20 martagacha kamaytirish imkoniyati tugʻiladi (taʼsiri uzaytirilganligi va yoʻnaltilganligi oqibatida). Ularning yana bir afzallik tomoni - yaraga qoplangan parda uzoq vaqt davomida almashtirilmaslik mumkin. Bu esa rivojlanayotgan, yangidan tiklangan toʻqimalarni shikastlanishga yoʻl qoʻymaydi. Agar yaralar oddiy doka, bint bilan qoplansa unda ularni almashtirish jarayonida tiklangan toʻqimalarga zarar keltiriladi va yaralarni tuzalishi sekinlashadi.

NAZORAT SAVOLLARI

- 1.Immobillangan preparatlar hakida tushuncha, taʼrif
- 2.Immobillangan fermentlarni yaratish maqsadlari.
3. Immobillash yoʻllari
- 4.Suvda eruvchan immobillangan preparatlarni olish prinsiplari
- 5.Mahalliy taʼsir etuvchi immobillangan preparatlarni olinishi.

ADABIYOTLAR:

1. Тихонов А.И., Ярных Т.Г. Технология лекарств.-Харьков.- 2002-704 с
2. Чуешов В.И. Промышленная технология лекарств. Харьков.-2002.-761с
3. Синёв Д.И., Марченко Л.Г., Синёва Т.Д. Справочное пособие по аптечной технологии лекарств.-С.Петербург 2001.-316 с.
4. Александров И.Д., Субботин В.М. Справочник по технологии приготовления лекарственных форм: для ветеринарного врача и фермера. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. -192с.
5. Вовк Д. М. Справочник по ветеринарной рецептуре и технологии изготовления лекарственных форм. Киев, Урожай, 1989. - 223 с.
6. Мозгов И.Е. Ветеринарная рецептура. М.: Агропромиздат, 1966.- 256 с.
7. Рабинович М.И. Практикум по ветеринарной фармакологии и рецептуре. - М.: Агропромиздат, 1988. - 239 с.

MUNDARIJA:

	betlar
Ma'ruza-1 Gomeopatik dori turlari texnologiyasi	3
Ma'ruza-2 Gomeopatiyaning rivojlanish yo'nalishlari	5
Ma'ruza-3 Noan'anaviy davolash usullari. Gomeopatik dorilar ta'siriga organizmning reaksiyasi	12
Ma'ruza-4 Ganeman buyicha gomeopatik dorilar patogenezi	17
Ma'ruza-5 Gomeopatik dorilarni tanlash asoslari	21
Ma'ruza-6 Maxalliy xom ashelar yordamida gomeopatik preparatlar yaratish. Nomenklatura lug'ati	31
Ma'ruza-7 Gomeopatik vositalarning ishlab chiqarish masalalari (chet elda)	35
Ma'ruza-8 Gomeopatik vositalarning ishlab chiqarish masalalari (MDH va O'zbekistonda)	42
Ma'ruza-9 Gomeopatik dori preparatlari texnologiyasini takomillashtirish	44
Ma'ruza-10 Dori vositalarni dinamizatsiyalash.	51
Ma'ruza-11 Gomeopatiyada qo'llaniladigan nozodlar va sarkordlar guruhlari va ishlatilishi	54
Ma'ruza-12 Gomeopatik preparatlarini turli kasalliklarda kullash asoslari	59
Ma'ruza-13 Veterinariya preparatlari. Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan qattiq dori turlari.	67
Ma'ruza-14 Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan suyuq dori turlari	73
Ma'ruza-15 Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan yumshoq dori turlari	77

Ma'ruza-16	Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan steril dori turlari texnologiyasi	80
Ma'ruza-17	Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan dezinfeksiyalovchi va antiseptik preparatlar texnologiyasi	85
Ma'ruza-18	Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan permikslar texnologiyasi	87
Ma'ruza-19	Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan gomeopatik preparatlar texnologiyasi	107
Ma'ruza-20	Veterinariya amaliyotida ishlatiladigan preparatlarni sifatini baxolash va jixozlash masalalari	113